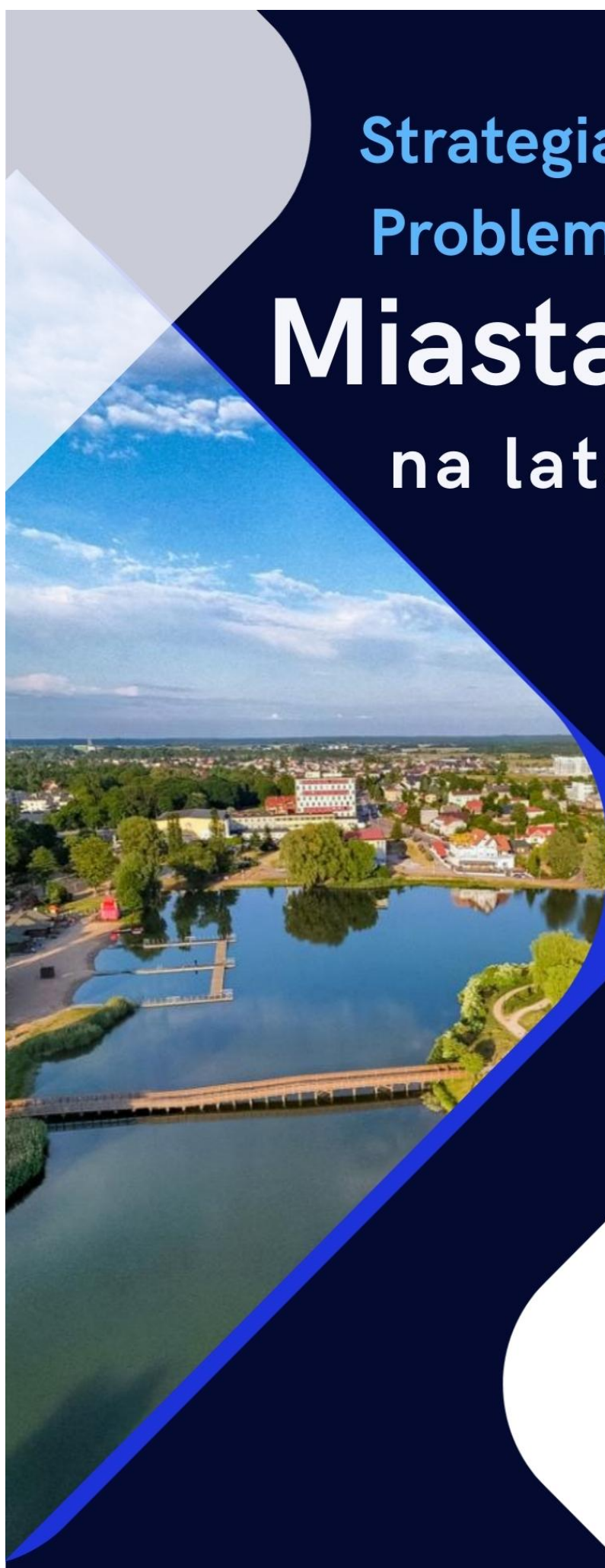
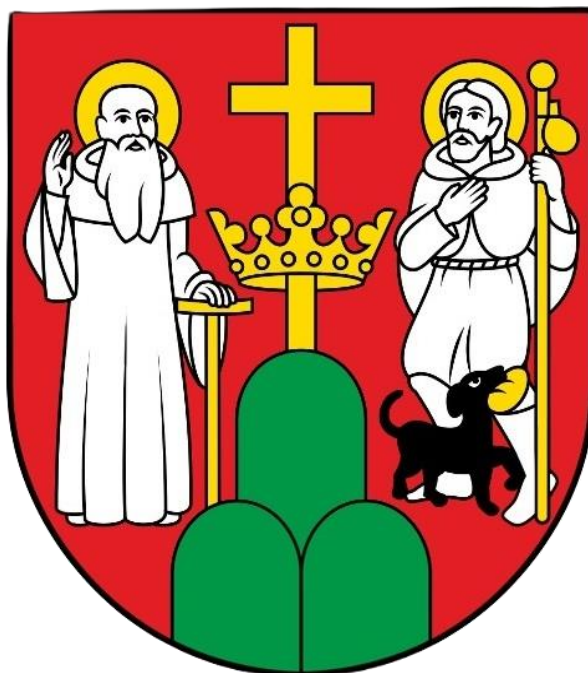

Strategia Rozwiązywania
Problemów Społecznych
Miasta Suwałki
na lata 2026-2036

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Suwałki na lata 2026-2036

Spis treści:

Wprowadzenie	5
1. Uwarunkowania prawne i strategiczne	5
1.1. Uwarunkowania prawne	5
1.2. Spójność z dokumentami strategicznymi i programami	7
2 Metodologia i Partycypacja Społeczna	10
2.1. Partycypacja społeczna	10
2.2. Opinie, konsultacje społeczne	11
3. Ogólna charakterystyka Sytuacji Społecznej Miasta Suwałki	11
3.1. Położenie geograficzne	11
3.2. Demografia	12
3.3. Urbanistyka i przestrzeń	14
3.4. Gospodarka i rynek pracy	15
4. Zasoby Instytucjonalne Miasta Suwałki	15
4.1. Jednostki organizacyjne systemu wsparcia	16
4.2. Potencjał organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej.....	18
4.3. Ocena zdolności podmiotów ekonomii społecznej	20
5. Charakterystyka problemów społecznych jako diagnoza wyzwań lokalnej polityki społecznej	21
5.1. Charakterystyka rodzin objętych pomocą i wsparciem	21
5.2. Wydatki na zadania z zakresu polityki społecznej	26
6. Diagnoza problemów społecznych	27
6.1. Rodzina i dziecko	27
6.2. Niepełnosprawność i zdrowie psychiczne	34
6.3. Starzenie się społeczeństwa	39
6.4. Aktywizacja społeczna i zawodowa	42
6.5. Dysfunkcje społeczne	46
6.5.1. Przemoc domowa	46
6.5.2. Alkoholizm, narkomania, uzależnienia	50
6.5.3. Bezdomność i inne czynniki zagrożenia wykluczeniem społecznym	55
7. Synteza diagnozy, analiza SWOT i prognoza zmian	58
7.1. Synteza diagnozy – główne problemy i wyzwania	58
7.2. Globalna Analiza SWOT Polityki Społecznej Miasta Suwałki	59
7.3. Prognoza zmian i trendów społecznych do 2036 r.	60
8. Wizja, Misja i Cele	61
9. Sposób realizacji Strategii	84

9.1.	Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej	84
9.2.	Podmioty zaangażowane w realizację Strategii	85
9.3.	Koordinacja wdrażania Strategii	85
9.4.	Ramy finansowe	86
9.5.	Monitoring i ewaluacja Strategii	87
10	Wykaz skrótów	88
11.	Wykaz tabel	89
12.	Wykaz wykresów	90

Wprowadzenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Suwałkach na lata 2026-2036 to kluczowy dokument, który wyznacza kierunki i priorytety lokalnej polityki społecznej na najbliższą dekadę.

W sferze obowiązków gminy/powiatu znajduje się szereg zadań użyteczności publicznej w zakresie pomocy społecznej, wspierania rodziny, polityki prorodzinnej, ochrony zdrowia, edukacji publicznej bezpieczeństwa i porządku publicznego, współpracy z organizacjami pozarządowymi lokalnymi społecznościami, kultury i kultury fizycznej oraz turystyki, a także wspierania i upowszechniania idei samorządowej.

Działania te składają się na szerokie znaczenie pojęcia lokalnej polityki społecznej, w świetle którego stanowi ona działalność zmierzającą do poprawy standardów życia wszystkich mieszkańców. Polega ona nie tylko na działaniach terapeutycznych, osłonowych zmniejszających powstałe deficyty w zakresie zaspokajania potrzeb ludzkich, ale również na działaniach profilaktycznych zapobiegających wystąpieniu sytuacji problemowych w życiu osób, rodzin i szerszych zbiorowości.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest narzędziem polityki społecznej, której planowanie bazuje na przekonaniu, że dobre zdiagnozowanie warunków życia oraz istniejących problemów i dysfunkcji stanowi klucz do przełamywania barier, które utrudniają lub nawet uniemożliwiają mieszkańcom efektywne wypełnianie ról zawodowych, społecznych i rodzinnych. Poznanie skali natężenia poszczególnych problemów, w tym ich przyczyn i skutków, pozwala nie tylko określić bieżące potrzeby społeczności w zakresie pomocy i wsparcia, ale również prognozować przyszłe wyzwania, z którymi będzie musiała zmierzyć się cała wspólnota samorządowa.

Niniejszy dokument stanowi kierunkową wytyczną dla programów i projektów realizowanych w sferze polityki społecznej przez jednostki organizacyjne samorządu gminy/powiatu. Może ponadto być kierunkowskazem dla lokalnych partnerów, przede wszystkim podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2026-2036 jest dokumentem o solidnych podstawach prawnych i strategicznych. Jej rola opiera się na dwóch filarach. Po pierwsze, stanowi realizację ustawowych obowiązków nałożonych na samorząd. Po drugie, wpisuje się w spójny system planowania rozwoju, łącząc działania na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

Dokument jest zatem nie tylko odpowiedzią na zdiagnozowane lokalne wyzwania. Jest przede wszystkim narzędziem służącym do realizacji celów rozwojowych wyznaczonych dla miasta i regionu. Skuteczne wdrożenie Strategii jest warunkiem koniecznym dla budowania spójności społecznej i zapewnienia zrównoważonego rozwoju Suwałk w nadchodzącej dekadzie.

Strategia pełni również kluczową funkcję operacyjną: stanowi punkt odniesienia dla tworzenia i aktualizacji innych miejskich programów sektorowych oraz jest podstawą corocznego planowania zadań w obszarze polityki społecznej.

1. Uwarunkowania Prawne i Strategiczne

1.1. Uwarunkowania prawne

Opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi, w świetle art. 17 ust. 1 pkt 1 oraz art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2025 poz. 1214 ze zm.), zadanie własne gminy i powiatu. W ramach gminnej strategii należy szczególnie uwzględnić programy pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Strategia powiatowa powinna natomiast uwzględniać programy pomocy społecznej, wspieranie osób

z niepełnosprawnościami i inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Ustawa precyzuje ponadto, w art. 16b pkt 2 elementy, które musi zawierać strategia. Są to:

- 1) diagnoza sytuacji społecznej, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych;
- 2) prognoza zmian w okresie objętym strategią;
- 3) określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii i jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań.

Ponadto, zgodnie z art. 16b ust. 3 strategia opracowana przez gminę i powiat określa usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Obszar lokalnej polityki społecznej kształtują również inne akty normatywne w randze ustawy, wśród których należy wymienić w szczególności następujące:

- 1) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
- 2) ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym;
- 3) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- 4) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- 5) ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych;
- 6) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- 7) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- 8) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- 9) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- 10) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- 11) ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia;
- 12) ustawa z dnia 5 grudnia 2022 r. o ekonomii społecznej;
- 13) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 14) ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- 15) ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- 16) ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych;
- 17) ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- 18) ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci;
- 19) ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”;
- 20) ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
- 21) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 22) ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych;

- 23) ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych;
- 24) Kodeks rodzinny i opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r.;
- 25) ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.

Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych odbywa się na podstawie przepisów wskazanych wyżej ustaw, a także szeregu innych powiązanych, a które regulują obowiązki organów gminy, sposób realizacji zadań własnych, jak również określają katalog dostępnych narzędzi.

1.2. Spójność z dokumentami strategicznymi i programowymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest integralną częścią szerszego systemu planowania strategicznego, a jej cele są zbieżne z priorytetami zdefiniowanymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Taka spójność gwarantuje, że działania miasta będą wspierane przez polityki nadrzędne i będą miały większe szanse na pozyskanie zewnętrznego finansowania, w tym ze środków europejskich.

1.2.1. Kontekst Europejski

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej

Europejski Filar Praw Socjalnych (European Pillar of Social Rights) – preferuje wartości zapisane w obu dokumentach, takie jak godność człowieka, równość szans i solidarność społeczną z prawem do zatrudnienia, edukacji, ochrony socjalnej i wsparcia rodzin. Dzięki temu lokalna polityka społeczna Suwałk przekłada europejskie zasady na konkretne działania wobec mieszkańców, wspierając ideę „Europy socjalnej”.

1.2.2. Kontekst Krajowy – odpowiedź na Ogólnopolskie Wyzwania

Zdiagnozowane w Suwałkach problemy społeczne wpisują się w główne wyzwania rozwojowe Polski, a polityka krajowa dostarcza ram i legitymizacji dla podjęcia przez miasto adekwatnych działań.

- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (Strategia Rozwoju Polski 2030)** – jako nadrzędny dokument strategiczny kraju, kładzie nacisk na spójność społeczną i terytorialną. Dla Suwałk kluczowe są jej cele związane z rozwojem miast średnich, aktywizacją zawodową oraz adaptacją do zmian demograficznych, co stanowi ogólnokrajowe ramy dla lokalnych działań w obszarze polityki społecznej;
- **Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)** – jest to główny instrument finansowy i reformatorski, ukierunkowany na odbudowę potencjału gospodarki po pandemii COVID-19. Jego komponenty dotyczące odporności i dostępności systemu ochrony zdrowia, zielonej transformacji oraz cyfryzacji stwarzają możliwości finansowania działań związanych z opieką zdrowotną, przeciwdziałaniem ubóstwu energetycznemu i wykluczeniu cyfrowemu w Suwałkach;
- **Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030** – promuje fundamentalną zmianę w podejściu do niepełnosprawności, zgodną z Konwencją ONZ, kładąc nacisk na odejście od modelu opieki instytucjonalnej na rzecz rozwoju systemu wsparcia świadczonego w społeczności lokalnej (deinstytucjonalizacja). Główne obszary priorytetowe to niezależne życie, dostępność i praca. Strategia miejska musi przełożyć te ogólne cele na konkretne działania, zwłaszcza że niepełnosprawność jest jednym z trzech głównych powodów korzystania z pomocy społecznej w Suwałkach;
- **Polityka Senioralna Państwa na lata 2021-2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność** – stanowi odpowiedź na jedno z głównych wyzwań demograficznych, jakim jest starzenie się społeczeństwa. Dokument ten wyznacza kierunki działań w zakresie promocji aktywnego starzenia się, rozwoju usług opiekuńczych i zdrowotnych oraz budowania bezpiecznego otoczenia dla seniorów, co jest w pełni spójne z diagnozą i potrzebami Suwałk;

- **Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu (Aktualizacja 2021-2027)** – stanowi operacyjne i finansowe ramy dla polityki włączenia społecznego. Jego priorytety – rozwijanie usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych, przeciwdziałanie ubóstwu dzieci i młodzieży oraz wspieranie rodzin – są niemal tożsame z wyzwaniami zdiagnozowanymi w Suwałkach, co czyni strategię miejską kluczowym narzędziem do absorpcji środków, np. z programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW) czy Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS);
- **Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030** – jest to kluczowy dokument w kontekście zdiagnozowanych w Suwałkach problemów związanych z uzależnieniami i rosnącym zapotrzebowaniem na wsparcie psychologiczne. Program kładzie nacisk na rozwój centrum zdrowia psychicznego, profilaktykę oraz integrację opieki psychiatrycznej z systemem wsparcia społecznego, co wyznacza pożądany kierunek rozwoju lokalnych usług;
- **Strategia Rozwoju Usług Społecznych i Polityki Publicznej do roku 2030** (z perspektywą do 2035 r.) - głównym celem jest deinstytucjonalizacja, czyli przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej. Wśród najważniejszych założeń tego dokumentu można wskazać:
 - zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci,
 - zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczenia usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
 - włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia niepełnosprawności,
 - stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością;
- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030** (współdziałanie, kultura, kreatywność) - Dokument krajowy akcentuje znaczenie zaufania, aktywności obywatelskiej i współpracy społecznej. W wymiarze lokalnym idee te znajdują odzwierciedlenie w działaniach wspierających inicjatywy oddolne i organizacje pozarządowe, które wzmacniają więzi społeczne oraz przeciwdziałają wykluczeniu;
- **Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej** - promuje solidarność i aktywizację zawodową osób zagrożonych wykluczeniem. Jego założenia realizowane są poprzez rozwój ekonomii społecznej, współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz wykorzystanie funduszy unijnych na działania społeczne i integracyjne;
- **Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej 2024–2030** – uwzględnia konieczność koordynacji i wzmacniania potencjału instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz służb specjalistycznych w zakresie ochrony osób doświadczających przemocy, wsparcia rodzin i działań profilaktycznych. Strategia rozwija te założenia, dostosowując działania do specyfiki lokalnej społeczności i zapewniając bezpośrednie wsparcie osobom zagrożonym przemocą.

1.2.3. Kontekst Regionalny – Realizacja Celów Województwa Podlaskiego

- **Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030**, jako najważniejszy dokument w regionie, wyznacza kierunki rozwoju, zwłaszcza w zakresie poprawy jakości życia, integracji społecznej i rozwoju kapitału ludzkiego. W wymiarze społecznym kluczowy jest cel strategiczny „Zasobni mieszkańcy”, wdrażany poprzez cel operacyjny „Aktywni mieszkańcy”. Priorytety strategii regionalnej zapewniają merytoryczne i formalne wsparcie dla lokalnych działań. Należą do nich przede wszystkim:

- wzrost aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców o utrudnionym dostępie do rynku pracy,
- rozwój usług społecznych i zdrowotnych w odpowiedzi na proces starzenia się społeczeństwa.
- **Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030** - zakłada poprawę jakości życia mieszkańców poprzez aktywizację społeczną i zawodową. Akcentuje znaczenie rozwoju usług dla rodzin, seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Suwałki stanowi lokalne rozwinięcie kierunków wojewódzkich.
- **Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021–2027** - wspierają aktywizację zawodową, edukację i rozwój infrastruktury społecznej. Cele zawarte w strategii mogą być realizowane z wykorzystaniem środków unijnych, co umożliwia finansowanie działań społecznych i integracyjnych oraz wzmacnia lokalny potencjał rozwojowy.
- **Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej** - promuje ekonomię społeczną jako narzędzie integracji zawodowej i aktywizacji osób wykluczonych. Celem jest rozwój przedsiębiorczości społecznej oraz współpracy między sektorem publicznym i pozarządowym.

Wojewódzkie priorytety tworzą solidne ramy dla działań podejmowanych w Suwałkach, zwłaszcza tych skierowanych do osób długotrwale bezrobotnych oraz starzejącej się populacji. Co istotne, powiązanie ze strategią regionalną stanowi dla miasta mocną podstawę do ubiegania się o środki finansowe z programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego.

1.2.4. Kontekst Lokalny – Integracja z Systemem Zarządzania Rozwojem Miasta

Niniejsza Strategia jest integralną częścią systemu dokumentów planistycznych Miasta Suwałki. Stanowi ona uszczegółowienie oraz główne narzędzie wdrożeniowe dla nadrzędnych celów rozwojowych.

Strategia odnosi się bezpośrednio do dwóch kluczowych dokumentów:

- „Suwałki 2030. Strategia Rozwoju” (przyjęta w 2021 r.);
- „Strategia rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Suwałk 2030” (przyjęta w 2023 r.).

Oba te dokumenty łączy nadrzędny cel strategiczny: „**Silni mieszkańcy**”.

W tym układzie Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych pełni unikalną funkcję. Nie jest to kolejny, równoległy dokument. Należy ją postrzegać jako **główny dokument wdrożeniowy i integracyjny** dla całego społecznego wymiaru rozwoju Suwałk.

Jej fundamentalnym zadaniem jest przełożenie ogólnej wizji „Silnych mieszkańców” na konkretne, skoordynowane działania. To ona spaja programy sektorowe, nadając im strategiczny kierunek i spójność na nadchodzącą dekadę. Stanowi tym samym merytoryczne rozwinięcie dla takich dokumentów jak:

- **Strategia Oświaty Miasta Suwałk do 2030 roku;**
- **Program Działań na Rzecz Seniorów w Mieście Suwałki;**
- **Program Integracji i Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych w Suwałkach;**
- **Trzyletni Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Suwałki;**
- **Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Suwałkach;**
- **Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii w Suwałkach;**
- **Gminny Program Rewitalizacji Miasta Suwałk do roku 2030;**
- **Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Mieszkańców Suwałk do 2030 r.**

2. Metodologia i Partycypacja Społeczna

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2026-2036 było starannie zaplanowanym, wieloetapowym procesem. Jego celem było zapewnienie wysokiej jakości analitycznej, akceptacji społecznej (legitymacji) oraz trafności proponowanych działań.

Za podstawę planowania strategicznego przyjęto diagnozę, która posłużyła identyfikacji i opisowi zjawisk społecznych oraz opracowaniu wniosków i wskazówek, które pozwoliły zaplanować cele i kierunki działań. Diagnoza aktualnej sytuacji społecznej uwzględnia czynniki determinujące warunki i jakość życia ludności, a także zewnętrzne objawy i przyczyny dominujących problemów - w ujęciu zarówno statystycznym jak i dynamicznym, opisując obserwowalne tendencje przynajmniej na przestrzeni ostatnich 3-5 lat aby uwypuklić zachodzące procesy.

Należy tu jednak wskazać, że diagnoza nie obejmuje wszystkich aspektów polityki społecznej Miasta, natomiast skupia się na czynnikach najbardziej adekwatnych do poruszanych w dokumencie zagadnień, wybranych subiektywnie przez autorów Strategii.

Wśród głównych źródeł danych, wykorzystanych do opracowania diagnozy sytuacji społecznej Miasta Suwałki, należy wskazać Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Ocenę Zasobów Pomocy Społecznej i sprawozdania z realizowanych programów, sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Suwałkach, raporty o stanie miasta, a także inne informacje dostępne m.in. na stronach internetowych, jak i badań ankietowych opartych na subiektywnej ocenie mieszkańców.

Część Strategii to analiza, służąca określeniu potencjału jednostki oraz sformułowaniu celów i kierunków działań w zaplanowanej perspektywie czasowej. Analiza została przeprowadzona za pomocą analizy SWOT, opierającej się na czterech czynnikach, tj. mocnych i słabych stronach oraz szansach i zagrożeniach.

Zasadniczą częścią Strategii jest część wdrożenia, która zawiera wizję projektowanych zmian oraz katalog niezbędnych kierunków działań, wypracowanych na podstawie diagnozy sytuacji społecznej Miasta oraz analizy strategicznej, z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań prawnych i programowych. Określone w niej zostały również ramy formalno-prawne, procesu realizacji Strategii, metody i narzędzia monitoringu, usługi i zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej oraz główne źródła finansowania działań.

2.1. Partycypacja społeczna

Równolegle do prac analityczno-diagnostycznych prowadzono szeroko zakrojony proces partycypacyjny, którego celem było włączenie wiedzy, doświadczeń i perspektyw kluczowych interesariuszy w proces tworzenia Strategii.

Centralnym mechanizmem partycypacji eksperckiej było powołanie pięciu Zespołów Problemowych (sformalizowane Zarządzeniem Prezydenta Miasta Suwałk nr 311/2025 z dnia 6 sierpnia 2025 r.).

Ich utworzenie jest kontynuacją sprawdzonego i skutecznego modelu współpracy, który z powodzeniem zastosowano przy tworzeniu strategii na lata 2016-2025. Rolą Zespołów była merytoryczna analiza danych diagnostycznych w przypisanych im obszarach, identyfikacja priorytetów strategicznych oraz formułowanie propozycji celów i działań. Zapewniały one również kluczową koordynację międzyinstytucjonalną.

Przyjęty model partycypacji dowodzi, że proces tworzenia strategii jest dynamiczny i dostosowuje swoje narzędzia do zmieniającej się rzeczywistości społecznej.

2.2. Opinie, konsultacje społeczne

Prace nad Strategią są integralną częścią stałego i usystematyzowanego dialogu społecznego, który Miasto Suwałki prowadzi w oparciu o formalne ramy (Uchwała nr XIX/215/2025 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 24 listopada 2025 r. w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Miasta Suwałk).

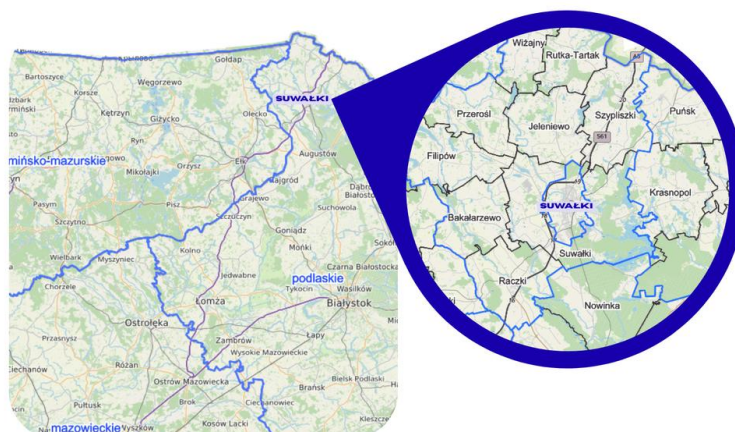
Miasto dysponuje rozwiniętymi i sprawdzonymi mechanizmami angażowania mieszkańców oraz partnerów społecznych. Stanowi to solidny fundament dla społecznej akceptacji (legitymizacji) tego dokumentu. O dojrzałości i różnorodności stosowanych form partycypacji świadczą przykłady działań zrealizowanych w ostatnim okresie:

- **Szerokie konsultacje projektów infrastrukturalnych** - proces dotyczący projektu Mediateki (czerwiec-lipiec 2024 r.) pokazał zdolność do mobilizacji opinii publicznej na dużą skalę. Wykorzystano zarówno tradycyjne (ankiety papierowe, otwarte spotkania), jak i nowoczesne narzędzia (ankiety internetowe). Zebranie łącznie 2043 ankiet jest dowodem wysokiej skuteczności tych działań;
- **Ustrukturyzowany dialog z sektorem pozarządowym** - regularne konsultacje kluczowych dokumentów (np. Programu współpracy z NGO) z Suwalską Radą Działalności Pożytku Publicznego i organizacjami pozarządowymi zapewniają stały wkład trzeciego sektora w kształtowanie polityk publicznych. Jest to działanie zgodne z wymogami ustawowymi i najlepszymi praktykami;
- **Mechanizmy demokracji bezpośredniej** - funkcjonowanie Suwalskiego Budżetu Obywatelskiego, w ramach którego w ostatniej edycji oddano 7 556 głosów, jest cennym narzędziem identyfikacji oddolnych potrzeb. Priorytety te mogą być następnie uwzględnione w planowaniu strategicznym.

Wnioski i rekomendacje płynące z tych różnorodnych form dialogu społecznego były na bieżąco analizowane. Stanowiły one istotny wkład w prace Zespołów Problemowych. Dzięki temu ich eksperckie analizy pozostawały w ścisłym związku z realnymi potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej.

3. Ogólna Charakterystyka Sytuacji Społecznej Miasta Suwałki

3.1. Położenie geograficzne

Miasto Suwałki, posiadające status miasta na prawach powiatu, jest drugim co do wielkości ośrodkiem miejskim w województwie podlaskim. Położone w północno-wschodniej Polsce, charakteryzuje się strategiczną lokalizacją w pobliżu granic z Litwą, Rosją (Obwód Kaliningradzki) i Białorusią. Ta specyfika geopolityczna, w połączeniu z rolą administracyjną, gospodarczą i kulturalną, determinuje jego unikalny kontekst rozwojowy i społeczne wyzwania.

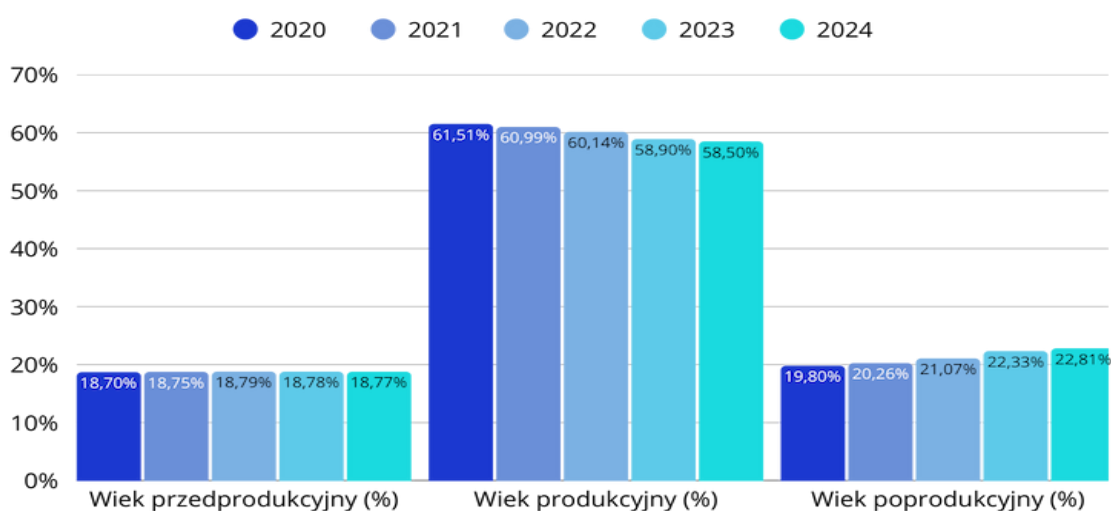
Suwałki pełnią kluczową funkcję ważnego ośrodka subregionalnego dla północnej części województwa. Koncentracja instytucji administracji rządowej i samorządowej, a także usług wyższego rzędu, czyni miasto centrum, którego oddziaływanie wykracza poza jego granice administracyjne, co znajduje odzwierciedlenie w Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Suwałk. Ta rola generuje zjawisko „grawitacji usługowej”, co oznacza, że lokalna infrastruktura społeczna musi odpowiadać na potrzeby populacji znacznie większej niż liczba zameldowanych mieszkańców.

3.2. Demografia

Na koniec 2024 r. miasto liczyło 68 143 mieszkańców, co oznacza konsekwentny, coroczny spadek w ciągu ostatnich pięciu lat. Od 2020 r. populacja miasta zmniejszyła się łącznie o 549 osób. Chociaż spadek ten w ujęciu bezwzględny może wydawać się umiarkowany, jego systematyczność świadczy o trwałym procesie, a nie o chwilowej fluktuacji.

Struktura mieszkańców według płci wskazuje na przewagę liczbową kobiet, które w końcu 2024 r. stanowiły 67,3% ogółu.

Wykres 1. Mieszkańcy Suwałk według ekonomicznych grup wieku w latach 2020-2024

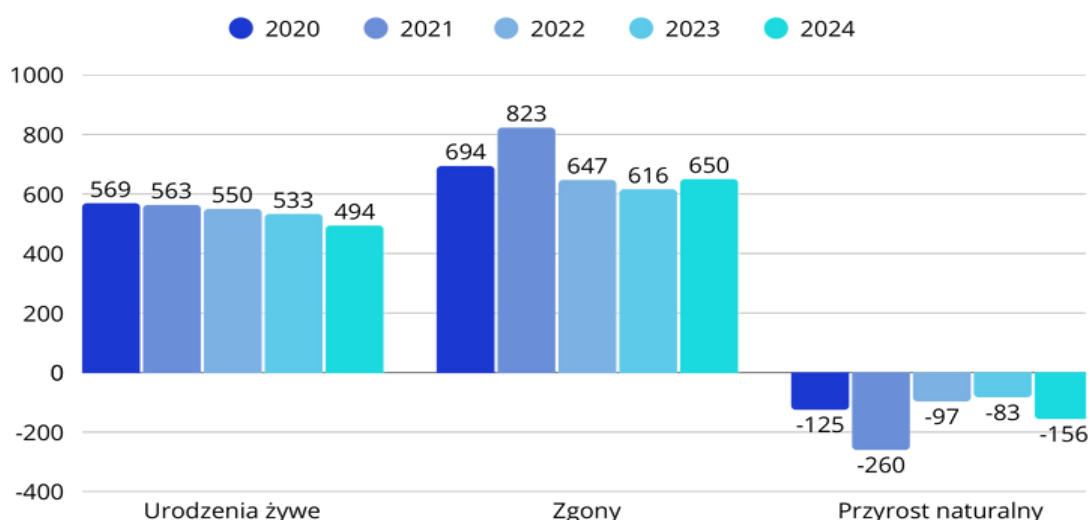

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Poważnym wyzwaniem, ukrytym za ogólną liczbą ludności, jest gwałtowna transformacja struktury wiekowej społeczeństwa. Dane z lat 2020-2024 demaskują proces o fundamentalnym znaczeniu dla przyszłości miasta: w tym okresie populacja w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata) skurczyła się o 2 396 osób, podczas, gdy populacja w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60/65 lat) wzrosła o 1 950 osób. Oznacza to, że w Suwałkach nie zachodzi powolny, ewolucyjny proces starzenia się, lecz dynamiczna, strukturalna wymiana populacji. Analiza krótszego okresu, lat 2022-2024, pokazuje, że miasto straciło ponad 1 500 osób w wieku produkcyjnym, zyskując jednocześnie ponad 900 osób w wieku poprodukcyjnym. Nie jest to zatem prosta wymiana pokoleniowa, ale zastępowanie grupy wnoszącej wkład w system podatkowy i gospodarkę grupą, która jest w coraz większym stopniu konsumentem netto usług publicznych, zwłaszcza w obszarze opieki zdrowotnej i długoterminowej.

3.2.1. Dynamika zmian demograficznych.

Proces depopulacji Suwałk jest napędzany przez jednoczesne działanie dwóch potężnych, negatywnych i wzajemnie wzmacniających się trendów: trwale ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji.

Wykres 2. Przyrost naturalny w Suwałkach w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Powyższe dane ilustrują efekt tzw. „nożyc demograficznych”: systematycznie spada liczba urodzeń (z 569 w 2020 r. do 494 w 2024 r.), podczas gdy liczba zgonów, mimo wahań, utrzymuje się na wysokim poziomie. W rezultacie ujemny przyrost naturalny osiągnął w 2024 roku alarmujący poziom -156 osób. Proces ten napędza pętla ujemnego sprzężenia zwrotnego. Postępujące starzenie się społeczeństwa, opisane w poprzedniej sekcji, jest bezpośrednią przyczyną rosnącej liczby zgonów. Jednocześnie kurcząca się populacja w wieku produkcyjnym, stanowiąca główną kohortę potencjalnych rodziców, jest kluczowym czynnikiem prowadzącym do spadku liczby urodzeń. W ten sposób proces starzenia się aktywnie przyspiesza ujemny przyrost naturalny, tworząc demograficzną spiralę, którą niezwykle trudno jest odwrócić.

Tabela 1. Saldo migracji na pobyt stały w Suwałkach w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Zameldowania na pobyt stały	903	1007	932	1041	894
Wymeldowania z pobytu stałego	1098	1140	1113	1129	1108
Saldo migracji stałej	-195	-133	-181	-88	-214

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wpływ na kształtowanie się liczby mieszkańców mają również migracje. Ujemne saldo migracji, które w 2024 roku wyniosło -214 osób stanowi efekt w dużej mierze procesów suburbanizacyjnych, polegających na wyludnianiu się z miasta i zasiedlaniu strefy podmiejskiej. W przypadku m. Suwałk dostrzec można przeprowadzanie się mieszkańców zwłaszcza młodszych i w lepszej sytuacji materialnej, do otaczającej gminy wiejskiej, nierzadko przy kontynuacji pracy i edukacji w Suwałkach.

3.2.2. Prognoza zmian demograficznych

Projekcje długoterminowe rysują obraz fundamentalnej i nieodwracalnej transformacji, do której miasto musi się strategicznie przygotować. Prognozy demograficzne do 2050 r. są jednoznaczne: całkowita populacja Suwałk ma zmniejszyć się o 15%, podczas, gdy populacja w wieku poprodukcyjnym wzrośnie o 48,2%. W rezultacie za niespełna trzy dekady niemal co trzeci mieszkaniec Suwałk (30,8%) będzie seniorem.

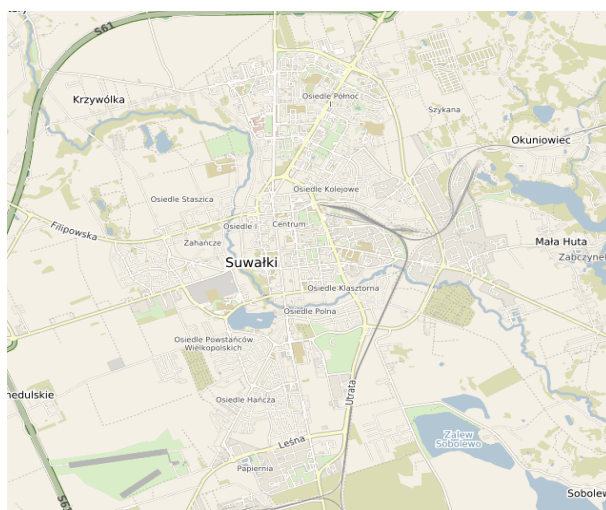
Tabela 2. Prognoza zmian demograficznych w Suwałkach (2020-2050)

Rok	Prognozowana populacja ogółem	Prognozowana populacja w wieku poprodukcyjnym	Udział populacji w wieku poprodukcyjnym
2020	68 643	12 141	17,70%
2030	66 715	15 537	23,30%
2040	63 217	16 236	25,70%
2050	58 339	17 991	30,80%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z „Programu Działań na Rzecz Seniorów na lata 2021-2026 w Mieście Suwałki”.

Skutkiem zmian będzie kurcząca się baza podatkowa, wynikająca ze spadku liczby osób w wieku produkcyjnym, a także zderzy się z gwałtownie rosnącym popytem na kosztowne usługi publiczne skierowane do seniorów.

3.3. Urbanistyka i przestrzeń

Źródło: mSuwałki - System Informacji Przestrzennej - e-mapa.net

Układ przestrzenny Suwałk jest czytelny i zorganizowany wokół wyraźnie zdefiniowanych stref funkcjonalnych. Miasto zajmuje powierzchnię 65,5 km², natomiast średnia gęstość zaludnienia wynosi około 1040 osób/km², jednak wskaźnik ten maskuje ogromne wewnętrzne zróżnicowanie. Ośią rekreacyjną miasta jest rzeka Czarna Hańcza i Zalew Arkadia. Struktura przestrzenna miasta tworzy mozaikę o zróżnicowanej typologii, obejmującą:

- **Śródmieście (Centrum):** Stanowi historyczne, administracyjne i komercyjne serce miasta, skupione wzdłuż ulic Kościuszki i Noniewicza. Charakteryzuje się zabytkową zabudową w postaci kamienic oraz najwyższą w mieście gęstością zaludnienia, sięgającą 5800-6000 osób/km²;
- **Osiedle Północ (I i II):** To największy kompleks mieszkaniowy Suwałk, zdominowany przez powojenne bloki wzniesione w technologii wielkopłytowej. Posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę społeczną, w tym szkoły, obiekty handlowe i szpital wojewódzki. Jest to obszar doświadczający obecnie odpływu mieszkańców;
- **Osiedla Zachodnie (m.in. Osiedle Staszica, Osiedle Piastowskie):** Ta część miasta cechuje się znacznie niższą intensywnością zabudowy i spokojnym, rezydencjalnym charakterem. Dominuje tu zabudowa jednorodzinna, a gęstość zaludnienia jest niska i wynosi około 450 osób/km²;

- Osiedle Południe: Jest to obecnie główny obszar ekspansji nowej, nowoczesnej zabudowy mieszkaniowej o podwyższonym standardzie (np. inwestycja „Perła Południa”). Atutem tej lokalizacji jest bliskość terenów rekreacyjnych, zwłaszcza Zalewu Arkadia.

Obserwuje się wyraźny trend migracji wewnętrznej, w ramach którego mieszkańcy opuszczają starsze, wielkopłytowe osiedla na północy, przenosząc się do nowo powstających zespołów mieszkaniowych w południowej części miasta.

3.4. Gospodarka i rynek pracy

Strukturę gospodarczą miasta charakteryzuje dwoistość. Z jednej strony jej motorem napędowym jest Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna, w której dominują branże przemysłu drzewnego, meblarskiego, produkcji materiałów budowlanych oraz przetwórstwa rolnospożywczego. Z drugiej strony, rozwinięty jest sektor handlu i usług, wzmocniony przez ruch przygraniczny. Korzystne położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych, w tym drodze ekspresowej S61 (część międzynarodowej trasy Via Baltica) i linii kolejowej, wzmacnia potencjał gospodarczy miasta.

Główne sektory zatrudnienia to przetwórstwo przemysłowe (24%), edukacja (17%) i handel (13%). Stopa bezrobocia na koniec 2023 r. wynosiła 5,6%, a w listopadzie 2024 roku 5,5%. Odsetek osób długotrwale bezrobotnych na koniec 2024 r. wynosił 46% ogółu bezrobotnych.

4. Zasoby Instytucjonalne Miasta Suwałki

Lokalna polityka społeczna zmierza do kształtowania warunków i jakości życia mieszkańców w taki sposób, aby wszyscy członkowie wspólnoty mogli korzystać z dóbr i usług umożliwiających im zaspokajanie potrzeb, wypełnianie różnych ról społecznych oraz rozwój osobisty. W przeprowadzonych badaniach zidentyfikowano wysokie ogólne zadowolenie z życia w mieście. Infrastruktura społeczna stanowi materialną podstawę przekazu usług społecznych wśród, których wymienić można:

- 1) sieć jednostek, w tym Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie (MOPR), Powiatowy Urząd Pracy (PUP) oraz Zarząd Dróg i Zieleni (ZDiZ);
- 2) mieszkalnictwo - zasobem mieszkaniowym miasta zajmuje się, Zarząd Budynków Mieszkalnych TBS Sp. z o.o. – w dyspozycji miasta pozostaje 1 765 mieszkań komunalnych, w tym 173 lokale socjalne;
- 3) system oświaty obejmuje kluczowe jednostki i struktury: Wydział Oświaty i Wychowania w Urzędzie Miejskim w Suwałkach – zajmuje się zakładaniem, prowadzeniem, nadzorem szkół i przedszkoli, ewidencją niepublicznych placówek, dotacjami, pomocą materialną dla uczniów, stypendiami i innymi zadaniami w obszarze oświaty, Suwalski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli – jednostka wspierająca rozwój zawodowy nauczycieli na terenie miasta, Centrum Usług Wspólnych w Oświacie – nowa jednostka miejska, która od 1 stycznia 2020 r. przejęła obsługę kadrowo-księgową i prawną placówek oświatowych w Suwałkach, aby odciążyć dyrektorów szkół i zwiększyć efektywność zarządzania. Wśród publicznych placówek oświatowych funkcjonują: przedszkola - **10** jednostek (9 samodzielnych i 1 specjalne); szkoły podstawowe - **9** (7 samodzielnych, 1 w zespole szkół i 1 specjalna); licea - **3** (1 samodzielne + 2 w zespołach); Liceum dla Dorosłych - **1** (funkcjonujące w zespole); technika - **3** (funkcjonujące w zespołach); branżowe szkoły I stopnia - **3** (w zespołach); Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy - **1** (z elementami: przedszkole, szkoła podstawowa, branżowa, szkoła przysposabiająca do pracy, internat), w których kształcą się **12 120 uczniów**. Ponadto w Mieście Suwałki funkcjonuje Żłobek Miejski (w trzech lokalizacjach: ul. Kamedulska 3, ul. Kościuszki 6 i ul. Andersa 10), który oferuje **327** miejsc opieki dla dzieci do lat 3, zatrudniając około 90 pracowników (w tym 55 opiekunek); Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna – **1**; Bursa Szkolna - **1** (wchodząca w skład zespołu). **Szkolnictwo niepubliczne tworzą:** żłobki niepubliczne - 13, w tym 2 kluby dziecięce; punkty przedszkolne - 1; przedszkola - 24, w tym 1 specjalne,

1 z oddziałami integracyjnymi; szkoły podstawowe - 11, w tym 1 z oddziałami integracyjnymi i 2 specjalne; szkoły ponadpodstawowe - 15, placówki oświatowe - 17. Ogółem: 81 jednostek, w których kształcą się **1704 dzieci i uczniów** (przedszkola – 1319, szkoły – 385);

- 4) służba zdrowia - infrastruktura ochrony zdrowia składa się z: Szpital Wojewódzki im. L. Rydygiera w Suwałkach – 417 łóżek, oraz sieci placówek specjalistycznych i podstawowej opieki zdrowotnej; SP ZOZ Ośrodek Rehabilitacji – 65 łóżek; Specjalistyczny Psychiatryczny Samodzielny Publiczny ZOZ – 212 łóżek, w ramach którego działa Centrum Zdrowia Psychicznego oraz Ośrodki Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży i Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy Psychiatryczny - 70 miejsc, Szpital Publiczny Zespół Opieki Paliatywnej, w ramach którego działa Zakład Opiekuńczo Leczniczy- 22 miejsca, Hospicjum Stacjonarne – 14 miejsc, ZOL mechanicznie wentylowanych – 14 miejsc, domowa opieka paliatywna;
- 5) transport - transport publiczny jest obsługiwany przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Suwałkach, Sp. z o.o., który dysponuje taborom: 49 autobusów różnej wielkości. Dodatkowo od listopada 2025 r. uruchomiona została dodatkowa usługa przewozu z użyciem schodolazu. Cały tabor niskopodłogowy, przystosowany do przewozu osób niepełnosprawnych. Obsługuje **25 linii autobusowych**; 281 przystanków autobusowych, w tym 140 szt. wyposażonych w wiaty przystankowe. Udogodnienia dla pasażerów:
 - system dynamicznej informacji pasażerskiej zamontowany:
 - na przystankach – 25 szt. elektronicznych tablic na których w poszczególnych wierszach wyświetlana jest informacja o numerze linii, nazwie kierunku jazdy danej linii, czasie odjazdu z przystanku, utrudnieniach i zmianach w kursowaniu autobusów, od grudnia 2025r. wyposażone dodatkowo w system głosowej informacji o odjazdach, uruchamiany po naciśnięciu przycisku na słupku lub za pomocą zdalnego sterowania przez pilot, komunikaty są generowane oraz wygłaszane zgodnie z aktualną treścią prezentowaną na tablicy,
 - w autobusach jako tablice kierunkowe przednie, boczne tylne, wewnętrzne, które prezentują m.in. numer linii, trasę przejazdu;
 - tablice LCD, które wyświetlają: numer linii, kierunek jazdy, trasę przejazdu, kilka kolejnych przystanków, aktualną datę i godzinę, ogłoszenia o zmianach w kursowaniu komunikacji miejskiej;
 - komunikaty głosowe: wewnętrzne i zewnętrzne, informujące o numerze linii, kierunku jazdy, nazwie przystanku na którym autobus zatrzymał się.

4.1. Jednostki organizacyjne systemu wsparcia

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej to między innymi na samorządzie gminy/powiatu spoczywa obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej wobec jej mieszkańców. Wiodącą jednostką wykonującą te zadania w Mieście Suwałki jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach, który realizuje szereg zadań z systemu zabezpieczenia społecznego, począwszy od wypłaty świadczeń pieniężnych, wsparcia osób w kryzysie poprzez organizację usług opiekuńczych oraz zapewnianie pomocy środowiskowej i instytucjonalnej.

Z uwagi na fakt, że Suwałki są miastem na prawach powiatu, na mocy art. 112 ust.2 ustawy o pomocy społecznej MOPR w Suwałkach wykonuje zadania powiatowego centrum pomocy rodzinie. Realizuje ponadto szereg zadań wynikających z innych ustaw, w tym w szczególności w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej pełniąc jednocześnie funkcję Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej.

Rozwija również ofertę usług dla osób wymagających wsparcia poprzez różnego rodzaju projekty i programy, m.in. na rzecz seniorów, osób samotnych, rodziny, osób z niepełnosprawnością czy doświadczających przemocy domowej.

W strukturze MOPR w Suwałkach funkcjonuje:

- Klub Senior⁺ w Suwałkach – 20 miejsc;
- Mieszkanie wspomagane – 1– 3 miejsca;
- Mieszkania treningowe – 2 – 7 miejsc;
- Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności obejmujący zakresem działania 4 powiaty (m. Suwałk, Powiat Suwalski, Augustowski i Sejneński);
- Ogrzewalnia dla osób bezdomnych i nietrzeźwych – 40 miejsc;
- Hostel (schronienie w ramach interwencji kryzysowej) – 10 miejsc.

Ponadto na terenie miasta funkcjonują :

- Dom Pomocy Społecznej „Kalina” w Suwałkach – 194 miejsca, a w jego strukturze Dom Dziennego Pobytu „Kalinka” – 15 miejsc;
- 2 Środowiskowe Domy Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 73 miejsca;
- 2 Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze w Suwałkach Dom nr 1 i Dom nr 2 – o łącznej liczbie miejsc 28.

Ważnymi ogniwami wspierającymi działania pomocowe są:

- w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień - **Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, do zadań której należy w szczególności podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu, opiniowanie wniosków w sprawie wydawania zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych, zgodnie z przyjętymi uchwałami, prowadzenie działalności informacyjnej, szkoleniowej oraz edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej;
- w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej funkcjonuje **Zespół Interdyscyplinarny**. Podstawowym zadaniem Zespołu jest realizacja działań określonych w miejskim programie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej, a także integrowanie i koordynowanie działań podmiotów i specjalistów zaangażowanych w obszar przeciwdziałania przemocy. Zadania te są wykonywane w szczególności przez inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc, doświadczających przemocy domowej, podejmowanie interwencji w środowisku z uwzględnieniem szczególnej ochrony małoletnich, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach uzyskania pomocy w środowisku lokalnym;
- **Miejska Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Suwałk**, w której skład wchodzi głównie osoby niepełnosprawne będące przedstawicielami organizacji pozarządowych oraz przedstawiciel jednostki samorządu terytorialnego. Jest organem opiniodawczo-doradczym Prezydenta i ściśle współpracuje z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie w Suwałkach;
- **Suwalska Rada Seniorów** również jako organ doradczy przy Prezydencie Miasta Suwałk posiada charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny. Jej głównym celem jest reprezentowanie seniorów i opracowywanie wspólnie z władzami miasta rozwiązań przyjaznych osobom starszym.

4.2. Potencjał organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej

Istotnym uzupełnieniem działań realizowanych przez jednostki organizacyjne samorządu w obszarze pomocy i wsparcia, są podmioty ekonomii społecznej w szczególności organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie m. Suwałk.

Niniejszy podrozdział przedstawia diagnozę potencjału wykonawczego, realizując tym samym obligatoryjny wymóg art. 16b ustawy o pomocy społecznej, który nakłada na strategię obowiązek zawarcia w strategii „oceny zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych”. Analiza ta, osadzona w kontekście nowych ram prawnych, w szczególności ustawy o ekonomii społecznej, dąży do stworzenia kompleksowego obrazu usługodawców. Diagnoza opiera się na analizie trzech komplementarnych i wzajemnie powiązanych filarów, które wspólnie tworzą lokalny system wsparcia:

1. Sektora publicznego, którego trzon stanowi Miasto Suwałki.
2. Sektora pozarządowego (NGO), będącego kluczowym, strategicznym partnerem miasta w dostarczaniu wyspecjalizowanych i innowacyjnych usług środowiskowych.
3. Sektora ekonomii społecznej (PES), stanowiącego rozwijający się obszar o znaczącym potencjale w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej.

Potencjał i wzajemne relacje między tymi trzema filarami są fundamentem dla zaprojektowania skutecznych i efektywnych działań.

W Suwałkach istnieje ok. 270 organizacji (w tym stowarzyszenia z numerem KRS, fundacje, stowarzyszenia zwykłe, kluby sportowe i terenowe oddziały organizacji ogólnopolskich). Aktywnych jest ok. 180. Działają też 3 przedsiębiorstwa społeczne i 5 spółdzielni socjalnych.

W perspektywie nadchodzącej dekady, w obliczu zdiagnozowanych wyzwań demograficznych i transformacji profilu problemów społecznych, budowa takiego zintegrowanego systemu sektora publicznego i sektora pozarządowego staje się warunkiem koniecznym dla zrównoważonego rozwoju Miasta Suwałki.

Sektor pozarządowy (NGO) pełni rolę dojrzałego i strategicznego partnera Miasta Suwałki. Organizacje pozarządowe nie są jedynie podwykonawcami, lecz autonomicznymi podmiotami, które wnoszą do systemu specjalistyczną wiedzę, innowacyjne metody pracy, a także znaczące zasoby własne. Ich działalność, finansowana w ramach corocznych programów współpracy, obejmuje szerokie spektrum dziedzin – od wspierania rodziny i przeciwdziałania uzależnieniom, przez pomoc osobom z niepełnosprawnościami i seniorom, aż po kulturę i sport. Są też ważnym uczestnikiem dialogu obywatelskiego, biorącym udział w zarządzaniu sprawami wspólnoty lokalnej.

Nie sposób wykazać wszystkich organizacji, które realizują usługi społeczne oraz inicjatywy, projekty i inne działania służące wsparciu mieszkańców i rozwiązywaniu problemów społecznych. Oto niektóre z nich działające w sposób ciągły, na których prowadzenie organizacje otrzymały lub otrzymują wsparcie ze źródeł publicznych

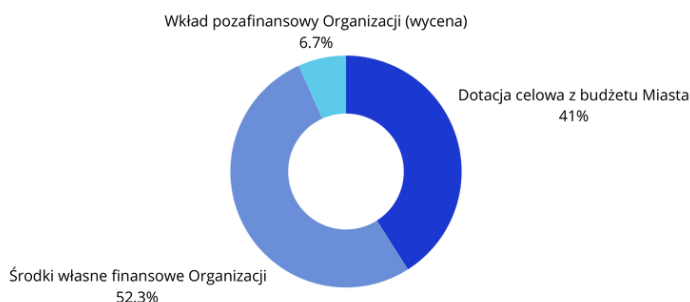
Tabela 3. Przykłady podmiotów, które otrzymały/otrzymują wsparcie ze źródeł publicznych.

Obszar działania	Podmioty NGO
pomoc społeczna , w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych osób	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Aleksandra, Stowarzyszenie Bank Żywności w Suwałkach, Spółdzielnia Socjalna „Perspektywa”
działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym - prowadzenie klubów seniora – 75 miejsc	Oratorium 60+” – Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Bożej Miłosierdzia – 15 miejsc, Klub Seniora „Horyzont” - Stowarzyszenie Seniorzy z Pasją „Horyzont” – 15 miejsc, „Klub Seniora na Chopina 6a” – Stowarzyszenie Pełnia – 15 miejsc, „Klub

	Seniara Ciesielska 15” – Uniwersytet Trzeciego Wieku – 15 miejsc, „Dobry czas” – Stowarzyszenie im. Ks. Jerzego Popiełuszki – 15 miejsc
prowadzenie środowiskowego domu samopomocy – 35 miejsc	Stowarzyszenie „Aktywni Tak Samo” w Suwałkach
wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej , w tym prowadzenie 5 placówek opiekuńczo wychowawcze wsparcia dziennego – 190 miejsc	Fundacja EGO, Zgromadzenie Sióstr św. Teresy od Dzieciątka Jezus, Stowarzyszenie Oratorium św. Jana Bosko w Suwałkach, Społeczna Organizacja Przyjaciół Dzieci „Przystań”, Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Aleksandra
działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz ochrony i promocji zdrowia	Polski Związek Niewidomych Okręg Podlaski, Polski Związek Głuchych Oddział Podlaski, Fundacja „Diarice”, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intellektualną Koło w Suwałkach, Suwalskie Stowarzyszenie „Amazonka”, Stowarzyszenie Przyjaciół DPS Kalina,
nieodpłatna pomoc prawna oraz nieodpłatne poradnictwo obywatelskie	Stowarzyszenie Centrum Aktywności Społecznej „Pryzmat” w Suwałkach
działalność na rzecz integracji cudzoziemców	Stowarzyszenie Związek Ukraińców w Suwałkach
pobudzanie aktywności obywatelskiej, promocji i organizacji wolontariatu	Stowarzyszenie Centrum Aktywności Społecznej „Pryzmat” w Suwałkach
przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	Suwalskie Stowarzyszenie Klub Abstynentów „Filar w Suwałkach, Suwalskie Stowarzyszenie „Wybór” z siedzibą w Suwałkach, Fundacja Ego w Suwałkach,
działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Suwałkach, Społeczna Organizacja Przyjaciół Dzieci „Przystań” w Suwałkach, Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Ap. Piotra i Pawła w Suwałkach, Stowarzyszenie Oratorium św. Jana Bosko w Suwałkach, Parafia Rzymskokatolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Suwałkach

Analiza współpracy finansowej i pozafinansowej Miasta z organizacjami w 2024 r. dostarcza twardych dowodów na dojrzałość i strategiczne znaczenie tego sektora.

Wykres 3. Struktura źródeł finansowania organizacji pozarządowych w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji Programu współpracy Miasta Suwałk z organizacjami pozarządowymi w 2024 r.

Dane za 2024 r. pokazują, że na każdą złotówkę dotacji przekazaną przez Miasto Suwałki, organizacje pozarządowe były w stanie zmobilizować dodatkowe 1,44 zł w postaci własnych środków finansowych (zdolności organizacji do pozyskiwania zewnętrznych grantów, darowizn) oraz wkładu pozafinansowego (takiego jak praca wolontariuszy czy udostępnienie zasobów). Ta zdolność do pomnażania wartości publicznej inwestycji jest dowodem na ogromną efektywność i zaradność lokalnego społeczeństwa obywatelskiego. Jest to kluczowy mechanizm, który pozwala na realizację zadań publicznych na skalę znacznie przekraczającą możliwości samego budżetu miasta.

Uzupełnieniem współpracy finansowej jest rozbudowany system wsparcia pozafinansowego, którego centrum stanowi Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych (CWOP). Prowadzone przez Biuro Współpracy z Organizacjami Urzędu Miejskiego, CWOP oferuje bezpłatne doradztwo, szkolenia oraz udostępnia przestrzeń do spotkań i pracy, pełniąc funkcję inkubatora i centrum

zasobów dla całego sektora. Działania te, w połączeniu z udostępnianiem lokali na preferencyjnych warunkach oraz funkcjonowaniem ciał doradczych, takich jak Suwalska Rada Działalności Pożytku Publicznego, tworzą przyjazne i wspierające otoczenie instytucjonalne, które jest warunkiem koniecznym dla dalszego, dynamicznego rozwoju potencjału lokalnego społeczeństwa obywatelskiego.

4.3. Ocena zdolności podmiotów ekonomii społecznej

Sektor ekonomii społecznej (PES) w Suwałkach, choć na obecnym etapie rozwoju wydaje się być stosunkowo niewielki. Jest on reprezentowany przez podmioty o jasno zdefiniowanym profilu, skoncentrowanym na reintegracji społecznej i zawodowej. Diagnoza jego potencjału, wymagana przez ustawę o pomocy społecznej, wskazuje, że istniejące podmioty pełnią kluczową, wyspecjalizowaną rolę, a nowe ramy prawne stwarzają bezprecedensową szansę na dynamiczny rozwój tego sektora w nadchodzącej dekadzie.

Na podstawie dostępnych danych można zidentyfikować trzon lokalnego sektora ekonomii społecznej, który, mimo niewielkiej liczby podmiotów, wykazuje znaczący potencjał wykonawczy.

Tabela 4: Zidentyfikowane Podmioty Ekonomii Społecznej (PES)

Nazwa Podmiotu	Podmiot Prowadzący/Forma Prawna	Główny Obszar Działalności
Przedsiębiorstwo społeczne	Stowarzyszenie Kulturalne KOSTROMA/NGO	promocja wolontariatu, kultury oraz turystyki, aktywizacja środowiska lokalnego, edukacja, działalność profilaktyczna na rzecz uzależnień, wykluczenia oraz na rzecz równouprawnienia
Przedsiębiorstwo społeczne	Fundacja Pro Sudovia/NGO	wspieranie rozwoju lokalnego i regionalnego, aktywizacja osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem, prowadzenie przedszkola niepublicznego, realizacja programów wspierających przedsiębiorczość, Integracja i rekreacja mieszkańców regionu
Przedsiębiorstwo społeczne	Spółdzielnia Socjalna „Jedyneczka”/SS	opieka nad dziećmi – prowadzenie żłobka i przedszkola
Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ)	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Suwałkach/NGO	rehabilitacja społeczna i zawodowa osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.
Klub Integracji Społecznej (KIS) „Masz wybór”	Suwalskie Stowarzyszenie „Wybór”/NGO	reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
Spółdzielnia Socjalna	SS „Perspektywa”	działalność gospodarcza połączona z reintegracją zawodową
Spółdzielnia socjalna	SS „CREATIVE MIND”	usługi call center (sprzedaż, marketing i szkolenia)
Spółdzielnia socjalna	SS „MARZENIE”	reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem
Spółdzielnia socjalna	SS Centrum Terapii Aktywnej	oddziaływania medyczne, psychologiczne i terapeutyczne reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem
Spółdzielnia socjalna	SS AFRA	reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy dokumentów źródłowych.

Zdolność tych podmiotów do realizacji usług reintegracyjnych jest zatem wysoka i sprawdzona w praktyce. Stanowią one gotowe, funkcjonujące modele, które mogą być skalowane i rozwijane jako narzędzia walki z długotrwałym bezrobociem i wykluczeniem.

Na terenie miasta od 2020 roku funkcjonuje Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Suwałkach prowadzony przez Agencję Rozwoju Regionalnego „ARES” S.A. w Suwałkach w partnerstwie z Fundacją Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach.

Głównym celem Ośrodka jest wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym Suwałk i Subregionu Suwalskiego poprzez działania wspierające podmioty ekonomii społecznej/przedsiębiorstwa społeczne w tworzeniu miejsc pracy oraz aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Ośrodek poza wsparciem na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy oferuje wsparcie reintegracyjne (doradcze i finansowe) w celu osiągnięcia samodzielności i niezależności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób z zaburzeniami psychicznymi.

Analiza tej trójfilarowej struktury prowadzi do fundamentalnego wniosku: system usług społecznych w Suwałkach jest systemem współzależnym. Jego odporność i zdolność do rozwoju zależą od równowagi i synergii między wszystkimi jego elementami.

Oslabienie jednego z filarów – na przykład poprzez ograniczenie finansowania dla sektora NGO lub brak wsparcia dla rozwoju PES – w sposób nieunikniony doprowadzi do przeciążenia pozostałych części systemu, w szczególności MOPR, i w konsekwencji do spadku jakości i dostępności usług dla mieszkańców. Dlatego strategia na nadchodzące lata musi opierać się na holistycznym podejściu, które wzmacnia nie tylko poszczególne instytucje, ale przede wszystkim mechanizmy współpracy, koordynacji i wzajemnego wsparcia między nimi

5. Charakterystyka problemów społecznych jako diagnoza wyzwań lokalnej polityki społecznej

Lokalna polityka społeczna zmierza do kształtowania warunków i jakości życia mieszkańców w taki sposób, aby wszyscy członkowie wspólnoty mogli korzystać z dóbr i usług umożliwiających im zaspokojenie potrzeb, wypełnianie różnych ról społecznych oraz rozwój osobisty. Przeszkodą w realizacji tego celu mogą być determinanty wykluczenia społecznego. Szczególnie chodzi o deficyty oraz bariery indywidualne i społeczne dotyczące osoby i grupy szczególnego ryzyka.

W niniejszym rozdziale analizie zostaną poddane główne wyzwania lokalnej polityki społecznej. Analiza będzie miała zarówno charakter ilościowy, jak i jakościowy, ponieważ nie tylko skala danego zjawiska ma znaczenie, ale też jego intensywność i negatywne skutki społeczne.

W ramach analizy poszczególnych obszarów przeprowadzono i zaprezentowano analizę SWOT, wskazując na mocne i słabe strony obszaru oraz szanse i zagrożenia. Słabe i mocne strony pozwalają zdefiniować zasoby i potencjał oraz słabości i bariery gminy w danym obszarze, natomiast szanse i zagrożenia to odpowiednio inspiracje i możliwości oraz niepożądany kierunek rozwoju warunków zewnętrznych.

5.1. Charakterystyka rodzin objętych pomocą i wsparciem

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. w Suwałkach zamieszkiwało 68 143 mieszkańców. Pomocą społeczną w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych objęto 1 392 rodziny liczące 2539 osób, co stanowi ok. 4 % ogółu ludności miasta.

Skala wsparcia, mierzona liczbą beneficjentów, charakteryzuje się zauważalną zmiennością. W 2022 r. pomocą objęto 1 610 rodzin, w 2023 r. liczba ta wzrosła do 1 672, by w 2024 r. spaść do 1 392. Trend ten przełożył się na indywidualnych świadczeniobiorców.

5.1.1. Typy rodzin objętych pomocą społeczną

Wśród rodzin objętych pomocą społeczną:

- rodziny z dziećmi stanowią 25% ogółu gospodarstw domowych, z tego 47% to rodziny niepełne, zaś wielodzietność występuje w 40 % populacji;
- rodziny emerytów i rencistów stanowią grupę ok. 28% ogółu gospodarstw domowych. Ich udział wśród świadczeniobiorców nieznacznie wzrasta.

Wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej dominują gospodarstwa jednoosobowe, które w 2024 r. stanowiły 68,2% wszystkich objętych pomocą, w tym połowa to emeryci i renciści.

Oznacza to, że system pomocy społecznej w Suwałkach w rzeczywistości jest w przeważającej mierze systemem wsparcia indywidualnego dla osób samotnych.

Ta konstatacja ma fundamentalne znaczenie dla kierunku strategii. Osoby samotne, często w starszym wieku, zmagające się z chorobą lub niepełnosprawnością, są pozbawione nieformalnej siatki wsparcia, którą mogą zapewnić wieloosobowe gospodarstwa domowe. W rezultacie są one w znacznie większym stopniu uzależnione od formalnych, zinstytucjonalizowanych usług publicznych. Rdzeń przyszłej strategii musi być zatem zbudowany wokół indywidualnego zarządzania przypadkiem, integracji społecznej oraz przeciwdziałania izolacji osób dorosłych.

Choć rodziny z dziećmi stanowią mniejszość wśród gospodarstw domowych, to pod względem liczby osób objętych pomocą tworzą znaczącą grupę (1 444 osoby w 353 rodzinach w 2024 roku). Wskazuje to również na potrzebę projektowania ukierunkowanych instrumentów wsparcia dla rodzin z dziećmi.

Tabela 5. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2022-2024

Wyszczególnienie		Rok 2022		Rok 2023		Rok 2024	
		Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
RODZINY OGÓŁEM z tego o liczbie osób z w.1:	¹	1 610	3 032	1 672	3 134	1 392	2 539
1	²	1 057	1 057	1 106	1 106	949	949
2	³	169	338	174	348	132	264
3	⁴	121	363	124	372	106	318
4	⁵	124	496	125	500	96	384
5	⁶	72	360	79	395	59	295
6 i więcej	⁷	67	418	64	413	50	329
Rodziny z dziećmi w tym z wiersza 1):	⁸	387	1 619	393	1 627	353	1 444
z tego o liczbie dzieci z w.8:	⁹						
1		100	269	93	241	75	189
2	¹⁰	124	459	130	480	136	502
3	¹¹	110	535	110	526	95	453
4 i więcej	¹²	53	356	60	380	47	300
Rodziny niepełne ogółem (w tym z wiersza 8):	¹³	166	581	177	618	165	566
z tego o liczbie dzieci z w. 13:	¹⁴						
1		53	124	49	107	39	82
2	¹⁵	55	176	66	219	74	239
3	¹⁶	44	190	41	170	37	153
4 i więcej	¹⁷	14	91	21	122	15	92

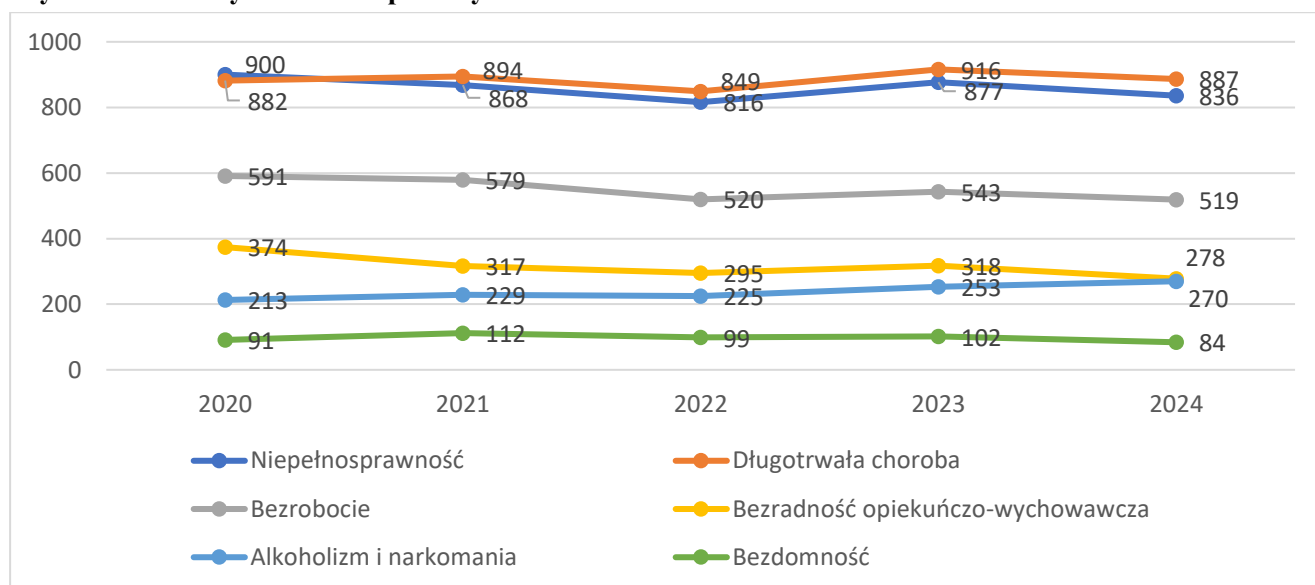
Rodziny Emerytów i Rencistów ogółem (w tym z wiersza 1):	18	397	523	429	559	386	495
z tego o liczbie osób z w.18: 1	19	320	320	354	354	323	323
2	20	49	98	49	98	36	72
3	21	16	48	9	27	16	48
4 i więcej	22	12	57	17	8/0	11	52

Źródło: sprawozdanie MPiPS-03 za lata 2022-2024

5.1.2. Powody udzielania pomocy

Okoliczności udzielania pomocy nie stanowią katalogu zamkniętego. Można je pogrupować w kilka kategorii uwzględniających stan zdrowia, status zawodowy, potrzebę ochrony dziecka i rodziny, trudności w przystosowaniu i integracji czy uzależnienia itp. W odniesieniu do rodzin z dziećmi szerzej należy rozpatrywać przesłankę bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w zakresie prowadzeniu gospodarstwa domowego. Bezradność ta dotyczy każdego z rodziców, w sposób szczególny odnosi się ją do rodzin wielodzietnych i niepełnych, bowiem powodowana jest różnymi wyżej wymienionymi okolicznościami.

Wykres 4. Powody udzielania pomocy w latach 2020 - 2024

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-03 za lata 2020-2024

Analiza powodów przyznawania pomocy społecznej w latach 2020-2024 dostarcza wyjaśnienia dla rosnącej intensywności wsparcia. Od 2021 r. najczęściej wskazywaną przyczyną trudnej sytuacji życiowej była długotrwała lub ciężka choroba, która utrzymała swoją dominującą pozycję również w 2024 r. Niepełnosprawność konsekwentnie plasowała się na drugim miejscu, dotykając stabilnie ponad 800 rodzin rocznie. Długotrwała choroba lub niepełnosprawność prowadzi do utraty zdolności do pracy, generuje wysokie koszty leczenia i opieki, co w efekcie spycha całe gospodarstwa domowe poniżej progu bezpieczeństwa socjalnego.

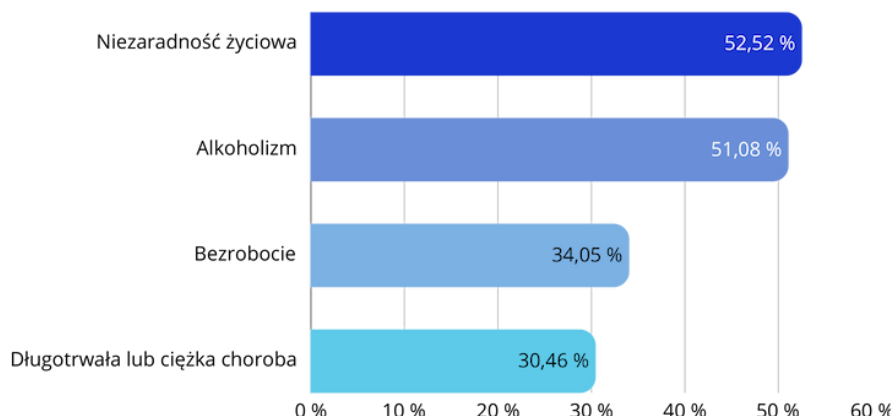
W tym ujęciu system pomocy społecznej w coraz większym stopniu pełni funkcję subsydiarną wobec systemu ochrony zdrowia i opieki długoterminowej.

Na tym tle wyróżnia się również problem bezrobocia, który w analizowanym okresie dotyczył niezmiennie grupę 520-540 rodzin rocznie, z niewielką tendencją spadkową. Stabilność tej liczby wskazuje na istnienie trwałego, strukturalnego problemu na lokalnym rynku pracy, który dotyczy stałej grupy mieszkańców o niskiej zdolności do zatrudnienia i wymaga zintegrowanych działań z instytucjami rynku pracy. Kategoria „bezradności” jest terminem szerokim, mniej stygmatyzującym i może opisywać skutki lub objawy problemów, których pierwotną przyczyną może być każda z ww.

lub uzależnienia czy przemoc. Wymienione niektóre dysfunkcje, z powodu których przyznawana jest pomoc, często współwystępują ze sobą wobec czego nie należy sumować tych danych.

Badanie opinii mieszkańców z 2025 roku ujawnia istotny rozdzźwięk między rzeczywistym funkcjonowaniem systemu pomocy społecznej, a jego obrazem w świadomości publicznej.

Wykres 5. Główne przyczyny trudnej sytuacji życiowej według mieszkańców Suwałk

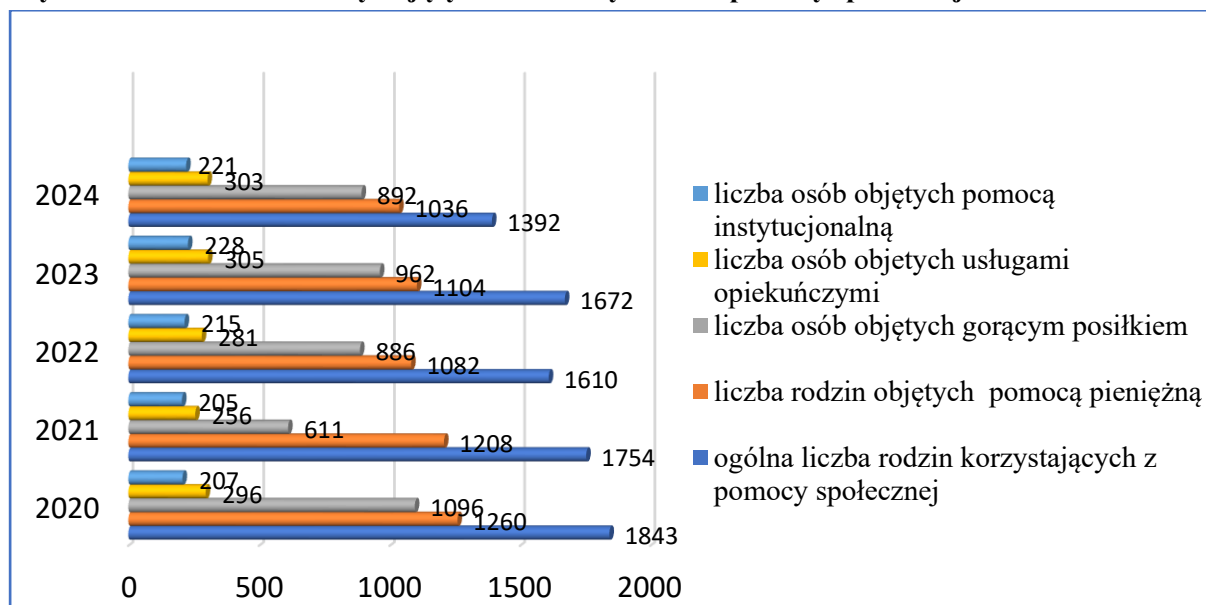
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania „Postrzeganie problemów społecznych przez mieszkańców Miasta Suwałki”, 2025 r.

Mieszkańcy Suwałk, pytani o przyczyny trudnej sytuacji życiowej innych, skłonni są wskazywać na czynniki indywidualne, takie jak „niezaradność życiowa” (52,52%) i „alkoholizm” (51,08%). Również przyczyny samego ubóstwa postrzegane są głównie przez pryzmat uzależnień (70,50%) i dziedziczenia biedy (50,12%), a nie czynników strukturalnych. Taka perspektywa stoi w sprzeczności z danymi administracyjnymi, które jako główną przyczynę korzystania z pomocy wskazują chorobę i niepełnosprawność.

5.1.3. Niektóre formy pomocy

Do podstawowych zadań pomocy społecznej należy wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, a także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań mających na celu usamodzielnienie osób i rodzin oraz ich integrację ze środowiskiem. Osiąganiu wyznaczonych celów służy udzielanie pomocy w postaci: finansowej, rzeczowej, usługowej, instytucjonalnej, poradnictwa czy pracy socjalnej. Poniżej prezentujemy dominujące rodzaje świadczeń pomocy społecznej.

Wykres 6. Liczba osób korzystających z niektórych form pomocy społecznej w latach 2020-2024

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-03 za lata 2020-2024

Powyższe dane wskazują, że świadczenia pieniężne, do których zalicza się głównie zasiłek stały, okresowy i celowy pozostają fundamentem systemu, pełniąc funkcję stabilizacyjną i reaktywną. Kierowane są do odbiorców o najniższych dochodach, wykazujących jednocześnie dysfunkcje, takie jak niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezrobocie, czy inne kryzysy życiowe.

Pomoc instytucjonalna, w naturze i usługach ujawnia od 2021 r. trend wzrostowy, stabilizując się w 2024 r. Odbiorcami usług opiekuńczych i pomocy instytucjonalnej są przede wszystkim osoby starsze, przewlekle chore i z niepełnosprawnościami, mieszkające samotnie – czyli dokładnie ta grupa, która dominuje w profilu demograficznym i przyczynowym klientów systemu. Dane te sygnalizują punkt zwrotny: system w widoczny sposób reorientuje swoje zasoby, aby sprostać rosnącemu zapotrzebowaniu na intensywną, długoterminową opiekę. Jest to fundamentalna zmiana strategiczna – od pasywnego wsparcia finansowego w stronę aktywnej, usługowej interwencji.

Gorący posiłek jako pomoc w naturze stanowi znaczące wsparcie kierowane głównie do dzieci i uczniów oraz osób dorosłych, zwłaszcza chorych, niepełnosprawnych, samotnych.

Podkreślenia wymaga fakt, że znaczącą formą wsparcia jest praca socjalna kierowana praktycznie do wszystkich osób i rodzin.

5.1.4. Inne formy pomocy

Dane przedstawione powyżej dotyczą świadczeniobiorców systemu pomocy społecznej, którzy nie są jedynymi odbiorcami wsparcia udzielanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie.

Znaczącą grupę klientów Ośrodka stanowią również rodziny otrzymujące wsparcie z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Przedstawione dane nie podlegają sumowaniu, bowiem w wielu przypadkach te same rodziny są objęte pomocą w ramach realizacji zadań należących do różnych systemów wsparcia.

Tabela 6. Inne formy pomocy realizowane przez MOPR w Suwałkach

lata	Świadczenia Rodzinne (liczba dzieci)	Fundusz alimentacyjny (liczba uprawnionych)	Dodatki mieszkaniowe (liczba gospodarstw)	Dofinansowanie ze środków PFRON (liczba osób)	świadczenia pielęgnacyjne	zasiłki pielęgnacyjne
2020	4 373	769	1 137	722	340	2011
2021	3 844	773	1 092	647	417	2084
2022	3 448	703	1 276	543	471	2223
2023	2 735	629	1 464	963	540	2350
2024	2 137	588	1 464	1 097	634	2462

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Suwałkach

W świadczeniach rodzinnych i funduszu alimentacyjnym od lat obserwujemy sukcesywny spadek świadczeniobiorców, co wynika z niskich kryteriów dochodowych uprawniających do tych świadczeń. Społeczeństwo zainteresowane jest różnego rodzaju dofinansowaniami zmniejszającymi koszty utrzymania co zauważamy m.in. w dodatkach mieszkaniowych i innych programach rządowych i samorządowych. Dynamicznie rośnie liczba świadczeń związanych z niepełnosprawnością. Wzrost ten jest bezpośrednio powiązany z rosnącą skalą problemów zdrowotnych.

5.1.5. Pozafinansowe wsparcie rodzin

W prawidłowej realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczej rodzin duże znaczenie mają działania prewencyjne oraz wspomagające.

Podjęmowano i proponowano różnego rodzaju wsparcie polegające na poradnictwie, terapii, opiece i wychowaniu w placówkach wsparcia dziennego, rozwijano infrastrukturę przedszkolną adekwatnie do potrzeb, która umożliwia rodzicom powrót na rynek pracy. Wskaźniki pokazują, że coraz chętniej mieszkańcy korzystają z przywilejów Suwalskiej Karty Mieszkańca i Ogólnopolskiej

Karty Dużej Rodziny w zakresie aktywnego spędzania czasu wolnego i rozwoju zainteresowań, a jednocześnie umożliwiających zwiększanie szans rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży wychowujących się w rodzinach wielodzietnych, co wpływa na poprawę ich funkcjonowania.

Tabela 7. Niektóre formy wsparcia pozafinansowego

Rodzaj wsparcia	Lata/ liczba osób objętych wsparciem			
	2021	2022	2023	2024
Suwska Karta Mieszkańca	34 148	21 010	26 079	26 312
„Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny”	6 613	8 943	10 602	11 334
Interwencja kryzysowa	45	37	78	58
Opieka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego	156	170	172	162
Poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne, pedagogiczne, prawne, socjalne)	9 474	7 014	10 678	10 117
Wsparcie poradni psychologiczno-pedagogicznych	2 195	2 286	2 421	2 563
Liczba dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową	796	728	743	772
Liczba dzieci uczęszczających do przedszkola i oddziałów przedszkolnych	3 205	3 492	3 381	2094

Źródło: dane Wydziału Spraw Społecznych i Zdrowia, Wydziału Oświaty i Wychowania UM w Suwałkach za lata 2021-2024

W realizację pozafinansowego wsparcia zaangażowanych i współpracujących ze sobą jest szereg podmiotów, takich jak: przedsiębiorcy, instytucje pomocy społecznej, oświaty, sportu, sądu, kultury, służby zdrowia i organizacje pozarządowe. Każda z tych instytucji oferuje pomoc dostosowaną do potrzeb rodziny.

5.2. Wydatki na zadania z zakresu polityki społecznej

Wydatki na realizację zadań z zakresu polityki społecznej stanowią 25% ogólnego budżetu miasta Suwałk. Wiodącą jednostką w tym zakresie jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach, którego udział w realizacji zadań wspierająco pomocowych stanowi ok.82 %.

Tabela 8. Wydatki na poszczególne zadania realizowane przez jednostki pomocy społecznej w Suwałkach w latach 2020-2024 (w zł)

Rodzaj wydatków	w latach				
	2020	2021	2022	2023	2024
Łącznie wydatki MOPR, w tym:	135.260.209	136 946 258	113 881 319,87	76 886 999,04	90.252.033,61
Pomoc społeczna	19 842 675	20 731 050	27 365 261,61	27 153 979,11	32.701.086,30
Rodzina	110 508 533	111 132 327	67 332 675,83	39 699 565,90	47.834.409,38
Ochrona zdrowia	429 189	511 607	532 336,21	614 391,13	973.365,29
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1 110 236	1 170 093	1 186 557,81	1 599 143,08	1.622.856,42
Fundusz celowy PFRON	2 535 103	2 636 385	3 144 425,45	3 898 558,93	4.689.636,18
Środki EFS	662 202	409 829	256 413,56	0,00	0,00
Fundusz Solidarnościowy	172 271	252 366	685 423,67	951 416,24	1.091.352,55
Fundusz Przeciwdziałania Covid-19	X	102 600	8 994 362,13	236 206,17	46.745,37
Fundusz Pomocy	X	X	4 383 863,60	2 579 759,03	1.004.807,92
Fundusz Pracy	X	X	X	153 979,45	287.774,20
Dom Pomocy Społecznej	9 640 355	8 839 354	10.021 363	12 300 575	13.918 630,71
Dzienny Dom Pobytu	100 844	135 424	182 644	209 055	252.961,31
Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza	1 737 578	1 843 395	2 212 402,44	2 494 547,42	3.294.145,25
Dom nr 1	X	834 354	1 055 426,50	1 291 806,00	1.698.922,94
Dom nr 2	X	1 009 041	1 156 975,94	1 202 741,42	1.595.222,31
Środowiskowe Domy Samopomocy	1 537 060	1 770 605	1 913 704	2 111 940	2 351 691,51
Razem	148 276.046	149 535 036	128 211.433,31	94 003 116,46	110 069 462,39

Źródło: Opracowanie MOPR w Suwałkach

W 2022 r. nastąpił znaczny spadek wydatków w zadaniu „Rodzina” z uwagi na przejęcie przez ZUS świadczeń wychowawczych „800+”. W 2024 r. zauważamy wzrost w zadaniu „Pomoc społeczna” i „Rodzina” pomimo spadku osób objętych wsparciem. W pomocy społecznej wzrost związany jest z rozwojem infrastruktury, m.in. prowadzeniem ogrzewalni, klubu Senior+ , wzrostem kosztów opłat za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej, wzrostem wysokości świadczeń (zasiłki stałe) i realizacją programów rządowych i samorządowych. W zadaniu Rodzina wzrost wynika ze zwiększonej liczby osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne, których wysokość również uległa podwyższeniu, oraz wzrostu dzieci w pieczy zastępczej i wysokości świadczeń z tytułu kosztu ich utrzymania, a także pokrywania kosztu pobytu dzieci w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym.

Podkreślenia wymaga fakt, iż miasto realizuje zadania ustawowe z zakresu szeroko pojętej polityki społecznej, opracowuje programy osłonowe, wdraża programy rządowe i unijne będące odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby mieszkańców, co potwierdza różnorodność źródeł finansowania. Szczegółowe opisy realizowanych zadań znajdują się pod linkiem: <https://mopr.suwalki.pl/strona/nasz-mopr/481-sprawozdawczosc>

6. Diagnoza problemów społecznych

6.1. Rodzina i dziecko

Rodzina, jako podstawowa komórka społeczna, jest fundamentem prawidłowego rozwoju społeczeństwa. Jej kondycja, zdolność do wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz sytuacja bytowa mają bezpośredni wpływ na przyszłe pokolenia. W Suwałkach, podobnie jak w innych miastach, rodziny napotykają na szereg wyzwań, które wymagają zintegrowanego systemu wsparcia. W 2024 r. rodziny z dziećmi stanowiły 25% ogółu gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną, z tego 20 % to rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

W badaniu opinii mieszkańców przeprowadzonym w 2025 r. - 21,8% respondentów wskazało bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jako główną przyczynę trudnej sytuacji rodzin, 12,7% – przemoc domową, a 8,6% – samotne wychowywanie dzieci. Dane te potwierdzają znaczenie zintegrowanego wsparcia rodzin w obszarze opiekuńczym, wychowawczym i profilaktycznym.

6.1.1. Infrastruktura opiekuńczo-wychowawcza

Dostępność wysokiej jakości opieki nad najmłodszymi dziećmi jest kluczowym elementem polityki społecznej, umożliwiającym rodzicom łączenie życia zawodowego z rodzinnym oraz wyrównującym szanse edukacyjne dzieci

Opieka żłobkowa i przedszkolna

W Suwałkach obserwuje się stały rozwój infrastruktury żłobkowej. Jednocześnie Miasto w pełni zabezpiecza potrzeby mieszkańców w zakresie edukacji przedszkolnej. W badaniu ankietowym (2025 r.) dostępność przedszkoli pozytywnie oceniło 46% respondentów.

Tabela 9. Dostępność opieki żłobkowej i przedszkolnej w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	Opieka żłobkowa			Opieka przedszkolna		
Lata	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Liczba miejsc w żłobkach i formach równorzędnych, a także przedszkolach i oddz. przedszkolne	728	743	772	3 492	3 381	2 094*
Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc	406	362	243	0	0	0

* spadek liczby miejsc wynika ze zmian w systemie ewidencji SIO (dane: Raport o stanie miasta 2024 r.)

Mimo systematycznego wzrostu liczby miejsc w żłobkach, deficyt miejsc pozostaje poważnym wyzwaniem (243 dzieci nieprzyjętych w 2024 r.). Stanowi to realną barierę dla rodziców, głównie matek, w powrocie na rynek pracy. Alternatywą dla rodzin z dziećmi jest program „Aktywny Rodzic”, który ma pomóc w pogodzeniu opieki nad dzieckiem z aktywnością zawodową oferując

trzy rodzaje wsparcia finansowego: aktywni rodzice w pracy (1500 zł/m-c), aktywnie w żłobku (1500 zł/m-c lub 1900 zł/m-c dla dziecka z niepełnosprawnością), aktywnie w domu (500 zł/m-c).

Placówki wsparcia dziennego

Uzupełniając wsparcie rodzin opisane w dziale 5.1.3 na terenie miasta dostępne formy opieki pozalekcyjnej tworzą:

- 5 placówek, w tym jedna specjalistyczna prowadzonych przez NGO liczących 190 miejsc, z których korzystało 145 dzieci w 2022 r., 170 dzieci w 2023 r., i 162 dzieci w 2024 r., co oznacza, że zainteresowanie pomocą utrzymuje się na porównywalnym poziomie;
- 5 placówek wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej, prowadzonych przez ZHP polegającej m.in. na wspieraniu dzieci i młodzieży bezpośrednio w ich środowisku np. na osiedlach czy podwórkach. Celem jest zapobieganie demoralizacji, budowanie pozytywnych relacji między dziećmi, a dorosłymi, zagospodarowanie czasu wolnego i rozwijanie zainteresowań;
- 5 świetlic przy szkołach podstawowych. Świetlice oferują pomoc rodzicom pozostającym w zatrudnieniu poprzez zapewnienie opieki, pomocy w odrabianiu lekcji, organizując jednocześnie zajęcia, gry i zabawy edukacyjne oraz integracyjne zabawy grupowe.

6.1.2. Wsparcie asystenta rodziny

Wsparcie dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze jest kluczowym zadaniem profilaktycznym, mającym na celu zapobieganie umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej. Podstawowym narzędziem pracy socjalnej jest asystentura rodzinna. Jak widzimy rozwój asystentury podąża za potrzebami środowiska rodzinnego zwiększając jej liczebność z roku na rok.

Tabela 10. Wsparcie asystenta rodziny w latach 2022-2024

	Lata		
	2022	2023	2024
Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	3	4	5
Ogólna liczba rodzin objętych opieką asystenta, w tym:	61	81	73
- liczba rodzin zobowiązanych do współpracy przez sąd	28	44	54
- liczba rodzin objętych na wniosek pracownika socjalnego	33	37	19
Liczba dzieci w rodzinach objętych asystą, w tym	143	124	168
dzieci przebywających w pieczy zastępczej	34	43	45
Liczba dzieci, które powróciły pod opiekę rodziny biologicznej	2	0	3

Zródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPR

Realizatorem zadania jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. W 2024 roku w 73 rodzinach objętych wsparciem asystenta wychowywało się 168 dzieci, z tego 45 dzieci przebywało w pieczy zastępczej. W 54 przypadkach wsparcie wynikało z postanowienia sądu, a w 19 z wniosku pracownika socjalnego. Dane te wskazują na wysoką intensywność pracy asystentów, często z rodzinami w głębokim kryzysie (35 rodzin wielodzietnych, w 62 ograniczono władzę rodzicielską).

Praca asystenta ma charakter intensywny i wieloaspektowy: od treningu budżetowego, przez naukę dbania o higienę, pomoc w rozwiązywaniu problemów psychologicznych i wychowawczych, po wsparcie w kontaktach ze szkołą i motywowaniem do podejmowania leczenia, zatrudnienia, itp. Jest skuteczną i kluczową formą pracy ze środowiskiem rodzinnym. Dzięki intensywnej pracy asystentów 3 dzieci powróciło z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych. Działania te mają wymierny efekt społeczny (odbudowa rodziny) i finansowy (koszt asystentury jest wielokrotnie niższy niż koszt pobytu dziecka w pieczy).

Mimo tej wymiernej korzyści percepcja społeczna adekwatności tego wsparcia jest jednak niska. Jak wynika z badania mieszkańców z 2025 r., aż 55,16% ankietowanych nie miało zdania na temat wystarczalności oferty pomocy dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, 30,7% uznało ją za niewystarczającą, a jedynie 14,15% za wystarczającą.

6.1.3. System pieczy zastępczej w m. Suwałki

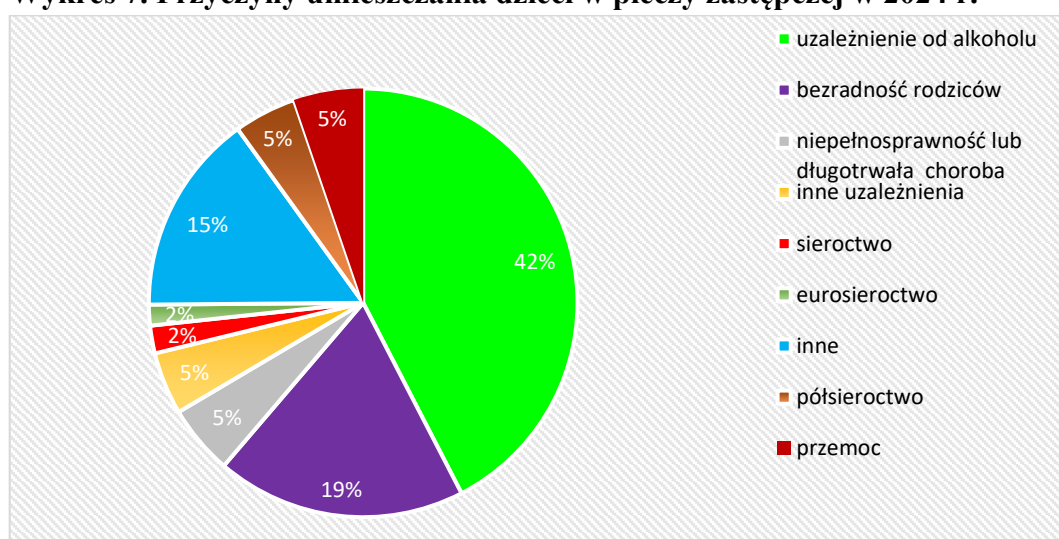
W sytuacji, gdy rodziny, pomimo otrzymanego wsparcia nie są w stanie realizować funkcji opiekuńczo-wychowawczej, obowiązkiem samorządu jest zorganizowanie systemu pieczy zastępczej. Zadanie to realizuje Miasto Suwałki poprzez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, pełniący funkcję Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej.

System pieczy zastępczej tworzą:

- rodziny zastępcze (spokrewnione, niezawodowe, zawodowe, rodzinny dom dziecka);
- 2 placówki opiekuńczo wychowawcze typu interwencyjno-socjalizacyjnego, liczące 28 miejsc, w tym 6 miejsc interwencyjnych;
- 2 mieszkania treningowe liczące 7 miejsc.

Przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej są złożone i uwarunkowane wielopropblemowo. Problemy te, często przenikają się wzajemnie prowadząc do głębokiej niewydolności opiekuńczo-wychowawczej, zagrażającej bezpieczeństwu i rozwojowi dzieci.

Wykres 7. Przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Suwałkach na podstawie sprawozdania rzeczowo – finansowego za 2024 r.

Uzależnienia rodziców (łącznie 47%) stanowią główną przyczynę umieszczania dzieci w pieczy zastępczej. W porównaniu do lat poprzednich niepokojący jest prawie dwukrotny wzrost uzależnień od substancji psychoaktywnych. W nielicznych przypadkach niepełnosprawność lub długotrwała choroba uniemożliwia sprawowanie opieki. Nawarstwianie się problemów powoduje różnego rodzaju zaniedbania wobec dzieci. Niezaspokajanie ich potrzeb emocjonalnych, zdrowotnych, edukacyjnych, socjalnych, itp., skutkuje ingerencją służb i sądu w sytuację dziecka, a w konsekwencji coraz częściej zastępowania rodzinnej opieki - pieczą zastępczą.

Pieczka zastępcza

Konsekwencją dysfunkcji systemu rodzinnego są przypadki ograniczania władzy rodzicielskiej przez sąd oraz umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

Rolą pieczy zastępczej jest zapewnienie całodobowej, ciągłej lub okresowej opieki i wychowania oraz zaspakajania niezbędnych potrzeb bytowych, rozwojowych, w tym emocjonalnych, społecznych, religijnych, a także dostęp do świadczeń zdrowotnych i kształcenia.

W latach 2022-2024 ogólna liczba rodzin kształtuje się na zbliżonym poziomie. W 2024 r. funkcjonowało 141 rodzin. Były to głównie spokrewnione rodziny zastępcze – 71% ogółu rodzin, a w dalszej kolejności należy wskazać niezawodowe – 22%, zawodowe -0,7% i 1 rodzinny dom dziecka.

Tabela 11. Liczba rodzin zastępczych i ich rodzaje w m. Suwałki w latach 2022-2024

Rodzaje rodzin	Liczba rodzin		
	2022	2023	2024
Rodziny spokrewnione z dzieckiem	91	93	100
Rodziny niezawodowe	40	40	31
Rodziny zawodowe	9	10	9
Rodzinny dom dziecka	1	1	1
Razem:	141	144	141

Źródło: Sprawozdania MOPR w Suwałkach za lata 2022-2024

Praca opiekuńczo - wychowawcza opiekunów zastępczych jest związana z ciągłym niwelowaniem negatywnych doświadczeń dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. Alkoholizm rodziców, nadużywanie środków psychoaktywnych, zaniedbania powodują często nieodwracalne skutki osobowościowe. Wymaga to wyjątkowego zaangażowania i wsparcia ze strony różnych instytucji pomocowych.

Pomimo utrzymującej się na podobnym poziomie liczby rodzin zastępczych liczba umieszczanych dzieci w rodzinnej pieczy systematycznie wzrasta. Ograniczone zasoby miejskie zmuszają do poszukiwania miejsc w rodzinach na terenie innych powiatów, co podwoiło w 2024 r. liczbę dzieci umieszczonych poza m. Suwałki. Ograniczenia w występujących zasobach powodują również pozostawanie w dotychczasowych rodzinach zastępczych pełnoletnich wychowanków, umieszczanie liczego rodzeństwa, a także braku chęci i działań rodziców biologicznych do odzyskiwania władzy rodzicielskiej.

Tabela 12. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2022 – 2024

lata	Liczba dzieci z m. Suwałk przebywających w rodzinach zastępczych/umieszczonych w danym roku			Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej		
	na terenie m. Suwałki	na terenie innych powiatów	Razem	na terenie m. Suwałki	na terenie innych powiatów	Razem
2020	179/31	44/6	223/37	27/11	11/1	38/12
2021	185/33	51/9	236/42	36/11	11/0	47/11
2022	189/22	52/6	241/28	31/6	9/1	40/7
2023	188/22	63/6	250/28	36/8	5/0	41/8
2024	195/25	73/12	268/37	32/10	5/0	37/10

Źródło: sprawozdania MOPR w Suwałkach za lata 2020 - 2024

Przedstawione dane wskazują, że liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenie miasta pozostaje na zbliżonym poziomie, a nawet w 2024 r. spadła o 4 osoby przy wzroście skierowanych o 2 wychowanków. Oznacza to, że dotychczasowi wychowankowie (6 osób) osiągnęli pełnoletność, opuścili placówkę i rozpoczęli proces usamodzielnienia. W przeciwieństwie do rodzinnej pieczy zastępczej od 2 lat nie kieruje się dzieci do instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie innych powiatów.

Wsparcie rodzinnej pieczy zastępczej w 2024 r. polegało m.in. na:

- pomocy finansowej i rzeczowej;
- poradnictwie specjalistycznym (wsparciu psychologa, pedagoga i prawnika);
- sukcesywnym rozszerzaniu oferty szkoleń dla rodziców zastępczych w celu wzmocnienia kompetencji opiekuńczo-wychowawczych;
- organizowaniu grup wsparcia;
- udostępnianiu mieszkań z zasobów miasta na potrzeby zawodowych rodzin zastępczych;
- organizacji czasu wolnego (realizacja programów z udziałem środków zewnętrznych);
- organizacji zajęć socjoterapeutycznych;
- istotnym elementem oferowanej pomocy jest wsparcie rodzin zastępczych przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, których działania zorientowane są na pomoc, opiekę, animację i wychowanie.

Tabela 13. Rodziny objęte opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2022-2024

	Lata		
	2022	2023	2024
Liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	7	7	7
Liczba rodzin zastępczych objętych opieką	115	120	109
liczba dzieci w tych rodzinach	216	220	195
Liczba dzieci, które powróciły pod opiekę rodziny biologicznej	4	6	6
Liczba dzieci skierowanych do adopcji	4	3	4

Zródło: Sprawozdania MOPR w Suwałkach za lata 2022-2024

W 2024 r. 7 koordynatorów (od 2025 r. 8) wspierało 109 rodzin w wypełnianiu przez nich funkcji rodziny zastępczej, m.in. poprzez sporządzanie planów pomocy dziecku, dokonywanie ocen sytuacji dziecka, ocen sytuacji rodziny, sporządzanie diagnoz psychofizycznych, współpracę z środowiskiem lokalnym, rodzinami biologicznymi, itp.

Wśród efektów prowadzonych działań można wskazać poprawę relacji rodzin zastępczych z naturalnym środowiskiem dziecka i powrót 6 dzieci do rodziny naturalnej, poprawę wyników nauczania wychowanków, łagodzenie konfliktów i troska rodziców o stan zdrowia swoich wychowanków.

Proces usamodzielniania wychowanków

Wychowankowie po uzyskaniu pełnoletności i opuszczeniu pieczy zastępczej lub placówek resocjalizacyjnych podlegają procesowi usamodzielnienia. Jest to etap w życiu młodych ludzi, którego celem jest przygotowanie ich do samodzielnego życia, podejmowania decyzji i integracji ze społeczeństwem. Wsparcie realizowane jest na podstawie opracowanego indywidualnego programu usamodzielnienia we współpracy z opiekunem procesu usamodzielnienia i pracownikiem MOPR.

Tabela 14. Liczba wychowanków realizujących programy usamodzielnienia

Rodzaj pieczy zastępczej	Liczba wychowanków		
	2022	2023	2024
Rodzinna piecza zastępcza	24	26	25
Liczba wychowanków pozostająca w rodzinach zastępczych	30	41	48
placówki opiekuńczo- wychowawcze	8	12	8
młodzieżowe ośrodki wychowawcze	6	5	5
Razem:	68	84	86

Zródło: sprawozdania MOPR w Suwałkach za lata 2022 - 2024

W 2024 r. procesem usamodzielnienia objęto 86 wychowanków, spośród których wszyscy otrzymali świadczenia pieniężne, w tym 48 pozostających w rodzinnej pieczy zastępczej korzystało ze świadczeń z tytułu kosztów utrzymania w rodzinie zastępczej. 78 kontynuowało naukę, 16 otrzymało pomoc na usamodzielnienie (od 2500 zł z do 9.991 zł w zależności od typu pieczy i okresu pobytu), 13 pomoc na zagospodarowanie oraz 3 zapewniono pobyt w mieszkaniu treningowym.

6.1.4. Dzieci i młodzież – nowe wyzwania

Poza tradycyjnymi problemami, system wsparcia rodziny staje przed nowymi wyzwaniami, generowanymi przez zmiany społeczne, zdrowotne i migracyjne.

Kondycja psychiczna i specjalne potrzeby edukacyjne

Kluczowym problemem jest pogarszająca się kondycja psychiczna dzieci i młodzieży. W badaniu ankietowym (2025 r.) mieszkańcy wskazali uzależnienia (59%), zaburzenia relacji rówieśniczych (53,7%) oraz utratę stabilizacji rodzinnej i zaniedbania (po 52,5%) jako główne negatywne zjawiska.

Z doświadczeń Ośrodka wynika, że dzieci i młodzież korzystająca z oferowanego wsparcia (tj. poradnictwa, socjoterapii, konsultacji, organizacji czasu wolnego, wsparcia emocjonalnego) w wielu przypadkach przejawia zaburzenia emocjonalne, zaburzenia zachowań, depresję, fobie, lęki, myśli i próby samobójcze czy samookaleczenia.

Zauważamy nasilanie się różnego rodzaju problemów i trudności w funkcjonowaniu dzieci i młodzieży, które najczęściej wynikają z:

- utraty poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji rodzinnej (sytuacje rozwodowe rodziców, samotne wychowywanie dzieci, poczucia osamotnienia, odrzucenie w środowisku rodzinnym, przemoc domowa, uzależnienia rodziców, zmiana środowiska opiekuńczo wychowawczego);
- zaburzeń relacji rówieśniczej (przemoc rówieśnicza/ cyberprzemoc);
- zaburzeń tożsamości seksualnej;
- uzależnień (narkotyki, telefon, gry komputerowe);
- problemów w nauce.

Problem ten znajduje odzwierciedlenie w danych systemu oświaty. Liczba uczniów objętych wsparciem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej systematycznie rośnie (z 2 195 w 2021 r. do 2 563 w 2024 r.). Jednocześnie Poradnia objęła swoim działaniem łącznie 21 324 dzieci i młodzieży z miasta i powiatu (dane: Raport o stanie miasta 2024 r.), co pokazuje ogromną skalę zapotrzebowania na wsparcie specjalistyczne.

6.1.5. Obszary problemowe

Niski poziom życia i bierność społeczna rodziny – trudności w zaspokajaniu podstawowych potrzeb materialnych i społecznych. Dotyczy to takich aspektów jak dochód, warunki mieszkaniowe, dostęp do opieki zdrowotnej czy kultury. W wielu przypadkach niski poziom życia ma charakter dziedziczony pokoleniowo. Dzieci dorastające w tych rodzinach mają mniejsze szanse na edukację, co utrudnia im wyjście z kręgu biedy.

Niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodzin – niskie kompetencje opiekuńczo- wychowawcze wynikają często ze stanu społecznego i zawodowego rodziców z niedojrzałości społeczno – emocjonalnej do pełnienia ról rodzicielskich, nieporadności życiowej, wadliwych postaw wobec dzieci, braku zainteresowania ich rozwojem i potrzebami, niechęcią do podejmowania zatrudnienia. Patologie i uzależnienia dostarczają wszystkim domownikom problemów finansowych, życiowych i emocjonalnych.

Brak kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych – wynika z połączenia czynników ekonomicznych, psychologicznych i organizacyjnych. Niedostateczna świadomość znaczenia rodzicielstwa zastępczego zniechęca osoby do podjęcia tej funkcji powodując trudności z zapewnieniem miejsc w zastępczych formach opieki.

Ograniczony dostęp do specjalistów: lekarzy psychiatrów dziecięcych, psychologów, terapeutów, pedagogów socjoterapeutów, seksuologów.

6.1.6. Analiza SWOT – Rodzina i dziecko

Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
▪ Pełne zabezpieczenie potrzeb mieszkańców w zakresie opieki przedszkolnej.	▪ Niewystarczająca liczba kandydatów na rodziny zastępcze (zawodowe i niezawodowe i rodzinne domy dziecka).
▪ Stabilna, profesjonalna kadra asystentów rodziny i koordynatorów pieczy zastępczej o potwierdzonej skuteczności (np. powroty dzieci z pieczy).	▪ Niskie wynagrodzenie osób sprawujących pieczę zastępczą.
▪ Dobrze rozwinięta baza oświatowa, sportowa, rekreacyjna i kulturalna dostępna dla rodzin.	▪ Pogarszająca się kondycja psychiczna dzieci i młodzieży przy ograniczonym dostępie do specjalistycznej pomocy psychiatrycznej i psychologicznej.
▪ Zróżnicowana oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.	
▪ Realizacja Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny.	
▪ Szeroka współpraca samorządu i NGO na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny (np. w prowadzeniu placówek wsparcia dziennego).	

- Realizacja licznych projektów i programów na rzecz wsparcia rodzin. - Ścisła współpraca z innymi jednostkami samorządowymi w zakresie zabezpieczenia miejsc w pieczy zastępczej.	
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
- Dostępność środków zewnętrznych na rozwój usług społecznych, w tym opieki żłobkowej i deinstytucjonalizacji pieczy. - Rozwój programów profilaktyki zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży we współpracy z sektorem oświaty. - Socjalnie wsparcie rodzin (programy miejskie i rządowe). - Wzmocnienie koordynacji działań międzyinstytucjonalnych (MOPR, Oświata, Służba Zdrowia, Sąd, NGO i inne).	- Negatywne trendy demograficzne: starzenie się społeczeństwa, niski przyrost naturalny oraz migracje ludzi młodych. - Niestabilność prawna i finansowa w zakresie zadań samorządowych, przerzucanie odpowiedzialności finansowej na JST bez zapewnienia środków. - Niewystarczająca współpraca części rodziców z placówkami wsparcia (szkoła, MOPR). - Wzrost skali problemów społecznych (uzależnienia, przemoc) wpływających na dysfunkcyjność rodzin.
	Ograniczona infrastruktura pieczy zastępczej (brak wolnych miejsc w POW) przy jednoczesnym wzroście liczby dzieci wymagających opieki, co może skutkować niewykonaniem postanowień sądowych.
	Skomplikowane procedury aplikowania o środki zewnętrzne i wydłużony czas ogłaszania konkursów.
	Pogarszająca się kondycja psychologiczna, emocjonalna i społeczno-ekonomiczna rodziców/opiekunów dzieci wymagających wsparcia specjalistów.

6.1.7. Wnioski strategiczne i rekomendacje

Diagnoza obszaru rodziny i dziecka wskazuje na rosnącą presję na system wsparcia, wynikającą z jednej strony ze wzrostu liczby dzieci wymagających pomocy (w pieczy zastępczej, ze specjalnymi potrzebami, w kryzysie psychicznym), a z drugiej z barier zasobowych (niewystarczająca liczba miejsc w żłobkach, w POW, rodzinach zastępczych).

W najbliższych latach priorytetem Miasta Suwałki powinno być:

1. Wzmocnienie profilaktyki i wsparcia rodziny biologicznej poprzez rozwój kadry asystentów rodziny oraz intensywną promocję tej formy pomocy, aby skuteczniej zapobiegać umieszczaniu dzieci w pieczy.
2. Intensyfikacja działań na rzecz pozyskiwania kandydatów na rodziny zastępcze, m.in. poprzez podniesienie atrakcyjności finansowej tej funkcji i udostępnianiu mieszkań z zasobów miasta.
3. Reagowanie na nowe wyzwania społeczne poprzez rozwój programów profilaktycznych w szkołach (w obszarze zdrowia psychicznego, relacji rówieśniczych i cyberprzemocy), świetlic edukacyjno - terapeutycznych (m.in. bezpłatne korepetycje, zajęcia ogólnorozwojowe, socjoterapia, TZA - trening zastępowania agresji, TUS - trening umiejętności społecznych, warsztaty z psychoedukacji seksualnej, grupy wsparcia), streetworking uliczny, działania nakierowane na rozwiązanie konkretnego źródła problemów (np. szkoła dla rodziców, terapia rodzinna, uzależnień, itp.).
4. Wzmocnienie koordynacji międzyinstytucjonalnej (MOPR, Oświata, Służba Zdrowia, NGO, Sąd, Policja, Powiatowy Urząd Pracy) w celu zapewnienia realnego, kompleksowego wsparcia rodzinom w kryzysie.

6.2. Niepełnosprawność i zdrowie psychiczne

Niepełnosprawność według WHO definiowana jest jako „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”. W polskim ustawodawstwie, została zdefiniowana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy¹. Może wiązać się z obniżoną sprawnością psychofizyczną, intelektualną, komunikowania się oraz funkcjonowania w społeczeństwie.

Na terenie m. Suwałki osoby z niepełnosprawnością prawną i biologiczną stanowią 15,4 % ogółu ludności. Pod względem rozmiaru zjawiska wyprzedzamy województwo 14,3 % i kraj 14,6%. W zestawieniu z danymi województwa Podlaskiego i Kraju niepełnosprawność dotyczy w największym stopniu osoby w wieku poprodukcyjnym (53%), a następnie w wieku produkcyjnym (40%) i przedprodukcyjnym – 6%. Wskazuje to na silny związek z procesem starzenia się ludności, a także na rosnące potrzeby w zakresie opieki, usług zdrowotnych i wsparcia społecznego.

Tabela 15. Liczba osób z niepełnosprawnością prawną i biologiczną w mieście, województwie i kraju

	Suwałki	województwo podlaskie	Polska
w wieku przedprodukcyjnym	636	8 353	298 998
w wieku produkcyjnym	4 226	59 410	2 041 573
w wieku poprodukcyjnym	5 617	93 625	3 106 977
Ogólna liczba osób niepełnosprawnych	10 479	161 388	5 447 548
Ogółem liczba ludności wg. stanu na 30.06 2025 r.	68 035	1 129 500	37 376 000

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2021 r.

Natomiast osób z niepełnosprawnością prawną na podstawie danych GUS z 2021 r. na terenie m. Suwałk zamieszkuje 7 210, co stanowi 10,6% ogółu mieszkańców, z tego:

- znaczny stopień niepełnosprawności posiada 2 256 osób,
- umiarkowany stopień niepełnosprawności – 3 174 osoby,
- lekki stopień niepełnosprawności – 1 282 osoby,
- osoby do 16. roku życia – 498.

Z kolei inne dane Głównego Urzędu Statystycznego z 2023 r. wskazują, iż na 1000 mieszkańców przypada 121 osób z orzeczoną niepełnosprawnością, co daje 8 232 osób, stanowiąc ok. 12% ogółu mieszkańców.

Różnica pomiędzy danymi z 2021 r. (10,6%), a 2023 r. (ok. 12%) może wynikać, m.in. z aktualizacji danych statystycznych, wzrostu liczby wydanych orzeczeń, co w chwili obecnej może wskazywać na nasilanie się zjawiska niepełnosprawności w mieście.

6.2.1. Opis aktualnej sytuacji

Obszar niepełnosprawności i zdrowia psychicznego stanowi jedno z najpoważniejszych i najbardziej zasobochołnych wyzwań dla suwalskiej polityki społecznej. Analiza danych w latach 2020-2024 wskazuje, że niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba to dwa główne powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, konsekwentnie wyprzedzające bezrobocie. W 2024 r. pomocą MOPR z powodu długotrwałej choroby objętych było 887 rodzin, a z powodu niepełnosprawności – 836 rodzin.

Skalę zjawiska częściowo odzwierciedlają dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, który funkcjonuje w strukturach MOPR. W 2024 roku Zespół wydał łącznie 1 971 orzeczeń dla dorosłych mieszkańców Suwałk i 315 dla dzieci (14% ogólnej liczby orzekanych).

¹ Art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Łącznie 2 286 orzeczeń czyli o 5,8% więcej niż w roku 2023. Wśród orzekanych osób dorosłych ok. 48 % to osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Tabela 16. Liczba wydanych orzeczeń mieszkańcom Suwałk w latach 2020-2024

Rodzaje orzeczeń	Liczba orzeczeń o niepełnosprawności, w latach				
	2020	2021	2022	2023	2024
o niepełnosprawności (dzieci do 16 roku życia)	195	231	294	298	315
o znacznym stopniu niepełnosprawności	523	506	598	641	674
o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	831	823	853	885	939
o lekkim stopniu niepełnosprawności	271	258	341	329	358
Razem orzeczeń	1805	1818	2086	2153	2286

Zródło: Sprawozdawczość Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Suwałkach

Wśród przyczyn niepełnosprawności u osób dorosłych dominują upośledzenia narządu ruchu (35%), choroby układu oddechowego i krążenia (24%), zaś choroby psychiczne ok.16 %, które niejednokrotnie współwystępują z innymi schorzeniami. Struktura stopni niepełnosprawności sugeruje duże zapotrzebowanie na usługi rehabilitacyjne, opiekuńcze oraz wsparcie w codziennym funkcjonowaniu, a nie wyłącznie pomoc o charakterze socjalnym.

Orzeczenia wydane do 16 r. życia wskazują, że 43 % stanowią całościowe zaburzenia rozwojowe. Problem występującego u dzieci autyzmu staje się coraz bardziej powszechny, przez co zaburzenie to staje się poważnym problemem społecznym. Rodziny dzieci niepełnosprawnych wymagają szczególnej pomocy i wsparcia. Wszystko to sprawia, że opieka i terapia dziecka, w szczególności autystycznego jest niezwykle trudnym zadaniem dla rodziców i całego systemu wsparcia. Kolejnymi z tendencją spadkową są choroby neurologiczne i narządu ruchu. Nieznaczny wzrost występuje w zaburzeniach głosu, mowy i choroby słuchu.

Tabela 17. Orzecznictwo wśród dzieci i dorosłych z podziałem na rodzaje schorzeń w latach 2022-2024

Rodzaj schorzenia	liczba orzeczeń, w latach					
	2022		2023		2024	
	dzieci	dorośli	dzieci	dorośli	dzieci	dorośli
upośledzenie umysłowe	17	20	15	23	13	17
choroby psychiczne	9	287	6	308	9	314
zaburzenie głosu, mowy i choroby słuchu	28	65	27	90	31	82
choroby narządu wzroku	18	62	12	48	15	61
upośledzenie narządu ruchu	28	654	26	646	20	696
epilepsja	19	20	13	21	17	27
choroby układu oddechowego i krążenia	30	486	26	458	30	469
choroby układu pokarmowego	6	103	9	139	6	130
choroby układu moczowo-płciowego	14	198	6	195	13	237
choroby neurologiczne	38	274	36	262	31	281
inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby krwiotwórcze	59	213	55	108	46	194
całościowe zaburzenie rozwojowe	95	14	122	14	135	27

Zródło: Sprawozdawczość Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Suwałkach

6.2.2. Zdrowie psychiczne

Wśród orzekanych mieszkańców Suwałk, choroby psychiczne zajmują wysoką 3 pozycję spośród 12 symboli przyczyn niepełnosprawności.

Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) zdrowie psychiczne można zdefiniować jako stan pełnego dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego człowieka oraz jego zdolność do rozwoju i samorealizacji. Dane i prognozy dotyczące zdrowia psychicznego wskazują, że zaburzenia psychiczne stanowią poważny i narastający problem na całym świecie.

Miasto dysponuje wielopoziomowym systemem wsparcia w obszarze zdrowia psychicznego, obejmującym zarówno opiekę kliniczną, jak i wsparcie środowiskowe umożliwiając osobom z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością samodzielne funkcjonowanie.

Poza służbą zdrowia ofertę tę uzupełniają inne podmioty oraz kluczowe instytucje wsparcia społecznego, takie jak Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie czy Środowiskowe Domy Samopomocy, które zapewniają usługi opiekuńcze i treningi umiejętności społecznych, a także Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Suwałkach jako publiczna placówka świadcząca specjalistyczne wsparcie dzieciom i młodzieży na różnych etapach edukacji – od przedszkola, przez szkoły podstawowe, aż po szkoły ponadpodstawowe.

Analiza istniejącego systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami w Suwałkach ujawnia jego znaczący potencjał finansowy i instytucjonalny, a także pozytywną ewolucję w kierunku nowoczesnych, zindywidualizowanych i środowiskowych form pomocy. Działania miasta w tym obszarze charakteryzują się strategicznym zwrotem od modelu opartego na pasywnym kompensowaniu skutków niepełnosprawności w stronę modelu aktywnie wspierającego samodzielność i włączanie społeczne nie tylko przez instytucje publiczne, ale również przez sektor NGO.

6.2.3. Wsparcie osób z niepełnosprawnością i chorych psychicznie

System zabezpieczenia społecznego wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych i opiekuńczych niepełnosprawnych członków rodzin umożliwiając im życie w godnych warunkach przy uwzględnieniu możliwości prawnych i finansowych różnych instytucji. W 2024 roku, m.in. można wskazać, iż:

- 836 osób skorzystało z świadczeń pomocy społecznej (pieniężna, w naturze, usługach, instytucjonalna, poradnictwo);
- 45 osób uczestniczyło w Warsztatach Terapii Zajęciowej, w tym 11 na terenie innej gminy;
- 342 osoby korzystały z dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych;
- 125 osób z dofinansowania do likwidacji barier architektonicznych;
- 658 osób z dofinansowania do sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego;
- 618 osób uczestniczyło w różnego rodzaju wydarzeniach integracyjnych o charakterze sportowym, kulturalnym, rekreacyjnym (dane wyłącznie MOPR);
- 92 osoby skorzystały z wsparcia w ramach programu „Aktywny Samorząd”;
- 128 osób korzystało z wsparcia organizowanego w Środowiskowych Domach Samopomocy, w tym 54 osoby w ośrodkach wsparcia na terenie gminy Suwałki;
- 1 osoba z mieszkania wspomagane;
- 15 osób z specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w miejscu zamieszkania;
- 13 opiekunów z usług opieki wytnieniowej w formie pobytu dziennego w ramach Programu „Opieka wytnieniowa dla JST – edycja 2024 r.”;
- 86 osób, w tym 5. dzieci z usług w ramach Programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” dla JTS – edycja 2024 r.;
- 16 osób z świadczenia skierowanego do rodzin z dzieckiem o ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu;
- 2 462 osoby z zasiłków pielęgnacyjnych;
- 634 osoby z świadczeń pielęgnacyjnych;
- 261 dzieci z dodatku z tytułu kształcenia i rehabilitacji;
- 432 osoby z zasiłków stałych;
- 14 447 kursów wykonano w ramach przewozu osób z niepełnosprawnością;
- 73 osoby przebywały w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle chorych psychicznie w tym 20 osób w domach dla niepełnosprawnych intelektualnie;

- 85 osób z całodobowej opieki w Zakładzie Pielęgnacyjno Opiekuńczo - Psychiatrycznym;
- 98 miejsc dostępnych na dziennych oddziałach psychiatryczno-rehabilitacyjnych, nerwic, psychiatryczny rehabilitacyjny dla dzieci i młodzieży, hostel dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- ok. 8 000 osób objęto wsparciem Centrum Zdrowia Psychicznego.

W 2025 r. poza kontynuacją ww. wsparcia dodatkowo:

- 35 osób skorzystało z dofinansowania do dostosowania mieszkań do potrzeb osób z niepełnosprawnością w ramach programu „Mieszkanie bez barier – poprawa dostępności na rzecz osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w m. Suwałki” współfinansowany w ramach Funduszy Europejskich dla Podlaskiego;
- 1 osobie dofinansowano zakup mieszkania pozbawionego barier architektonicznych, znajdującego się w lokalizacji umożliwiającej samodzielne opuszczenie budynku w ramach Programu „Samodzielność-Aktywność-Mobilność” – Dostępne Mieszkanie.

Kluczową rolę w systemie odgrywają środki zewnętrzne, głównie z budżetu państwa (świadczenia pieniężne i specjalistyczne usługi opiekuńcze), budżetu samorządowego (pomoc instytucjonalna, usługi opiekuńcze, posiłki, transport), a następnie z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (rehabilitacja społeczna i zawodowa) i Funduszu Solidarnościowego (opieka wytnieniowa i asystencja osobista).

Część zadań finansowana w dużej mierze z niestabilnych funduszy celowych (PFRON, FS, Fundusz Pracy). Oznacza to przejście od modelu reaktywnego (świadczenia pieniężne) do proaktywnego modelu usługowego, który jest znacznie bardziej złożony organizacyjnie i wrażliwy na zmiany w finansowaniu zewnętrznym.

6.2.4. Problemy osób z niepełnosprawnością i chorych psychicznie

Jest to jeden z najkosztowniejszych obszarów polityki społecznej. Dane diagnostyczne wyłaniają obraz fundamentalnej transformacji systemu wsparcia.

W codziennym funkcjonowaniu osobom z niepełnosprawnościami potrzebne jest wsparcie w trzech zasadniczych obszarach:

- **mieszkalnictwa i samodzielnego życia** (pomoc asystenta osobistego lub pielęgniarki w codziennych czynnościach, dostosowanie mieszkania do indywidualnych potrzeb danej osoby z niepełnosprawnością, dostępu do możliwości odbywania treningu niezależnego życia w mieszkaniu wspomagającym);
- **dostępu do udogodnień technicznych** - przyrządów, urządzeń lub technologii (m.in. sprzęt ortopedyczny lub optyczny, sprzęt umożliwiający/poprawiający słyszenie, umożliwiających komunikację ACC oraz sprzęt komputerowy, ale też różnego rodzaju urządzenia dnia codziennego pomagające niwelować ograniczenia związane z niepełnosprawnością);
- **transportu i przemieszczania się** – głównie likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych w przestrzeni publicznej, ale też przystosowanie i zakup odpowiedniego środka transportu. Godziny kursowania autobusów komunikacji miejskiej dostosowane przede wszystkim do potrzeb pracowników i uczniów czyli skoncentrowane na dowiezieniu do szkoły i pracy i odwiezieniu z pracy i szkoły, w pozostałych godzinach ograniczona liczba kursów komunikacji miejskiej. Niewystarczająca liczba kursów komunikacji miejskiej w ofercie świadczonej w niedziele i święta.

Diagnoza wskazuje na istnienie "nożyc" – rosnącej liczby osób z orzeczoną niepełnosprawnością przy jednoczesnej ograniczonej i w pełni wykorzystanej przepustowości systemu wsparcia instytucjonalnego (DPS, ŚDS, WTZ). Znajduje to odzwierciedlenie w odczuciach mieszkańców – większość z nich (58,75%) ma trudność z oceną adekwatności oferty pomocy dla osób

z niepełnosprawnością, a znaczący odsetek (30,7%) uważa ją za niewystarczającą lub raczej niewystarczającą (Źródło: Diagnostyka 2025).

6.2.5. Analiza SWOT – niepełnosprawność i zdrowie psychiczne

Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
- Rozbudowana i wyspecjalizowana infrastruktura instytucjonalna z zakresu pomocy społecznej (DPS "Kalina", 2 miejskie ŚDS, WTZ). - Rozwijająca się oferta szpitala psychiatrycznego oraz rehabilitacyjnego. - Wysoka skuteczność w pozyskiwaniu i wykorzystaniu funduszy zewnętrznych (PFRON, Fundusz Solidarnościowy, EFS). - Funkcjonujący system usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz dostęp do informacji o dostępnych formach pomocy. - Aktywny i wyspecjalizowany sektor NGO realizujący zadania zlecone. - Realizacja różnorodnych projektów i inicjatyw dla osób z niepełnosprawnością. - Wyspecjalizowana kadra terapeutyczna. - Dobra współpraca i wymiana doświadczeń pomiędzy samorządem, a organizacjami pozarządowymi. - Dobrze skomunikowane miasto Tabor dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Realizacja indywidualnych usług przewozu osób z niepełnosprawnością z miejsca zamieszkania do miejsca docelowego ch miasto z możliwością.	- Niska dostępność opieki psychologicznej i psychiatrycznej w tym dla dzieci i młodzieży. - Wysokie i rosnące koszty opieki instytucjonalnej (ponad 6,5 tys. zł/mc na osobę w DPS). - Duże uzależnienie kluczowych usług (Asystent, Opieka) od niestabilnych, zewnętrznych źródeł finansowania (FS). - Utrzymujące się bariery architektoniczne i transportowe w mieście (potwierdzone popytem na środki PFRON). - Bariery mentalne i stereotypowe postrzeganie przyczyn niepełnosprawności i ubóstwa przez część mieszkańców. - Eskalacja problemów zdrowia psychicznego, zwłaszcza uzależnień od substancji psychoaktywnych (wzrost 61%), obciążająca system terapeutyczny i pomocy społecznej. - Bierność zawodowa osób niepełnosprawnych. - Brak całościowej diagnozy dotyczącej skali niepełnosprawności w mieście i potrzeb osób niepełnosprawnych.
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
- Krajowe i europejskie trendy polityczne wspierające deinstytucjonalizację (DI) – możliwość pozyskania środków na rozwój opieki środowiskowej i mieszkalnictwa wspomagane. - Kontynuacja programów rządowych (Fundusz Solidarnościowy, PFRON) pozwalająca na stabilizację i rozwój usług asystenckich. - Dalszy rozwój potencjału NGO i przedsiębiorstw społecznych jako partnerów w świadczeniu usług (zgodnie z ustawą o ekonomii społecznej). - Zaangażowanie środowiska osób z niepełnosprawnością w działalność samopomocową. - Zwiększenie świadomości społeczeństwa w obszarze zdrowia, profilaktyki, zdrowego stylu życia	- Nagłe wstrzymanie lub zmiana zasad finansowania z FS lub PFRON, prowadząca do załamania systemu usług środowiskowych. - Wysokie i rosnące koszty opieki instytucjonalnej i środowiskowej. - Gwałtowny wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i miejsca w DPS z powodu szybkiego starzenia się społeczeństwa (proces demograficzny). - Ograniczony rynek pracy dla osób niepełnosprawnych. - Zagrożone poczucie bezpieczeństwa materialnego osób niepełnosprawnych. - Eskalacja problemów zdrowotnych, w tym zdrowia psychicznego, obciążająca system terapeutyczny i system pomocy społecznej. - Wzrost zaburzeń rozwojowych

6.2.6. Wnioski strategiczne i rekomendacje

1. Konieczność strategicznego zwrotu w kierunku deinstytucjonalizacji (DI). Wobec rosnących kosztów i limitu miejsc w opiece instytucjonalnej (DPS), priorytetem strategii musi być intensywny rozwój alternatyw. Oznacza to konieczność inwestowania w usługi środowiskowe

- (Opieka Wytnieniowa, Asystent Osobisty) oraz rozbudowę bazy mieszkalnictwa wspomagane i treningowe, jako form tańszych i bardziej efektywnych społecznie.
2. Stabilizacja i profesjonalizacja usług środowiskowych. Usługi takie jak asystentura i opieka wytnieniowa, finansowane obecnie z FS, udowodniły swoją niezbędność. Strategia musi dążyć do ich ustabilizowania, traktując je jako stały, a nie projektowy, element systemu wsparcia, m.in. poprzez rozwój kadr i zabezpieczenie trwałości finansowania.
 3. Dostępność jako priorytet inwestycyjny. Dane z PFRON jednoznacznie wskazują, że bariery architektoniczne i transportowe są kluczowym czynnikiem wykluczającym. Realizacja likwidacji barier musi być traktowana na równi z pomocą finansową.
 4. Wzmocnienie systemu wsparcia zdrowia psychicznego. Alarmujący wzrost uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz ogólne potrzeby w zakresie profilaktyki (potwierdzone działaniami w szkołach) wymagają wzmocnienia współpracy między MOPR, systemem oświaty a specjalistyczną opieką psychiatryczną (np. SP ZOZ, "Wybór") i organizacjami pozarządowymi.
 5. Integracja rehabilitacji społecznej i zawodowej. Rosnąca liczba osób z orzeczeniami o niepełnosprawności wymaga maksymalizacji szans na samodzielność i, tam gdzie to możliwe, aktywizację zawodową.

6.3. Starzenie się społeczeństwa

Postępujący proces starzenia się społeczeństwa w niedalekiej przyszłości będzie jednym z głównych wyzwań demograficznych, przed którymi stoją samorządy. Zjawisko to ma bezpośrednie przełożenie na strukturę i koszty lokalnego systemu wsparcia społecznego.

Osoby w wieku starszym stanowią ok. 23% ogólnej liczby mieszkańców Suwałk. W 2024 r. tylko ok. 3,7% seniorów korzystało z pomocy społecznej, co sugeruje, że zdecydowana większość osób starszych radzi sobie samodzielnie lub korzysta z innych form zabezpieczenia społecznego.

Tabela 18. Liczba seniorów objętych pomocą społeczną w latach 2022-2024

Seniorzy z podziałem na płeć	2022	2023	2024
kobiety powyżej 60 r. życia	283	295	272
mężczyźni powyżej 65 r. życia	120	120	118
Ogółem	403	415	390
% wskaźnik do ogólnej liczby świadczeniobiorców	25%	24,8%	28%

Zródło: Dane MOPR w Suwałkach za lata 2022-2024

Liczba seniorów objętych pomocą społeczną spadła w 2024 r. po niewielkim wzroście w 2023r. W porównaniu do wcześniejszych lat (2022-2023), liczba seniorów objętych pomocą społeczną spadła o 25 osób, czyli o 6%, mimo że populacja prawdopodobnie rośnie zgodnie z trendem starzenia się społeczeństwa. Tak więc tren demograficzny w mieście nieznacznie przekłada się w 2024 r. na wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej, może to świadczyć o poprawie sytuacji materialnej części seniorów, lepszej dostępności świadczeń emerytalnych i różnego rodzaju dodatków i świadczeń (świadczenia wspierające, świadczenia uzupełniające, dopełniające, m.in.)

Wśród seniorów kobiety stanowią 70%, co potwierdza ogólną tendencję demograficzną dłuższego życia kobiet.

Kumulowanie się problemów natury zdrowotno-ekonomiczno-społecznej, prowadzących często do bezradności i wykluczenia wymaga podejmowania szeregu działań, mających na celu m.in. dostosowanie i rozwój infrastruktury społecznej, odpowiedniej do zmieniających się potrzeb tej grupy osób. Pogarszająca się kondycja zdrowotna i możliwości samodzielnego funkcjonowania powodują potrzebę rozwoju różnorodnych usług w miejscu zamieszkania, konieczność rozwoju geriatrycznych placówek służby zdrowia, w tym w formie opieki długoterminowej oraz porad lekarzy różnych specjalności, do których obecnie dostęp jest ograniczony.

Struktura demograficzna oraz wynikające potrzeby społeczeństwa w zakresie opieki, dostępu do usług nad osobami starszymi, przewlekle chorymi i niepełnosprawnymi rodzą zapotrzebowanie na różnego rodzaju formy opieki dziennej, całodobowej, długoterminowej i krótkoterminowej, a także wsparcia finansowego.

Generuje to coraz większe obciążenie dla budżetu w obszarze usług opiekuńczych, opieki instytucjonalnej i leczenia. W 2024 r. z pomocy i wsparcia skorzystało:

- 148 osób z pomocy instytucjonalnej w Domu Pomocy Społecznej „Kalina” – 129, w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych i starszych na terenie innych gmin -19;
- 485 osób hospitalizowano na Oddziale Psychogeriatrycznym liczącym 35 łóżek, który funkcjonuje w SP SP ZOZ w Suwałkach;
- 69 osób korzystało z wsparcia Oddziału Dziennego Psychiatryczno-Geriatryczny liczącego 18 miejsc;
- wsparcie krótkoterminowe i długoterminowe zapewniono:
 - 30 osobom w zakładzie opiekuńczo-leczniczym,
 - 94 w hospicjum stacjonarnym,
 - 36 w zakładzie opiekuńczo-leczniczym dla mechanicznie wentylowanych,
 - 70 osób obejmowano domową opieką paliatywną i 9 dzieci.

Wsparcie środowiskowe i aktywizacyjne:

- 189 osób korzystało z usług opiekuńczych, w tym 78% to osoby samotne;
- 181 osobom zapewniano gorący posiłek, w tym 35 chorym i niepełnosprawnym dowożono posiłki do miejsca zamieszkania;
- 17 osób skorzystało z Domu Dziennego Pobytu „Kalinka”
- 475 seniorów uczestniczyło w zajęciach klubów Seniora. Na terenie miasta funkcjonuje 6 klubów liczących 95 miejsc. Jeden miejski (Klub Senior+ MOPR) oraz pięć klubów prowadzonych przez NGO;
- 215 osób skorzystało z programu dedykowanego seniorom, m.in. „Złota Rączka”.

Misją powyższych działań jest pomoc w odzyskaniu możliwie największego zakresu sprawności i niezależności oraz poprawa jakości życia.

Działania są skuteczne, ale mają niski zasięg. Programy (jak „Złota Rączka” czy Kluby Seniora) docierają łącznie do kilkuset osób, podczas gdy cała populacja seniorów liczy ponad 15,5 tysiąca osób. System jest skuteczny dla osób aktywnych, ale niewystarczający dla rosnącej grupy niesamodzielnych i samotnych.

6.3.1. Problemy osób starszych

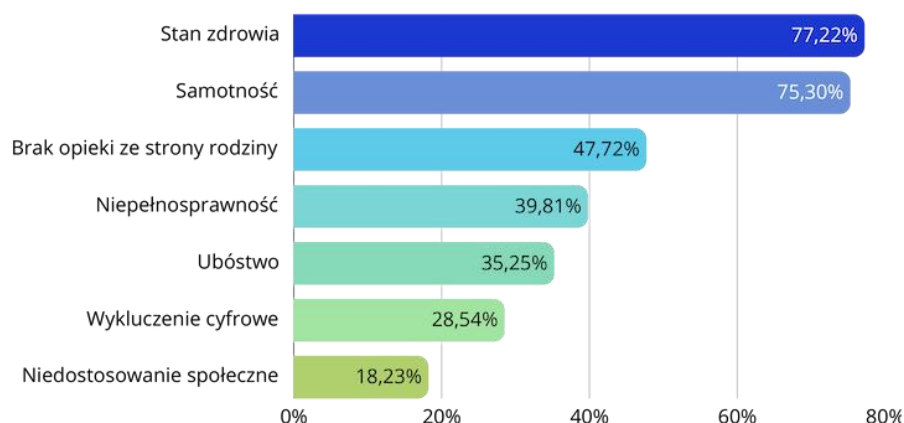
Syntetyczny opis wyzwań wskazuje na rosnącą presję na formalny system opieki zdrowotnej i społecznej. Dane obiektywne potwierdzają, że problemy zdrowotne i niepełnosprawność są głównym czynnikiem ryzyka wykluczenia seniorów, co generuje wysokie koszty instytucjonalne (DPS) i usługowe.

Z jednej strony, miasto dysponuje rozbudowaną infrastrukturą wsparcia, z drugiej strony, w badaniu percepcji mieszkańcy wskazali, że głównymi problemami seniorów są:

- 1) stan zdrowia (77,22%),
- 2) samotność (75,30%),
- 3) brak opieki ze strony rodziny (47,72%).

Negatywna ocena stanu zdrowia (77,22%) jest spójna z danymi MOPR. Może ona jednak wynikać nie tylko z braków lokalnych, ale również z ogólnokrajowej debaty o niewydolności systemu ochrony zdrowia (np. kolejek do specjalistów).

Wykres 8. Problemy społeczne, z jakimi najczęściej borykają się osoby starsze w Suwałkach

Źródło: Opracowanie na podstawie badania „Postrzeganie problemów społecznych przez mieszkańców Miasta Suwałki”, 2025 r. Pytanie dopuszczało wybór maksymalnie trzech odpowiedzi.

Najistotniejsza anomalia dotyczy jednak samotności (75,30%). Mimo istnienia 6 klubów, jest to drugi najczęściej postrzegany problem. Wskazuje to, że samotność jest problemem głębszym – ma wymiar psychologiczny i społeczny (izolacja społeczna w miejscu zamieszkania) – którego nie da się rozwiązać samą infrastrukturą. Problem samotności dotyczy natomiast w dużej mierze osób biernych i izolowanych w domach.

6.3.2. Analiza SWOT – polityka senioralna

Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
- Zróżnicowana, istniejąca infrastruktura (DPS „Kalina”, DDP „Kalinka”). - Rozbudowana sieć 6 Klubów Seniora (1 MOPR + 5 NGO). - Funkcjonujące i sprawdzone programy miejskie (np. „Złota Rączka dla Seniora”, programy zdrowotne). - Funkcjonujący system usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (MOPR). - Aktywna Suwalska Rada Seniorów jako ciało doradcze (Program Seniorów). - Dostępność bazy rekreacyjnej i terenów zielonych. - Działania NGO ma rzecz seniorów oraz w obszarze inicjatyw międzypokoleniowych. - Istniejąca infrastruktura opieki dziennej, długoterminowej i geriatrycznej.	- Niewystarczająca dostępność usług medycznych. - Bariery architektoniczne, transportowe. - Bariery społeczne.
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
- Ogólnopolskie i europejskie trendy wspierające deinstytucjonalizację i rozwój usług środowiskowych (opieka w miejscu zamieszkania). - Możliwość rozwoju tańszych form wsparcia (opieka dzienna, wolontariat) w odpowiedzi na diagnozę z 2025. - Wysoki potencjał sektora NGO do zlecania zadań (np. prowadzenie kolejnych klubów, usług środowiskowych).	- Gwałtowny wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego oznaczający rosnącą presję na system. - Ryzyko niewydolności finansowej budżetu w obliczu rosnących kosztów opieki długoterminowej. - Pogłębiająca się izolacja i samotność seniorów nieobjętych systemem, prowadząca do wtórnych problemów zdrowotnych (depresja).
	Brak zainteresowania i opieki ze strony rodziny nad zależnymi członkami rodzin.

6.3.3. Wnioski strategiczne i rekomendacje

Kluczowym wnioskiem jest zwrot w kierunku deinstytucjonalizacji oraz rozwoju usług środowiskowych, co jest zbieżne z rekomendacjami mieszkańców.

Priorytetami strategii w tym obszarze muszą być:

1. Rozwój usług opiekuńczych i asystenckich świadczonych w miejscu zamieszkania jako tańszej i bardziej pożądanej alternatywy dla opieki stacjonarnej.
2. Inwestycja w dzienne formy wsparcia (jak DDP „Kalinka”) w celu odciążenia opiekunów faktycznych i opóźnienia momentu konieczności umieszczenia seniora w DPS.
3. Zwiększenie zasięgu programów aktywizacyjnych (kluby seniora) poprzez intensywną współpracę z sektorem NGO, aby dotrzeć do większego odsetka populacji seniorów.
4. Wzmocnienie programów wspierających samodzielne funkcjonowanie w domu (kontynuacja „Złota Rączki”) oraz wdrożenie nowych rozwiązań (np. wolontariat, teleopieka) w celu bezpośredniego przeciwdziałania samotności i izolacji.

6.4. Aktywizacja społeczna i zawodowa

Rynek pracy stanowi fundament dobrostanu społecznego. Aktywizacja zawodowa jest kluczowym elementem polityki społecznej, który wykracza poza pasywne wsparcie w kierunku budowania samodzielności mieszkańców. Analiza sytuacji w Suwałkach ujawnia strategiczny paradoks: z jednej strony podstawowe wskaźniki, jak stopa bezrobocia, sugerują stabilność, z drugiej – dane MOPR i PUP demaskują głębokie wyzwania strukturalne.

Wyzwania te są nierozzerwalnie powiązane z szerszym kontekstem demograficznym, w szczególności z kurczącą się populacją w wieku produkcyjnym. W tej perspektywie, skuteczna polityka aktywizacyjna staje się nie tylko celem społecznym, ale również imperatywem ekonomicznym, warunkującym zrównoważony rozwój miasta w nadchodzącej dekadzie.

Aktywizacja zawodowa obejmuje szereg działań podejmowanych w celu zapewnienia równowagi na rynku pracy, z jednej strony poprzez oddziaływanie na osoby bezrobotne i bierne zawodowo, a z drugiej strony wspieranie pracodawców ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc pracy, w szczególności do osób z grup defaworyzowanych.

6.4.1. Opis aktualnej sytuacji

Wskaźniki ogólne rynku pracy wydają się stabilne. Na koniec 2024 r. w mieście zarejestrowanych było 1 553 bezrobotnych, w tym 153 osoby z niepełnosprawnością i 46% długotrwale bezrobotnych. Stopa bezrobocia wynosiła 5,6%. Jest to wskaźnik niższy niż średnia dla województwa podlaskiego (6,9%).

Mieszkańcy miasta oceniają bezrobocie jako „przeciętne” (50,36% wskazań), odnoszą się do ogólnej, publicznie komunikowanej stopy bezrobocia (5,6%). Jest to ocena racjonalna, gdyż wskaźnik ten jest niższy od wojewódzkiego (6,9%).

Jednak bezrobocie pozostaje czwartą najczęstszą przyczyną (po długotrwałej chorobie, ubóstwie i niepełnosprawności) zgłaszania się po pomoc do Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, dotykając 519 rodzin w 2024 r. Tak więc stanowią one 37% ogółu świadczeniobiorców pomocy społecznej.

Kluczowym problemem, który ujawnia analiza danych, jest systematyczny wzrost odsetka osób długotrwale bezrobotnych, mimo stabilnej liczby ogólnej.

Tabela 19. Struktura bezrobocia w Suwałkach w latach 2022-2024

Wskaźnik	2022	2023	2024
liczba bezrobotnych	1501	1592	1553
kobiety	760	780	764
mężczyźni	741	812	789
do 30 roku życia	299	315	323
powyżej 50 roku życia	436	463	434
osoby niepełnosprawne	176	194	153
odsetek długotrwale bezrobotnych	39%	42,7%	46%
liczba osób z prawem do zasiłku	257	249	207
liczba osób poszukujących pracy, w tym	119	127	131
osób z niepełnosprawnością	106	116	109

Źródło: Opracowanie własne PUP w Suwałkach

Analiza powyższych danych oznacza, że ogólna liczba bezrobotnych nie ulega dużym wahaniom (różnica między 2022 r., a 2024 r. wynosi jedynie 52 osoby, czyli ok. 3,5%), co świadczy o względnej równowadze na lokalnym rynku pracy.

Najbardziej niepokojący trend to systematyczny wzrost odsetka długotrwale bezrobotnych. W ciągu trzech lat udział tej grupy wzrósł o 7 punktów procentowych, co oznacza, że mimo stabilnej ogólnej liczby bezrobotnych, coraz większa ich część pozostaje bez pracy przez długi czas.

Kobiety stanowią ok. 49–51% wszystkich bezrobotnych, co oznacza względną równowagę płci. Brak istotnych zmian w tej proporcji nie wskazuje na zróżnicowane ryzyko utraty pracy między kobietami i mężczyznami.

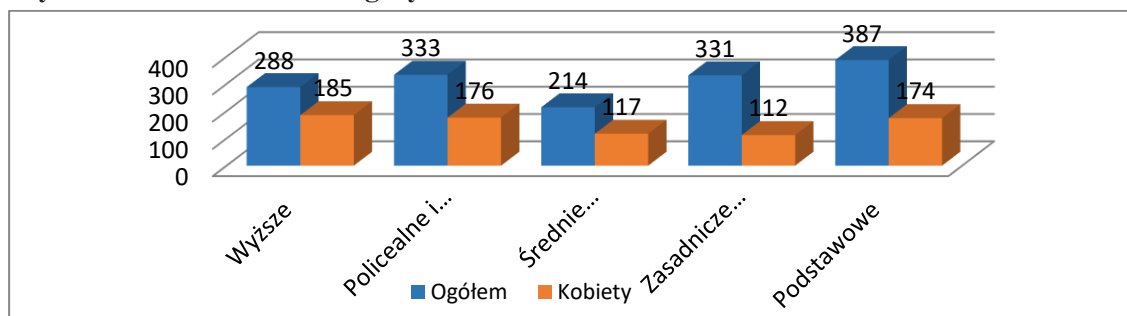
Ze struktury wiekowej bezrobotnych wynika, że młodzi stanowią rosnącą grupę bezrobotnych, natomiast osoby po 50 roku życia utrzymują stały, wysoki poziom. To może sugerować, że wejście na rynek pracy jest coraz trudniejsze dla młodych, a starsi utrzymują się w rejestrach z powodu ograniczonych możliwości przekwalifikowania.

Liczba bezrobotnych z niepełnosprawnościami spadła z 176 (2022 r.) do 153 (2024 r.), czyli o ok. 13%. Jednocześnie wśród osób poszukujących pracy liczba z niepełnosprawnością utrzymuje się na stabilnym poziomie. Pomimo spadku liczby osób niepełnosprawnych w rejestrze, ich sytuacja zawodowa nadal wymaga wsparcia. To może oznaczać, że część osób z niepełnosprawnością przechodzi z rejestru bezrobotnych do statusu poszukujących pracy (np. w wyniku zmian formalnych lub aktywizacji zawodowej).

Liczba osób z prawem do zasiłku maleje. Spadek o ok. 19% w ciągu dwóch lat wskazuje, że coraz więcej osób pozostaje bez pracy dłużej niż okres zasiłkowy, co koreluje ze wzrostem odsetka długotrwale bezrobotnych.

Dane te świadczą o istnieniu głębokiego, strukturalnego problemu na rynku pracy. Nie jest to problem cyklicznego braku miejsc pracy (PUP w Suwałkach dysponował w 2024 r. 767 ofertami pracy, w tym 395 ofert pracy subsydiowanej), lecz trwałego niedopasowania kompetencji i zdrowotnego sporej grupy mieszkańców. Są to osoby, które z powodu wieloletniej bierności, deficytów kwalifikacyjnych, barier zawodowych lub uzależnień utraciły zdolność do samodzielnego powrotu do zatrudnienia i stanowią główną grupę klientów MOPR.

Wykres 9. Bezrobotni według wykształcenia w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne PUP w Suwałkach

Analizując dane statystyczne za 2024 r. można zauważyć, że 25% osób zarejestrowanych w PUP w Suwałkach posiada wykształcenie gimnazjalne lub niższe, 21% wykształcenie zawodowe. Wykształceniem ogólnokształcącym legitymuje się 14% bezrobotnych, co stanowi najniższy wskaźnik. 40% populacji stanowią osoby z wyższym i policealnym wykształceniem.

Mężczyźni stanowią dużą przewagę nad kobietami w wykształceniu zasadniczym i podstawowym, co potwierdza tradycyjny podział zawodów na bardziej „męskie” techniczne kierunki. Natomiast więcej kobiet bezrobotnych posiada wyższe wykształcenie, co może świadczyć o rosnącej aktywności edukacyjnej kobiet w ostatnich latach. Struktura wykształcenia pokazuje potrzebę dalszego wspierania edukacji na poziomie średnim i wyższym, zwłaszcza wśród osób z niższymi kwalifikacjami.

Aktywizacja zawodowa wymaga precyzyjnego zidentyfikowania barier, które utrudniają powrót na rynek pracy, oraz rozpoznania nowych możliwości i instrumentów, które mogą ten proces wesprzeć.

W procesie tym należy rozróżnić role instytucji. Główną odpowiedzialność za aktywizację zawodową ogółu bezrobotnych ponosi Powiatowy Urząd Pracy (PUP). Rola MOPR jest komplementarna i skupia się na integracji społecznej – często jako pierwszym etapie aktywizacji – dla swoich najtrudniejszych klientów.

Aktywizacja zawodowa obejmuje szereg działań podejmowanych w celu zapewnienia równowagi na rynku pracy, z jednej strony poprzez oddziaływanie na osoby bezrobotne i bierne zawodowo, a z drugiej poprzez wspieranie pracodawców ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc pracy, w szczególności skierowanych do grup defaworyzowanych.

Osoby zarejestrowane w urzędzie pracy obejmowane są szeregiem oddziaływań, które mają pomóc im nabyć doświadczenie zawodowe i kwalifikacje adekwatne do potrzeb rynku pracy, zwiększyć kompetencje interpersonalne i motywację do podjęcia zatrudnienia, a w konsekwencji wesprzeć w znalezieniu pracy lub podjęciu działalności gospodarczej, m.in. poprzez:

- pośrednictwo pracy – 1 291 osób podjęło zatrudnienie;
- 936 osób skorzystało z poradnictwa zawodowego;
- 36 osób skorzystało z pomocy w nabywaniu wiedzy, umiejętności lub kwalifikacji zawodowych;
- 150 osób odbyło staże zawodowe;
- 22 osoby wykonywały prace społecznie użyteczne;
- 103 – zatrudnienie subsydiowane;
- 27 uzyskało dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej;
- 15 osób otrzymało bon na zasiedlenie.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach w ramach zawartych porozumień z PUP w Suwałkach aktywizuje bezrobotnych poprzez:

- zawieranie kontraktów socjalnych typu „B” uwzględniających udział w pracach społecznie – użytecznych, których celem jest aktywizacja zawodowa przygotowująca do wejścia na otwarty rynek pracy. W latach 2022 – 2024 skierowanie do prac społecznie – użytecznych otrzymało 78 osób bezrobotnych, z czego tylko 45 podjęło się wykonywania tych prac. Nie wszyscy skierowani wykazywali zainteresowanie tą formą aktywizacji;
- dofinansowanie ze środków PFRON osobom bezrobotnym z orzeczoną niepełnosprawnością w 2022 r. rozpoczęcie działalności gospodarczej – 2 osobom, doposażenie stanowiska pracy – 1 osoba, staż zawodowy – 1 osoba, w 2023 r. dofinansowano rozpoczęcie działalności gospodarczej – 2 osobom, w 2024 r. dofinansował prace interwencyjne – 1 osobie;
- 276 rodzinom udzielono wsparcia finansowego w formie zasiłków okresowych.

Na terenie Miasta funkcjonuje zakład pracy chronionej „AGEMA – SERWIS” – Agencja Ochrony Osób i Mienia, zatrudniająca osoby niepełnosprawne. Ponadto bezrobotni mieszkańcy Suwałk z orzeczoną niepełnosprawnością są zatrudniani w pobliskim Zakładzie Aktywności Zawodowej „SOWA” w Lipniaku. W 2024 r. zatrudnienie podjęło 28 osób, w 2025 roku 29 osób z niepełnosprawnością.

6.4.2. Obszary problemowe bezrobocia

Niedopasowanie kwalifikacyjne (38% bezrobotnych bez kwalifikacji) do potrzeb rynku pracy.

Bierność zawodowa wzmacniana przez erozję systemu ubezpieczeń. Odsetek osób bezrobotnych z prawem do zasiłku systematycznie spada (z 17,1% w 2022 r. do 13,3% w 2024 r.), co automatycznie przesuwa te osoby do systemu pomocy społecznej (MOPR).

Utrata nawyków związanych z pracą (skutek długotrwałej bierności), uzależnienia, dziedziczna bezradność. Mieszkańcy silnie wskazują też na barierę motywacyjną (42% wskazań w *Diagnoza 2025*). Bariere tę wzmacnia zdiagnozowana w wewnętrznym raporcie diagnostycznym 2025 niska płaca w sektorze prywatnym (np. ok. 4099 zł w handlu i 3749 zł w gastronomii), która może obniżać motywację do podjęcia legalnego zatrudnienia.

6.4.3. Analiza SWOT – aktywizacja społeczna i zawodowa

Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
▪ Profesjonalna kadra służb zatrudnienia przygotowana do realizacji programów rynku pracy i pracy z osobami bezrobotnymi. ▪ Szeroka oferta Powiatowego Urzędu Pracy.	▪ Niska motywacja młodych ludzi do zdobywania kwalifikacji. ▪ Wygórowane oczekiwania wchodzących na rynek pracy dotyczące warunków zatrudnienia oraz wynagrodzeń.
▪ Funkcjonowanie i oferta Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w zakresie doradztwa i aktywizacji bezrobotnych. ▪ Szeroki dostęp do usług i instrumentów rynku pracy.	▪ Duży odsetek bezrobotnych bez kwalifikacji i niski poziom umiejętności przedsiębiorczych osób bezrobotnych. ▪ Szara strefa zatrudnienia, pozwalająca na unikanie zobowiązań finansowych np. alimentacyjnych i sięganie po świadczenia socjalne.
▪ Wspieranie przedsiębiorczości oraz udzielanie informacji o możliwościach rozwoju zawodowego i zatrudnienia. ▪ Współpraca instytucji pomocy i integracji społecznej oraz instytucji rynku pracy w zakresie aktywizacji zawodowej.	▪ Ograniczone możliwości zatrudniania rodziców małych dzieci. ▪ Brak stabilności gospodarczej, częste zmiany przepisów dotyczących np. podatków.
	▪ Wysokie koszty pracy i zatrudniania pracowników. ▪ Niska aktywność NGO w obszarze aktywizacji zawodowej.
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
▪ Rozwój ekonomii i przedsiębiorczości społecznej.	▪ Kurczenie się populacji w wieku produkcyjnym.

▪ Dostępność funduszy europejskich (EFS+) na programy aktywizacji społeczno-zawodowej i współpracę międzyinstytucjonalną.	▪ Dziedziczenie bierności zawodowej, niska motywacja do aktywizacji zawodowej.
▪ Nowe kierunki kształcenia/kursy/szkolenia dostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy.	▪ Wysokie koszty pracy.
▪ Wdrażanie nowych innowacyjnych rozwiązań i modeli aktywizacji zawodowej.	▪ Zmniejszające się wpływy podatkowe.
▪ Program rewitalizacji łączący przedsięwzięcia infrastrukturalne z działaniami prospołecznymi.	▪ Szara strefa.

6.4.4. Wnioski strategiczne i rekomendacje

1. Aktywizacja długotrwale bezrobotnych – programy przekwalifikowania, doradztwo zawodowe, wsparcie psychologiczne, integracja społeczna.
2. Wsparcie młodych – staże, dotacje na rozpoczęcie działalności, współpraca ze szkołami i uczelniami.
3. Programy dla osób 50+ – prace interwencyjne, mentoring, dopasowane szkolenia cyfrowe.
4. Promocja zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami – współpraca z pracodawcami, ulgi, dostosowanie miejsc pracy.

6.5. Dysfunkcje społeczne

Dysfunkcje wiążą się z naruszeniami prawa oraz powszechnie przyjętych norm społecznych, a także bardzo często z degradacją psychiczną i/lub fizyczną osób nimi dotkniętych. Ponadto towarzyszą im trudności życiowe i bariery, takie jak: ubóstwo w sferze materialnej i intelektualnej, bierność społeczno-zawodowa, niski poziom kompetencji interpersonalnych, niedojrzałość emocjonalna rodziców, nieumiejętność pełnienia ról rodzicielskich i małżeńskich, problemy opiekuńczo-wychowawcze. Prowadzi to do marginalizacji i wykluczenia społecznego i może mieć negatywne konsekwencje, takie jak problemy psychiczne, poczucie bezradności i niskie poczucie własnej wartości, przemoc, nałogi i uzależnienia oraz bezdomność itp. Kwestie te przenoszą się na otoczenie, w którym osoby lub grupy nie mają możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

6.5.1. Przemoc domowa

Przemoc domowa oznacza jednorazowe albo powtarzające się umyślne działania lub zaniechania naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych lub innych wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących. Działania te narażają na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszają ich godność, często nietykalność cielesną oraz wolność, w tym seksualną, powodują szkody na zdrowiu fizycznym i psychicznym, a także wywołują cierpienie i krzywdy moralne osób doznających przemocy.

Diagnoza problemu przemocy domowej wymaga konfrontacji danych administracyjnych (rejestrowanych) ze społeczną percepcją zjawiska (niezarejestrowaną).

W 2024 roku MOPR prowadził łącznie 252 sprawy w ramach procedury „Niebieskiej Karty” (w tym 175 nowych i 77 kontynuowanych z lat poprzednich). Działaniami tymi objęto łącznie 238 rodzin, liczących 747 osób (w tym 241 kobiet, 245 mężczyzn i 261 dzieci). W ramach tych spraw odbyło się 846 spotkań grup diagnostyczno-pomocowych.

Dane historyczne wskazują na tendencję spadkową liczby nowych interwencji. W 2020 r. wszczęto 280 procedur, a w 2024 r. było ich tylko 197 (spadek o blisko 30%). Najwięcej interwencji podejmuje Policja, co wynika z charakteru wykonywanych czynności służbowych.

Tabela 20. Podmioty wszczynające procedurę „Niebieskiej Karty” w latach 2019-2024

Podmiot	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Komenda Miejska Policji KMP	239	256	193	167	202	175
Pomoc społeczna	24	15	13	7	14	9
Oświata	4	4	3	8	4	8
Miejska Komisja (MKRPA)	2	4	3	4	2	5
Służba Zdrowia	0	1	2	1	2	0
Łącznie (nowe procedury)	271	280	214	187	224	197

Źródło: Opracowanie własne na podst. Raportu z realizacji MPPPDooOODPD (dane diagnostyczne).

W 2024 r., spośród **197 nowych interwencji** zarejestrowanych przez służby, jedynie **9 rodzin** znalazło się w tak głębokim kryzysie socjalnym, że przemoc domowa stała się formalną podstawą do przyznania świadczeń z pomocy społecznej. Pozostałe rodziny wykazywały wystarczającą wydolność ekonomiczną, która nie kwalifikowała ich do uzyskania wsparcia finansowego ani rzeczowego. Jednoznacznie wskazuje to, iż rodziny objęte procedurą „Niebieskiej Karty” nie są tożsame z beneficjentami pomocy społecznej. W wielu przypadkach są to rodziny o stabilnej lub dobrej sytuacji materialnej, niewymagające wsparcia dochodowego. Doświadczane przez nie trudności mają przede wszystkim podłoże społeczne, relacyjne lub psychologiczne, a nie ekonomiczne.

Tabela 21. Liczba procedur „NK”, a liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2019-2024

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba nowych procedur NK, w tym:	269	279	215	187	224	197
liczba rodzin objętych pomocą społeczną, w których zdiagnozowano "Przemoc"	11	17	17	15	16	9

Źródło: Opracowanie własne na podst. Oceny Zasobów 2022, 2023, 2024, Raportu z realizacji MPPPDooOODPD.

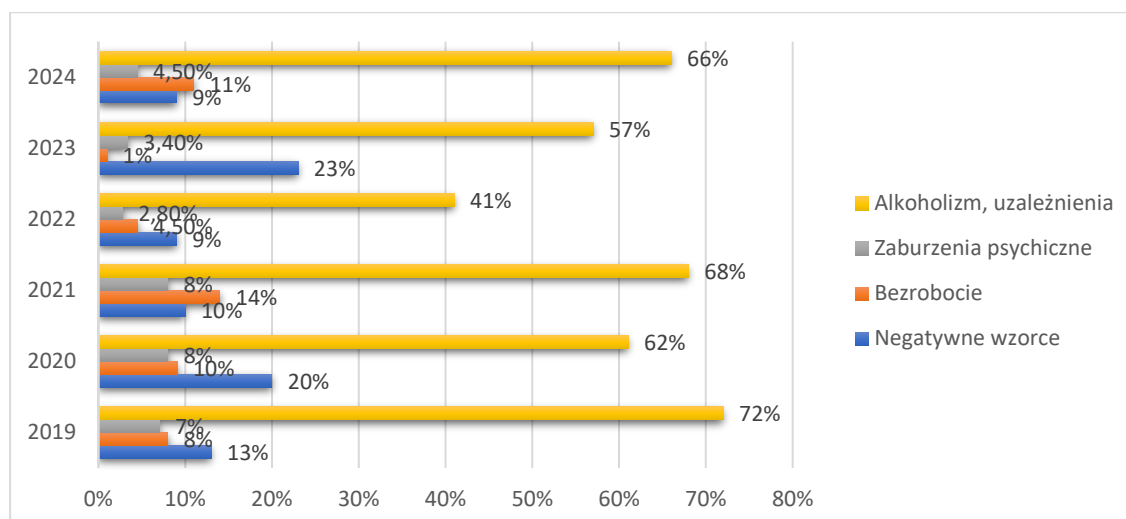
Badanie mieszkańców „Postrzeganie problemów społecznych” (2025 r.) pokazuje, że zjawisko jest silnie obecne w świadomości społecznej. Łącznie 59,95% respondentów zadeklarowało, że zna osobiście (25,18%) lub słyszało (34,77%) o przypadkach przemocy domowej w swoim otoczeniu.

Tak znacząca rozbieżność między danymi administracyjnymi, a percepcją społeczną może być wskaźnikiem zjawiska ukrytego (tzw. under-reporting), wynikającego m.in. ze wstydu, strachu czy uzależnienia ekonomicznego ofiar lub oceny respondentów, którzy nie zawsze mając na myśli najbliższe otoczenie wypowiadali się o mieszkańcach naszego miasta. Dane MOPR (9 rodzin) odzwierciedlają jedynie te sytuacje, w których przemoc doprowadziła do kryzysu socjalnego wymagającego interwencji finansowej. Dane Zespołu Interdyscyplinarnego (197 nowych procedur) pokazują szerszy obraz interwencji służb. Niewątpliwie percepcja społeczna (blisko 60%) pokazuje, że problem przemocy domowej jest znany mieszkańcom miasta, co może świadczyć o dobrze i skutecznie prowadzonych działaniach informacyjnych.

6.5.1.1. Przyczyny przemocy domowej

Przemoc staje się zjawiskiem coraz bardziej powszechnym mającym wpływ na problemy natury wychowawczej, psychologicznej, zdrowotnej i ekonomicznej. Istotna jest zatem interdyscyplinarna współpraca przedstawicieli wielu obszarów życia społecznego. W związku z powyższym pierwszym krokiem do rozwiązania problemu jest ujawnienie przyczyn, które temu sprzyjają. Poniższe dane przedstawiają główne przyczyny przemocy w rodzinie opracowane na podstawie realizacji procedury „Niebieskie Karty”.

Wykres 10. Główne przyczyny przemocy domowej na podstawie procedury „Niebieskie Karty”

Źródło: Opracowanie własne MOPR Suwałki na podstawie analizy procedury „Niebieskie Karty” za lata 2019 – 2024.

Analiza danych dotyczących czynników występujących w rodzinach objętych wsparciem w latach 2019–2024 pokazuje, że najpoważniejszym i najbardziej rozpowszechnionym problemem pozostają alkoholizm i inne uzależnienia, choć ich natężenie zmieniało się na przestrzeni lat. Drugim obszarem wymagającym uwagi są negatywne wzorce zachowań, które szczególnie nasiliły się w 2023 r. Bezrobocie, po znacznym wzroście w 2021 r., obecnie utrzymuje się na niskim poziomie. Zaburzenia psychiczne pozostają stosunkowo stabilne, jednak zauważalne wzrosty w latach 2020–2021 wskazują na możliwy wpływ pandemii i izolacji społecznej.

W badaniu mieszkańców (Diagnoza 2025 r.) jako główne przyczyny przemocy domowej wskazano: uzależnienia (85,61%), trudności w radzeniu sobie z problemami wychowawczymi (63,07%) oraz dziedziczne wzorce postępowania (50,60%). W dalszej kolejności wymieniano zaburzenia osobowości (35,01%) oraz stres (28,30%). Silna korelacja przemocy z uzależnieniami jest spójna z danymi MOPR, które wskazują uzależnienie od alkoholu jako główną przyczynę (42%) umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

Podkreślić należy, że nie każdy sprawca przemocy nadużywa alkoholu, jest osobą bezrobotną czy doświadczył przemocy w dzieciństwie. Czynniki te zwiększają ryzyko występowania zachowań przemocowych, jednak same w sobie nie przesądzają o ich pojawieniu się. Warto pamiętać, że – wbrew powszechnym stereotypom – sprawcą przemocy domowej może być również osoba wykształcona, zajmująca odpowiedzialne stanowisko i ciesząca się wysoką pozycją w środowisku lokalnym.

6.5.1.2. System pomocy dla osób dotkniętych przemocą znajduje swoje oparcie w „Miejskim Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Suwałkach oraz działaniach Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych.

W 2024 r. obejmował szeroki wachlarz usług, m.in.:

- poradnictwo specjalistyczne:
 - psychologiczne - 226 osób (udzielono 617 porad i 226 konsultacji),
 - prawne - 166 osób (275 porad),
 - rodzinne – 40 osób;
- grupy wsparcia dla osób doznających przemocy - uczestniczyło 17 osób;
- terapię interwencyjną -15 sesji;
- terapię par – 3 pary;

- szkoła dla rodziców – 12 osób;
- pracownicy socjalni podjęli 15 interwencji w środowisku na zgłoszenia od świadków lub osób anonimowych;
- schronienie w Hostelu prowadzonym przez MOPR. W 2024 r., ze schronienia skorzystały 2 rodziny doświadczające przemocy domowej (7 osób w tym 2 kobiety i 5 dzieci), pomimo dostępnych Policji narzędzi uprawniających do wydania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazu zbliżania się, a tym samym na szybkie izolowanie sprawców od ofiar w sytuacji gdy ta stwarza zagrożenie życia lub zdrowia osób doświadczających przemocy. Procedura ta umożliwiła w 2024 r. odizolowanie sprawcy w 64 przypadkach;
- oddziaływania korekcyjno-edukacyjne na sprawców: W 2024 r. zrealizowano dwie edycje programu, w których uczestniczyło 30 osób (25 mężczyzn i 5 kobiet);
- realizacja programu psychologiczno-terapeutycznego, w którym uczestniczyło 6 osób, w tym 2 kobiety;
- upowszechnianie wiedzy o zjawisku przeciwdziałania przemocy domowej (ulotki, informatory, plakaty, kampanie);
- wzmacnianie umiejętności i kompetencji pracowników i służb pracujących w obszarze przemocy oraz superwizja grupowa.

Zintegrowane działania poszczególnych służb wykazują wymierną skuteczność w zakresie interwencji i oddziaływań naprawczych. W 2024 r.:

- zakończono łącznie 182 procedury „Niebieskiej Karty”. W 130 przypadkach (71% zakończonych spraw) powodem zamknięcia było ustanie przemocy w rodzinie. W 52 przypadkach stwierdzono brak zasadności podejmowania działań;
- monitoring osób, które ukończyły programy dla sprawców w latach ubiegłych, potwierdził, że oddziaływania naprawcze wpłynęły na eliminację niepożądanych zachowań;
- skierowano 11 wniosków do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o leczenie odwykowe;
- 5 wniosków do Sądu Rodzinnego o wgląd w sytuację dziecka rodziny;
- 2 zawiadomienia do Prokuratury o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 207 kk;
- znaczna ilość wniosków została skierowana w ramach bezpośredniej interwencji Policji i zostały odzwierciedlone w procedurze (brak zasadności powielania wniosków przez kilka instytucji). Ponadto motywowano osoby do samodzielnego złożenia zawiadomień do Prokuratury i Policji, co skutkowało 103 wszczętych postępowań przygotowawczych w sprawach związanych z przemocą domową.

Barierzy:

Główną barierą skutecznej profilaktyki pozostaje wcześniej zdiagnozowana niska zgłaszalność przypadków przemocy, wynikająca m.in. ze stygmatyzacji, strachu oraz współzależnienia. W konsekwencji system pomocowy reaguje często dopiero na zaawansowane i chroniczne kryzysy, zamiast na pierwsze sygnały problemu.

6.5.1.3. Analiza SWOT – przemoc domowa

Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
▪ Istniejący, zintegrowany system instytucjonalny (zespół interdyscyplinarny, MOPR, KMP, oświata, służba zdrowia, MKRPA).	▪ Niezdiagnozowana liczba ukrytych „przypadków”, obawa przed zgłoszeniem, utrudniająca wczesną interwencję.

Stabilne, finansowanie zadań ze środków miejskich (Fundusz Przeciwalkoholowy).	Nadmiernie rozbudowana biurokracja.
Dostępność natychmiastowego schronienia (Hostel MOPR) dla osób w kryzysie.	Niestabilne finansowanie ze źródeł zewnętrznych Programy Osłonowe, dotacja Wojewody.
Wdrożone i skuteczne (wg monitoringu) programy oddziaływań dla osób stosujących przemoc (korekcyjno-edukacyjne, psychologiczne – terapeutyczne i naprawcze).	Niska dostępność pomocy terapeutycznej.
Dostępność bezpłatnego, specjalistycznego poradnictwa (psychologicznego, prawnego, socjalnego).	
Funkcjonowanie i realizacja krajowych i miejskich programów strategicznych (Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej, MPPPoOODPD na lata 2022-2026).	
Profesjonalna i kompetentna kadra.	
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
Dostępność i kontynuacja programów rządowych (np. Program Osłonowy) jako dodatkowe źródło finansowania i rozwój dostępnej oferty usług.	Silny związek przemocy z uzależnieniami – wzrost problemu uzależnień może napędzać eskalację przemocy.
Wysoka świadomość społeczna związku przemocy z alkoholizmem jako podstawa do skutecznej profilaktyki integrującej oba obszary.	Bariery mentalne, strach i stygmatyzacja osób doświadczających przemocy, utrudniające zgłaszanie i wyjście z kręgu przemocy.
Możliwość wzmocnienia kompetencji służb (oświata, zdrowie) w zakresie wczesnego rozpoznawania i reagowania na symptomy przemocy (tzw. "czujność").	Uzależnienie ekonomiczne osób doświadczających przemocy od sprawców, szczególnie w sytuacji inflacji i trudności na rynku pracy.
Rozwój działań profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży (świadków przemocy).	Transgeneracyjne przekazywanie wzorców przemocy.
	Niewystarczający poziom kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców.

6.5.1.4. Wnioski strategiczne i rekomendacje

Na podstawie diagnozy i analizy SWOT sformułowano następujące wnioski strategiczne:

1. Zwiększenie widoczności systemu wsparcia i przełamywanie bariery milczenia. Konieczne jest intensyfikowanie kampanii informacyjnych i działań destygmatyzujących.
2. Kontynuacja i rozwój programów dla osób stosujących przemoc. Programy korekcyjno-edukacyjne oraz terapeutyczne przynoszą wymierne efekty i stanowią kluczowy element zatrzymywania cyklu przemocy.
3. Wzmocnienie działań profilaktycznych i wsparcia dla dzieci – świadków przemocy. Wskazane jest rozwijanie oferty psychologicznej i terapeutycznej oraz kontynuacja kampanii społecznych i programów edukacyjno-warsztatowych.
4. Integracja działań wokół rodziny w kryzysie i łączenie interwencji z terapią uzależnień. Wysoka zależność przemocy od uzależnień (85,6%) wymaga podejścia systemowego: – interwencja → motywowanie do terapii uzależnień → wsparcie socjalne i psychologiczne całej rodziny.

6.5.2. Alkoholizm, narkomania, uzależnienia

6.5.2.1. Opis aktualnej sytuacji

W zakresie ograniczenia dostępności do napojów alkoholowych w 2018 r. Rada Miejska w Suwałkach podjęła uchwały dotyczące: ograniczenia w godzinach nocnej sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży, zasad usytuowania na terenie miasta miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych oraz wskazała miejsca i obiekty całkowitego zakazu sprzedaży, podawania, spożywania i wnoszenia napojów

alkoholowych, jak również ustaliła maksymalną liczbę zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych dla poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych na terenie Suwałk.

Realizacja zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie miasta Suwałk opiera się na „Miejskim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii” (MPPiRPAiPN). System ten jest finansowany ze źródeł celowych. Poniższa tabela przedstawia ewolucję dochodów i wydatków programu w ostatnich latach.

Tabela 22. Finansowanie Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii w latach 2022-2024

Źródła finansowania	2022	2023	2024
Dochody z opłat za zezwolenia alkoholowe	2 339 613,62	3 476 130,02	3 988 942,52
Dochody z opłat z tytułu zaopatrzenia przedsiębiorców w napoje alkoholowe w opakowaniach o ilości nominalnej napoju nieprzekraczającej 300 ml	928 810,31	885 417,90	880 982,91
Łączne wydatki na realizację MPPiRPAiPN	2 192 356,26	2 567 918,39	4 359 971,25

Źródło: Raport z realizacji MPPiRPAiPN za lata 2022-2024.

6.5.2.2. Skala zjawiska

Działania interwencyjne MKRPA charakteryzują się dużą dynamiką, co widać w liczbie wpływających wniosków oraz postępowań kierowanych do sądu o leczenie odwykowe.

Tabela 23. Działania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2021-2024.

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
Liczba wniosków, jakie wpłynęły do MKRPA	127	145	172	119
Liczba wniosków skierowanych do sądu	74	71	62	93
Liczba postępowań umorzonych	68	44	78	74

Źródło: Opracowanie własne na podst. MPPiRPAiPN 2025-2028 (p. 9) oraz Raport o stanie miasta 2024.

6.5.2.3. Infrastruktura instytucjonalna i poza instytucjonalna

Jednym z filarów systemu instytucjonalnego jest Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (MKRPA), odpowiedzialna za inicjowanie postępowań o leczenie odwykowe, opiniowanie wniosków przedsiębiorców w zakresie wydania zezwolenia na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych oraz kontrolę punktów sprzedaży.

Lecznictwo odwykowe:

- Oddział Leczenia Uzależnień i Zaburzeń Emocjonalnych Specjalistycznego Psychiatrycznego SP ZOZ w Suwałkach;
- Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu Specjalistycznego Psychiatrycznego SP ZOZ w Suwałkach;
- Poradnia Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych Specjalistycznego Psychiatrycznego SP ZOZ w Suwałkach;
- Oddział Dzienny Terapii Uzależnień od Alkoholu w Suwałkach.

Stowarzyszenia trzeźwościowe:

- Suwalskie Stowarzyszenie Klub Abstynentów „Filar” w Suwałkach;
- Suwalskie Stowarzyszenie „Wybór” w Suwałkach.

Grupy AI-Anon:

- Grupa rodzinna „Nadzieja” w Suwałkach.

Grupa samopomocowa:

- Grupa samopomocowa Dorosłych Dzieci Alkoholików w Suwałkach.

Grupy Anonimowych Alkoholików:

- Grupa „Druga Zmiana” w Suwałkach;
- Grupa „Zgoda” w Suwałkach;
- Grupa „Bratek” w Suwałkach;
- Grupa „Pierwszy krok” w Suwałkach;
- Grupa „Arka” w Suwałkach;
- Grupa „Coffe House” w Suwałkach;
- Grupa „Opoka” w Suwałkach.

6.5.2.4. Infrastruktura leczenia

Mieszkańcy Suwałk mają dostęp do specjalistycznych placówek leczenia odwykowego. Dane (dotyczące nie tylko mieszkańców Suwałk) wskazują na rosnące obciążenie w większości placówek, ze wzrostem w poradni leczenia uzależnień od substancji psychoaktywnych.

Tabela 24. Pacjenci placówek leczenia odwykowego w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024	Trend
Pacjenci Poradni Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu	469	475	473	Stabilny
Pacjenci Oddziału Leczenia Uzależnień i Zaburzeń Emocjonalnych	248	248	238	Lekki spadek
Pacjenci Dziennego Oddziału Terapii Uzależnień od Alkoholu	120	113	113	Stabilny
Pacjenci Poradni Leczenia Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych	133	150	203	Wzrost (+35%)
Łącznie	970	986	1027	Wzrost

Źródło: Raport o stanie miasta 2024 (Wykres 2.1.2, p. 35) oraz Raport z realizacji MPPiRPAiPN 2024.

O ile problem alkoholizmu wykazuje stabilność w kluczowym wskaźniku leczenia, o tyle dane wskazują na wzrost problemu narkomanii. W 2024 r. odnotowano wzrost liczby pacjentów Poradni Leczenia Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych o ponad 35% w stosunku do roku poprzedniego (z 150 do 203 pacjentów). Diagnoza zawarta w „Miejskim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2025-2028” potwierdza ten trend, wskazując na wzrost liczby pacjentów w wieku 25+ oraz fakt, że 11% uczniów szkół ponadpodstawowych deklaruje, że próbowało substancji psychoaktywnych.

W badaniu „Postrzeganie problemów społecznych przez mieszkańców Miasta Suwałki” (2025 r.) mieszkańcy Suwałk postrzegają uzależnienia jako kluczowy czynnik generujący dysfunkcje społeczne.

- 51,08% respondentów wskazało alkoholizm jako jedną z głównych przyczyn trudnej sytuacji życiowej;
- 70,50% badanych uznało uzależnienie za kluczową przyczynę popadania w ubóstwo;
- Skala samego problemu uzależnień na terenie miasta jest oceniana przez większość (51,80%) jako „średnia”.

Dostępność (punkty sprzedaży)

Liczba punktów sprzedaży alkoholu na terenie miasta wykazuje niewielką, lecz stałą tendencję spadkową.

Tabela 25. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w latach 2021-2024

Rok	2021	2022	2023	2024
Liczba punktów	178	180	176	167

Źródło: Opracowanie własne na podst. Raport o stanie miasta 2024 (Tabela 2.1.10) oraz MPPiRPAiPN 2025-2028 (p. 3).

6.5.2.5. Obszary problemowe

- 1. Problemy zdrowotne, zaburzenia życia rodzinnego oraz naruszenia prawa i porządku publicznego wynikające ze spożywania alkoholu:**
 - wzrost przestępstw i wykroczeń drogowych polegających na zatrzymaniu kierowców pod wpływem alkoholu;
 - narastający problem związany z psychodegradacją wśród osób uzależnionych;
 - niewystarczająca dostępność do pomocy psychologicznej i terapeutycznej dla dzieci i młodzieży z trudnościami z „rodzin alkoholowych”;
 - dominującą kategorię pacjentów we wszystkich placówkach leczenia uzależnień stanowią mężczyźni;
 - 14,8% rodzin z problemem alkoholowym korzystających ze wsparcia finansowego instytucji publicznych.
- 2. Spożywanie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież:**
 - 61% młodzieży oraz 71% uczniów szkół podstawowych uważa, że alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce;
 - 43% dzieci i młodzieży w wieku 13-15 lat po raz pierwszy spróbowało alkohol;
 - 26% uczniów szkół ponadpodstawowych i 7% uczniów szkół podstawowych piło alkohol do stanu upojenia się;
 - najczęstszym miejscem gdzie po raz pierwszy dzieci i młodzież spróbowali alkoholu jest własny dom (60%) i podczas imprezy (37%).
- 3. Narastający problem narkomanii i innych uzależnień, w tym behawioralnych:**
 - wzrost nieletnich osób używających lub uzależnionych od substancji psychoaktywnych;
 - zauważalna zmiana wiekowa tj. wzrost 25+ pacjentów podejmujących leczenie od substancji psychoaktywnych;
 - 11% uczniów szkół ponadpodstawowych próbowało substancji psychoaktywnej tj. marihuany;
 - 25% młodzieży szkół ponadpodstawowych uważa, że stosunkowo łatwo jest zakupić narkotyki;
 - wiodącą substancją psychoaktywną bez względu na wiek i płeć jest amfetamina;
 - stale utrzymująca się liczba osób z rozpoznanym uzależnieniem mieszanym (używanie kilku substancji);
 - postępujące zagrożenie uzależnieniem od Internetu wśród uczniów suwalskich szkół.
- 4. Występowanie zjawiska przemocy domowej:**
 - 32% uczniów szkół ponadpodstawowych i 21% uczniów szkół podstawowych deklaruje różne formy przemocy psychicznej w domach;
 - 12% dzieci i młodzieży doświadczyła przemocy fizycznej w domu;
 - wysoka liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie korzystających z poradnictwa psychologicznego, prawnego i socjalnego;
 - utrzymujący się poziom uczestników grup korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;

- ok. 57% potwierdzonych w 2023 r. przypadków stosowania przemocy związanych jest z nadużywaniem alkoholu;

6.5.2.6. Analiza SWOT – alkoholizm, narkomania i uzależnienia

Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
▪ Stabilne i wysokie źródło finansowania zadań z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych oraz środków pozyskanych z opłat z tytułu zaopatrzenia przedsiębiorców w napoje alkoholowe w opakowaniach o ilości nominalnej napoju nieprzekraczającej 300 ml.	▪ Wzrost problemu narkomanii (wzrost liczby leczących się o 35% w 2024 r.).
▪ Rozbudowana infrastruktura instytucjonalna (MOPR, MKRPA) oraz specjalistyczna (4 placówki leczenia odwykowego).	▪ Wysoka liczba nietrzeźwych kierowców.
▪ Szeroko zakrojone i finansowane programy profilaktyczne w szkołach, docierające do tysięcy uczniów.	▪ Subiektywna ocena skali problemu przez mieszkańców jako "średniej" (51,8%), co może świadczyć o niskiej świadomości realnego zagrożenia (zwłaszcza narkomanią).
▪ Rozwinięta, wieloletnia współpraca z wyspecjalizowanym sektorem NGO (m.in. SSKA Filar, Suwalskie Stowarzyszenie Wybór, Fundacja EGO).	
▪ Lokalne uregulowania prawne dotyczące ograniczenia obrotu napojami alkoholowymi, w tym sprzedaży napojów alkoholowych w godzinach nocnych.	
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
▪ Uchwalenie nowego, wieloletniego programu strategicznego (MPPiRPAiPN 2025-2028), pozwalającego na długofalowe planowanie.	▪ Uzależnienia jako główny generator kosztów w innych obszarach pomocy społecznej (przemoc, piecza zastępcza, bezdomność).
▪ Bardzo wysoka świadomość społeczna powiązania uzależnień z ubóstwem (70,5%) i przemocą (85,6%), co ułatwia prowadzenie zintegrowanych działań międzysektorowych.	▪ Głęboko zakorzenione, trudne do zmiany przyczyny problemu (wzorce rodzinne, stres, rozpad więzi).
▪ Możliwość dalszego rozwoju profilaktyki selektywnej i wskazującej, skierowanej do grup ryzyka (np. dzieci z rodzin z problemem alkoholowym).	▪ Wczesna inicjacja (11% uczniów szkół ponadpodstawowych próbowało substancji psychoaktywnych).
▪ Możliwość dalszego dofinansowania działalności placówek wsparcia dziennego dzieci wychowujących się w rodzinach niewydolnych wychowawczo, w tym z powodu uzależnień.	▪ Postępujące zagrożenie behawioralne, w tym uzależnienia od Internetu wśród uczniów suwalskich szkół.

6.5.2.7. Wnioski strategiczne i rekomendacje

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT sformułowano następujące wnioski i rekomendacje strategiczne:

1. Konieczne jest utrzymanie intensywnych działań w obszarze profilaktyki alkoholowej przy jednoczesnym pilnym wzmocnieniu działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie narkomanii. Wynika to bezpośrednio z danych diagnostycznych wskazujących na wzrost liczby pacjentów leczących się z uzależnienia od substancji psychoaktywnych.
2. Należy wzmocnić silną integrację działań, łącząc programy profilaktyki uzależnień z interwencjami w obszarze przemocy domowej oraz wsparcia rodziny (praca socjalna, asystentura, piecza zastępcza). Uzależnienia są diagnozowane jako jedno z przyczyn tych kryzysów.

3. Kluczowe jest utrzymanie i rozwój specjalistycznej infrastruktury leczenia (poradni i oddziałów). System ten obsługuje rocznie ponad 1000 pacjentów, stanowiąc fundament lokalnej polityki zdrowotnej w obszarze uzależnień.
4. Rekomenduje się kontynuację szeroko zakrojonych, finansowanych z MPPiRPAiPN, rekomendowanych programów profilaktycznych w jednostkach oświatowych. Działania te, obejmujące łącznie tysiące młodych mieszkańców (co potwierdzają dane cząstkowe, np. 719 uczniów w „Projekcie Lustro” i 754 dzieci w „Aktywnym wypoczynku” w 2024 r.), stanowią jeden z głównych filarów działań zapobiegawczych.
5. Zaleca się kontynuowanie kompleksowych działań pomocowych skierowanych do rodziny osoby uzależnionej, tak aby poprawić jej sytuację życiową i zapewnić dzieciom odpowiednie wsparcie oraz bezpieczne warunki rozwoju.

6.5.3. Bezdomność i inne czynniki zagrożenia wykluczeniem społecznym

Wykluczenie społeczne to proces ograniczania lub uniemożliwiania pełnego uczestnictwa jednostki w życiu społecznym, ekonomicznym i kulturowym, wynikający m.in. z ubóstwa, bezrobocia, bezdomności, choroby, niepełnosprawności i zerwanych więzi rodzinnych.

W Suwałkach szczególnie zagrożone są osoby bezdomne, długotrwale bezrobotne, samotne, uzależnione, opuszczające zakłady karne. Zjawisko to często prowadzi do trwałej marginalizacji. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu wymaga kompleksowych działań obejmujących wsparcie mieszkaniowe, aktywizację zawodową, pomoc psychologiczną oraz integrację społeczną. Skuteczność tych działań zależy od ścisłej współpracy instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej.

Problem wykluczenia społecznego jest postrzegany przez większość mieszkańców (60,7%) jako "umiarkowany". W percepcji społecznej grupami najbardziej zagrożonymi wykluczeniem są rodziny i osoby dotknięte problemem uzależnień (64,8%), osoby starsze i samotne (45,8%) oraz osoby o niskim statusie materialnym (30,9%).

Bezdomność jest jedną z najsłabszych form wykluczenia społecznego. Koreluje ze skrajnym ubóstwem, bezrobociem, niską intensywnością pracy, zatrudnieniem w szarej strefie, utratą zdrowia i zagrożeniem życia, problemami zdrowia psychicznego, niemożliwością funkcjonowania w rodzinie i społeczeństwie. Głównymi przyczynami bezdomności jest utrata pracy, degradacja jednostek wynikająca z uzależnień, pobyt w zakładach karnych, osłabienie więzi rodzinnych oraz przypadki eksmisji.

W latach 2022–2024 liczba osób bezdomnych przebywających na terenie miasta utrzymywała się na stabilnym poziomie, z niewielkim wzrostem w 2023 r., po czym w 2024 r. odnotowano wyraźny spadek (z 102 do 84 osób). Jednocześnie w 2024 r. znacząco wzrosła liczba osób korzystających z ogrzewalni – niemal dwukrotnie w porównaniu do lat wcześniejszych. Liczba mieszkańców Suwałk przebywających w schroniskach w innych gminach spadła po dużym wzroście w 2023 r. Dane wskazują na poprawę dostępności lokalnych usług oraz większą gotowość osób bezdomnych do korzystania z pomocy instytucjonalnej, a także może to wynikać z niższych temperatur i gorszych warunków bytowych. Zmniejszenie liczby mieszkańców korzystających z ośrodków poza gminą świadczy o rosnącej samowystarczalności miasta w zakresie oferowania usług pomocowych.

Tabela 26. Osoby w kryzysie bezdomności objęte pomocą społeczną w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
Liczba osób bezdomnych przebywających na terenie miasta	99	102	84
Liczba osób, którym zapewniono schronienie w ogrzewalni	19	20	39
Liczba bezdomnych mieszkańców Suwałk na terenie innych gmin, którym sfinansowano schronienie	12	19	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. (dane za lata 2022-2024).

Zjawisko bezdomności stanowi 3,4% ogólnej populacji osób objętych pomocą społeczną i 0,12% ogólnej liczby mieszkańców Suwałk.

Działania Ośrodka podejmowane na rzecz wsparcia osób w kryzysie bezdomności polegają na:

- upowszechnianiu informacji o dostępnych formach pomocy;
- prowadzeniu Ogrzewalni dla Osób Bezdomnych i Nietrzeźwych w Suwałkach, poprzez:
 - zapewnianie bezpiecznego interwencyjnego pobytu osobom nietrzeźwym w ogrzanych pomieszczeniach wyposażonych w miejsca siedzące – 30 krzeseł,
 - zapewnianie schronienia osobom bezdomnym poprzez tymczasową pomoc w postaci miejsca noclegowego – 10 miejsc;
- pomocy finansowej i rzeczowej;
- ponoszenie kosztów za pobyt w schroniskach na terenie innych gmin;
- pracy socjalnej;
- systematycznej współpracy z policją, strażą miejską, komisją rozwiązywania problemów przeciwdziałania alkoholizmowi zarządem budynków mieszkalnych, placówkami ochrony zdrowia, schroniskami, kościołami i organizacjami pozarządowymi i podejmowanie działań adekwatnych do występujących potrzeb.

6.5.3.1. Zasoby mieszkaniowe Miasta jako istotny element w zapobieganiu bezdomności

Komunalny zasób mieszkaniowy stanowi podstawowe narzędzie interwencyjne miasta w obszarze polityki społecznej, pozwalające na zapewnienie schronienia osobom i rodzinom w najtrudniejszej sytuacji życiowej. Analiza danych z ostatnich pięciu lat wskazuje jednak na systematyczny i niepokojący trend kurczenia się tego kluczowego zasobu, co w perspektywie długoterminowej ogranicza zdolność samorządu do skutecznego reagowania na rosnące potrzeby mieszkaniowe.

W latach 2020-2024 ogólna liczba lokali komunalnych zmniejszyła się o 119 jednostek, z 1 884 do 1765. Jeszcze bardziej dynamiczny spadek odnotowano w segmencie lokali socjalnych, przeznaczonych dla osób o najniższych dochodach – ich liczba zmalała w tym okresie o 37, co stanowi redukcję o ponad 17,6%.

Tabela 27. Zasób mieszkaniowy Miasta Suwałki w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba mieszkań komunalnych	1884	1844	1813	1792	1765
w tym lokale socjalne	210	192	195	173	173

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Budynków Mieszkalnych w Suwałkach TBS sp. z o.o.

Proces ten jest w dużej mierze wynikiem prowadzonej przez miasto polityki sprzedaży lokali dotychczasowym najemcom. Tylko w 2024 r. sprzedano 22 mieszkania, a od 2019 r. łącznie 389. Działanie to, choć generuje jednorazowe wpływy do budżetu, w sposób trwały uszczupla zasób, który mógłby służyć realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej. Uwidacznia to fundamentalne napięcie strategiczne między bieżącą polityką, a długoterminowymi potrzebami. Z jednej strony miasto aktywnie prywatyzuje swoje zasoby, z drugiej zaś odnotowuje rosnące, niezaspokojone zapotrzebowanie na lokale do wynajęcia.

Skalę tego niezaspokojonego popytu ilustrują dane dotyczące naboru wniosków. W 2024 roku 95 gospodarstw domowych spełniło kryteria formalne do wynajęcia lokalu, jednak na liście osób zakwalifikowanych do zawarcia umowy w roku następnym umieszczono jedynie 25 rodzin. Oznacza to, że 70 gospodarstw domowych, czyli 74% spośród uprawnionych, pozostało bez rozwiązania

swoich problemów mieszkaniowych. Rosnącą presję na system potwierdza również stały wzrost liczby gospodarstw domowych korzystających z dodatków mieszkaniowych, których liczba wzrosła z 1 276 w 2022 r. do 1 464 w roku 2024.

Tabela 28. Liczba złożonych wniosków o wynajęcie lokalu mieszkalnego w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba złożonych wniosków	102	136	135	135	123
Liczba wniosków spełniających kryteria	67	98	90	101	95
Liczba gospodarstw domowych zakwalifikowanych do wynajęcia lokalu	15	23	37	37	25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Budynków Mieszkalnych w Suwałkach TBS sp. z o.o.

W tym kontekście, realizowane przez miasto inwestycje w nowe budownictwo społeczne, takie jak budynek przy ulicy Rodziny Rylskich, stanowią pozytywny krok, jednak nie rozwiązują w pełni problemu. Model finansowania tych inwestycji, oparty na partycypacji finansowej przyszłych najemców, czyni je niedostępnymi dla osób o najniższych dochodach, które nie posiadają zdolności do wniesienia wkładu własnego. W efekcie, nowo powstające zasoby zaspokajają potrzeby innej grupy docelowej niż ta, która tworzy rosnącą kolejkę oczekujących na lokal socjalny.

Jednocześnie, badanie diagnostyczne z 2025 roku ujawnia istnienie istotnego paradoksu percepcyjnego. Aż 63,55% mieszkańców jest zadowolonych z ogólnych warunków mieszkaniowych w mieście. Ta wysoka ocena, wynikająca z profilu respondentów (osób aktywnych zawodowo, o stabilnej sytuacji materialnej), odzwierciedla kondycję prywatnego rynku mieszkaniowego. Maskuje ona jednak głęboki kryzys w segmencie mieszkalnictwa socjalnego, czyniąc problemy najbardziej potrzebujących grup niewidocznymi dla szerszej opinii publicznej. Stanowi to wyzwanie dla budowania społecznego poparcia dla inwestycji w tym obszarze. Dodatkowo, analiza wydatków na zasób komunalny wskazuje, że koncentrują się one na bieżących remontach i konserwacji, a nie na głębokiej termomodernizacji, co w sposób bezpośredni przyczynia się do utrwalania problemu ubóstwa energetycznego.

6.5.3.2. Obszary problemowe osób w kryzysie bezdomności

Wg badanej grupy mieszkańców bezdomność jest problemem o bardzo niskiej widoczności społecznej. Aż 46,3% mieszkańców "nie ma zdania" na temat skali tego zjawiska, a 31,2% uważa, że "nie ma wielu" takich osób. Mieszkańcy bardzo wyraźnie łączą bezdomność z uzależnieniami. Jako główne przyczyny wskazano uzależnienia (80,8%), brak stałych dochodów (57,1%) oraz rozpad rodziny (52,8%). Silny związek z problemem uzależnień (diagnozowanym w rozdziale 5.3.2) potwierdza konieczność integracji działań pomocowych z terapią odwykową.

Do głównych obszarów problemowych, należą:

Problemy mieszkaniowe - brak stałego miejsca zamieszkania, zadłużenie czynszowe i eksmisje, niewystarczająca dostępność mieszkań socjalnych;

Problemy ekonomiczne - brak stałych dochodów, bezrobocie i brak kwalifikacji zawodowych, praca dorywcza w szarej strefie, zadłużenie (alimentacyjne, komornicze, kredytowe);

Problemy zdrowotne - choroby przewlekłe, zaburzenia psychiczne, uzależnienia (alkohol, narkotyki, leki, hazard), niska dostępność do leczenia specjalistycznego, brak ciągłości leczenia i dokumentacji medycznej;

Problemy społeczne i relacyjne - zerwane więzi rodzinne i społeczne, konflikty rodzinne, przemoc domowa, niewielkie kompetencje społeczne, brak dokumentów (dowód osobisty, itp.).

6.5.3.3. Analiza SWOT – bezdomność i wykluczenie społeczne

Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
▪ Rozwinięta baza instytucjonalna placówek pomocy i wsparcia oraz wykwalifikowana kadra. ▪ Dobra diagnoza obszarów społecznych oraz problemów społecznych. ▪ Rozwinięte poradnictwo socjalne, prawne, psychologiczne. ▪ Funkcjonowanie podmiotów ekonomii społecznej i organizacji pozarządowych. ▪ Dostępność różnorodnych programów pomocowych, lokalnych i krajowych. ▪ Pełne zabezpieczenie schronienia i potrzeb osób będących w kryzysie bezdomności.	▪ Bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu problemów życiowych. ▪ Anonimowość życia społecznego. ▪ Roszczeniowa postawa klientów pomocy społecznej i uzależnienie od usług społecznych. ▪ Ograniczona liczba mieszkań socjalnych.
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
▪ Możliwość pozyskiwania i kontynuacji finansowania zewnętrznego na pomoc żywnościową i programy aktywizacyjne. ▪ Program rewitalizacji łączący przedsięwzięcia infrastrukturalne z działaniami prospołecznymi. ▪ Wdrażanie nowych i innowacyjnych rozwiązań systemowych.	▪ Utrwalanie bierności społecznej i zawodowej – ryzyko dziedziczenia ubóstwa. ▪ Uzależnienia jako destabilizujący czynnik ryzyka, generujący koszty w wielu obszarach (bezdomność, ubóstwo, dysfunkcje rodzin). ▪ Nasilenie nierówności społecznych. ▪ Wzrost nakładów finansowych na zabezpieczenie potrzeb osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

6.5.3.4. Wnioski strategiczne i rekomendacje

1. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego.
2. Wsparcie dochodowe i rzeczowe, jednocześnie kładąc strategiczny nacisk na rozwijanie narzędzi aktywizujących (praca socjalna, kontrakty socjalne, doradztwo) jako jedynej skutecznej metody trwałego przezwyciężania wykluczenia.
3. Wzmocnienia zintegrowanych działań skierowanych do osób długotrwale bezrobotnych. Grupa ta wymaga spersonalizowanych programów łączących wsparcie socjalne, zdrowotne, psychologiczne i zawodowe, realizowanych w ścisłej współpracy różnych instytucji.
4. Wskazanie na konieczność ścisłego powiązania pomocy dla osób bezdomnych z systemem leczenia uzależnień.
5. Kontynuowanie działań informacyjnych i edukacyjnych korygujących społeczną percepcję ubóstwa.

7. Synteza diagnozy, analiza SWOT i prognoza zmian

Rozdział ten stanowi przejście od szczegółowej analizy poszczególnych problemów do formułowania celów strategicznych. Jego celem jest zebranie najważniejszych wniosków z przeprowadzonej diagnozy, stworzenie ogólnego obrazu sytuacji (Globalna SWOT) oraz przewidzenie przyszłych wyzwań i trendów, które będą kształtować politykę społeczną Suwałk w horyzoncie czasowym do 2036 roku.

7.1. Synteza diagnozy – główne problemy i wyzwania

Synteza diagnozy sytuacji społecznej miasta pozwala na zidentyfikowanie kluczowych, wzajemnie powiązanych problemów strategicznych, które będą determinować kierunki interwencji

w nadchodzącej dekadzie. Problemy te wykraczają poza tradycyjne postrzeganie polityki społecznej i wskazują na głębokie zmiany strukturalne.

1. **Fundamentalne wyzwanie demograficzne – „Srebrne tsunami”.** Kluczowym procesem kształtującym przyszłe wyzwania jest dynamiczne starzenie się społeczeństwa. Dane (Raport o stanie miasta 2024) wskazują na systematyczny wzrost odsetka mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, który osiągnął **22,81% w 2024 roku** (wzrost z 19,80% w 2020 r.), co przekłada się na ponad 15,5 tysiąca osób (Ocena Zasobów 2024). Proces ten wprost przekłada się na strukturę problemów i alokację zasobów w systemie pomocy.
2. **Zmiana profilu klienta MOPR – od ubóstwa do niesamodzielności.** Proces starzenia się społeczeństwa bezpośrednio będzie powodował fundamentalną zmianę profilu klienta pomocy społecznej. Głównymi przyczynami korzystania ze wsparcia MOPR stają się **„długotrwała choroba” (887 rodzin)** i **„niepełnosprawność” (836 rodzin)**, które w 2024 r. wyprzedziły dotychczas dominujące przyczyny ekonomiczne: „ubóstwo” (848 rodzin) i „bezrobocie” (519 rodzin). Oznacza to strategiczne przesunięcie popytu – z pomocy finansowej (zasiłki) na pomoc usługową (opieka, wsparcie w chorobie).
3. **Triada sprzężonych dysfunkcji** - diagnoza wskazuje na istnienie „triady sprzężonych dysfunkcji”, które stanowią główny generator kryzysów rodzinnych i wykluczenia. Uzależnienia (wskazywane jako główna przyczyna przemocy przez 85,6% mieszkańców wg badania „Postrzeganie problemów...”), **przemoc domowa** (blisko 200 procedur „Niebieskiej Karty” rocznie) oraz **bezzasadność opiekuńczo-wychowawcza** (główna przyczyna umieszczania dzieci w pieczy zastępczej) wzajemnie się napędzają, prowadząc do wielopokoleniowego dziedziczenia dysfunkcji.
4. **Identyfikacja barier systemowych i fizycznych** - zdiagnozowano bariery, które nie wynikają z deficytów jednostek, lecz z organizacji systemu. Stanowią realną, fizyczną barierę w dostępie do usług pomocowych dla osób starszych, z niepełnosprawnościami i ubogich (struktura transportu publicznego z przystankami „na żądanie”, niedostosowane mieszkania, itp.).
5. **Problem „twardego jądra wykluczenia”** - mimo stabilnej stopy bezrobocia w mieście (5,6% w 2024 r.), aż **46% zarejestrowanych bezrobotnych to osoby długotrwale bezrobotne** (Raport o stanie miasta 2024). Grupa ta, w dużej mierze tożsama z klientami MOPR (519 rodzin z powodu bezrobocia), charakteryzuje się skumulowanymi deficytami (zdrowotnymi, kwalifikacyjnymi) i jest oporna na standardowe działania rynku pracy, wymagając zintegrowanej aktywizacji społeczno-zawodowej.
6. **Rozbieżność percepcji społecznej, a stan faktyczny** - występuje głęboka rozbieżność między obiektywną rzeczywistością systemu pomocy a jej społecznym postrzeganiem. Obiektywne dane MOPR wskazują na chorobę i niepełnosprawność jako główne przyczyny kryzysów. Jednocześnie subiektywna percepcja mieszkańców (badanie „Postrzeganie problemów...”) jako główne przyczyny ubóstwa i trudnej sytuacji życiowej wskazuje **alkoholizm (51,1%)** i **„niezaradność życiową” (52,5%)**. Ta stygmatyzująca percepcja stanowi wyzwanie dla budowania solidarności społecznej i zrozumienia dla realokacji środków na wsparcie usługowe (np. opiekę nad seniorami).

7.2. Globalna Analiza SWOT Polityki Społecznej Miasta Suwałki

Globalna analiza SWOT syntetyzuje wnioski z diagnoz cząstkowych stanowi strategiczny punkt wyjścia do sformułowania celów. Identyfikuje ona wewnętrzne zasoby i deficyty systemu oraz zewnętrzne uwarunkowania, które będą wspierać lub utrudniać realizację polityki społecznej.

Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
--------------------------	---------------------------

▪ Rozbudowana i zmodernizowana infrastruktura instytucjonalna (MOPR, DPS „Kalina”, 2 miejskie ŚDS, Ogrzewalnia).	▪ Dostępność środków zewnętrznych (EFS+, KPO, FEPŻ) ukierunkowanych na cele strategii (deinstytucjonalizacja, aktywizacja, usługi społeczne).
▪ Zdywersyfikowane źródła finansowania (stabilny budżet miasta, środki celowe, Fundusz Solidarnościowy, środki pozyskane z opłat z tytułu zaopatrzenia przedsiębiorców w napoje alkoholowe w opakowaniach o ilości nominalnej napoju nieprzekraczającej 300 ml na Ogrzewalnię, FEPŻ na pomoc żywnościową).	▪ Ogólnopolskie trendy polityczne i społeczne (nacisk na deinstytucjonalizację, rozwój usług środowiskowych, ekonomie społeczną).
▪ Profesjonalna i doświadczona kadra jednostek (MOPR, DPS, NGO) zdolna do realizacji złożonych programów.	▪ Mandat społeczny do integracji działań pomocowych, np. łączenia wsparcia dla osób bezdomnych z leczeniem uzależnień (potwierdzony w badaniu „Postrzeganie problemów...”).
▪ Funkcjonujące i sprawdzone narzędzia aktywizacji społecznej (kontrakty socjalne, prace społecznie użyteczne).	▪ Potencjał rozwoju współpracy międzyinstytucjonalnej (MOPR, PUP, szpital, NGO).
▪ Silny, wyspecjalizowany i stabilny sektor NGO, będący strategicznym partnerem miasta (prowadzący Środowiskowy Dom Samopomocy, kluby seniora, placówki wsparcia dziennego).	
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
▪ Bariery systemowe (fizyczne i proceduralne) utrudniające najuboższym dostęp do usług (np. wykluczenie komunikacyjne, bariery w programach dot. ubóstwa energetycznego).	▪ Kryzys demograficzny („srebrne tsunami”) generujący gwałtowny, nieunikniony wzrost popytu i kosztów opieki nad seniorami (DPS, usługi).
▪ Wysoki, utrwalony odsetek (46%) bezrobocia długotrwałego („twarde jądro”) opornego na standardowe działania aktywizacyjne.	▪ Ryzyko utrwalenia się bierności i „pułapki świadczeniowej” (niskie płace na lokalnym rynku pracy, wsparcie socjalne).
▪ Niska widoczność społeczna niektórych problemów (np. bezdomności – 46,3% mieszkańców „nie ma zdania” o skali zjawiska).	▪ Niekorzystne czynniki makroekonomiczne (inflacja, wysokie koszty energii) pogłębiające ubóstwo (w tym energetyczne) i zwiększające presję na system pomocy.
▪ Rozbieżność między społeczną percepcją przyczyn problemów (alkoholizm, niezaradność) a obiektywnymi danymi MOPR (choroba, niepełnosprawność).	▪ Niestabilność finansowania zewnętrznego dla kluczowych usług (np. programy celowe jak Fundusz Solidarnościowy, od którego zależy asystentura).
▪ Osiąganie górnego limitu wydolności kluczowych placówek (DPS „Kalina” – kolejka oczekujących; pełne obłożenie ŚDS).	▪ Ryzyko „zamkniętego kręgu wykluczenia”: bariery (transportowe, proceduralne) uniemożliwiają skorzystanie z pomocy, co utrwała bierność i zależność od systemu.

7.3. Prognoza zmian i trendów społecznych do 2036 r.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy (szczególnie demograficznej) oraz analizy SWOT (Szanse i Zagrożenia), prognozuje się następujące kluczowe trendy, które będą kształtować politykę społeczną miasta w horyzoncie czasowym strategii:

- 1) **prognoza demograficzna i usługowa** - nastąpi dalszy, dynamiczny wzrost liczby seniorów i osób niesamodzielnych (prognozowany wzrost populacji w wieku poprodukcyjnym o 48% do 2050 r.). Spowoduje to gwałtowny i nieunikniony wzrost zapotrzebowania oraz presji na usługi opiekuńcze (w miejscu zamieszkania) oraz miejsca w opiece instytucjonalnej (DPS). Przełoży się to wprost na skokowy wzrost kosztów tych usług w budżecie miasta;
- 2) **prognoza struktury pomocy** - przewiduje się trwałe przesunięcie punktu ciężkości w systemie pomocy społecznej. Nastąpi definitywne przejście od dominacji wsparcia dochodowego (związanego głównie z ubóstwem i bezrobociem) w kierunku dominacji wsparcia usługowego (generowanego przez potrzeby wynikające z choroby, niepełnosprawności i starości);
- 3) **prognoza dysfunkcji społecznych** - prognozuje się utrzymanie wysokiego poziomu problemów związanych ze zdrowiem psychicznym oraz uzależnieniami. Szczególnym wyzwaniem

pozostaną uzależnienia od alkoholu (silnie skorelowane z przemocą i bezdomnością) oraz rosnący trend uzależnień behawioralnych i od nowych substancji psychoaktywnych, zwłaszcza wśród młodzieży;

- 4) **prognoza struktury wykluczenia** - występuje wysokie ryzyko pogłębienia się i utrwalenia wykluczenia „twardego jądra” (osób długotrwale bezrobotnych). Grupa ta, w obliczu braku zintegrowanych działań, może powiększyć się o osoby dotknięte nowymi barierami systemowymi (energetycznymi, transportowymi, cyfrowymi), które uniemożliwiają im powrót na rynek pracy lub dostęp do usług;
- 5) **prognoza finansowa** - nastąpi wzrost presji na wydatki bieżące budżetu miasta, głównie w związku z rosnącymi kosztami opieki długoterminowej (Prognoza 1). Jednocześnie system będzie musiał funkcjonować w warunkach niestabilności kluczowych zewnętrznych źródeł finansowania (programy celowe, granty), co zwiększy ryzyko ciągłości świadczenia usług środowiskowych.

8. Wizja, Misja i Cele

Niniejszy rozdział stanowi strategiczne serce dokumentu, przekuwając wnioski płynące z diagnozy sytuacji społecznej, analizy SWOT oraz prognoz zmian (zawartych w Rozdziale 6.) na pozytywny i spójny kierunek rozwoju. Wizja, misja i cele strategiczne nie są jedynie deklaracjami, lecz stanowią fundament, na którym opierać się będą wszystkie szczegółowe programy realizacyjne i działania operacyjne w perspektywie do 2036 roku.

Zdefiniowanie wizji pozwala określić pożądany, ambitny obraz Suwałk w przyszłości, stanowiąc punkt odniesienia dla wszystkich interesariuszy. Misja wyznacza sens i podstawowy sposób działania lokalnego systemu polityki społecznej. Cele strategiczne natomiast koncentrują zasoby i wysiłki na kluczowych, zdiagnozowanych wyzwaniach, które następnie są uszczegóławiane w celach operacyjnych i kierunkach działań. Ten zestaw wytycznych zapewnia spójność interwencji i stanowi strategiczną odpowiedź na zidentyfikowane problemy, takie jak transformacja demograficzna, utrwalone wykluczenie czy potrzeba integracji systemu wsparcia.

8.1. Wizja

„Suwałki 2036 – Miasto solidarne międzypokoleniowo, bezpieczne i aktywne, posiadające zintegrowany system usług społecznych, który skutecznie chroni przed wykluczeniem i wspiera samodzielność mieszkańców.”

8.2. Misja

„Profesjonalne i partnerskie działanie samorządu, organizacji pozarządowych i instytucji rynku pracy na rzecz zaspokojenia zmieniających się potrzeb mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem deinstytucjonalizacji usług, wsparcia rodziny i aktywizacji osób zagrożonych marginalizacją.”

8.3. Cele Strategiczne

W odpowiedzi na zdiagnozowane wyzwania wyznaczono 8 Celów Strategicznych, tożsamyh z architekturą poprzedniej Strategii, lecz zaktualizowanych o nowe wyzwania operacyjne.

- **CEL STRATEGICZNY 1:** Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych (z naciskiem na długotrwale bezrobotnych).
- **CEL STRATEGICZNY 2:** Rozwój usług społecznych wspomagających funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością, starszych, chorych i ich rodzin (deinstytucjonalizacja).
- **CEL STRATEGICZNY 3:** Rozwój lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny.
- **CEL STRATEGICZNY 4:** Zapobieganie ubóstwu i marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (mieszkalnictwo i prewencja).

- **CEL STRATEGICZNY 5:** Profilaktyka oraz przeciwdziałanie problemom uzależnień i przemocy domowej (zdrowie psychiczne i uzależnienia).
- **CEL STRATEGICZNY 6:** Promocja i profilaktyka zdrowia lokalnej społeczności.
- **CEL STRATEGICZNY 7:** Wzmacnianie potencjału kadr realizujących zadania z zakresu polityki społecznej (profesjonalizacja i nowe kompetencje).
- **CEL STRATEGICZNY 8:** Rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

8.3.1. Cele strategiczne, kierunki i działania

CEL STRATEGICZNY 1. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych						
Kierunek strategiczny 1.1. Monitorowanie lokalnego rynku pracy						
l.p.	Działania	Wskaźniki	średnioroczna wartość wskaźników. Rok bazowy 2025	Realizatorzy	Wartość docelowa*	Źródła finansowania
1.1.1.	Analiza zjawiska bezrobocia	Stopa bezrobocia	6,4%	PUP	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Fundusz Pracy, Budżet samorządowy,
		Ogólna liczba bezrobotnych/długotrwale bezrobotnych	2580/714	PUP		
		Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku	698	PUP		
		Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia	490	MOPR		
1.1.2.	Dostosowywanie kierunków kształcenia do rynku pracy - szkolnictwa wyższego i kompleksowe ubranżowanie szkół zawodowych	Liczba kierunków na poziomie wyższym	21	PUZ,	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa, Budżet samorządowy
		Liczba zawodów szkolnictwa branżowego, dla których jest prognozowane istotne zapotrzebowanie na pracowników w województwie podlaskim	21	placówki/jednostki oświatowe		
1.1.3.	Barometr zawodów-prognoza zapotrzebowania na zawody	Liczba badań, analiz	1	PUP	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Fundusz Pracy
Kierunek strategiczny 1.2. Przeciwdziałanie i ograniczanie bezrobocia oraz wspieranie zatrudnienia, w szczególności osób z grup defaworyzowanych (50+, osoby niepełnosprawne, niskie kwalifikacje zawodowe)						
1.2.1.	Pośrednictwo pracy i współpraca z pracodawcami oraz dofinansowanie do zatrudnienia osób powracających na rynek pracy oraz promocja form pomocy	Liczba osób, które podjęły zatrudnienie	1452	PUP	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Fundusz Pracy, PFRON, środki unijne
		Liczba osób objęta pomocą ułatwiającą powrót na rynek pracy	352			
1.2.2.	Wspieranie przedsiębiorczości	Liczba osób objęta dofinansowaniem do rozpoczęcia działalności gospodarczej	28	PUP	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Fundusz Pracy PFRON, środki unijne

1.2.3.	Organizowanie pomocy i wsparcia w nabywaniu wiedzy, umiejętności lub kwalifikacji zawodowych (szkolenia i kursy przekwalifikujące pod potrzeby lokalnych firm)	Liczba osób objęta wsparciem w nabywaniu wiedzy, umiejętności i kwalifikacji	36	PUP	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Fundusz Pracy PFRON, środki unijne
1.2.4.	Poradnictwo zawodowe i coaching dla osób 50+ oraz długotrwale bezrobotnych	Liczba osób korzystająca z poradnictwa zawodowego	241	PUP	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Fundusz Pracy, Budżet samorządowy
1.2.5.	Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością	Liczba osób z niepełnosprawnością bezrobotnych/poszukujących pracy/liczba osób podejmujących zatrudnienie	30	PUP	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/wzrost	Fundusz Pracy, PFRON, środki unijne
		Liczba osób z niepełnosprawnością objętych aktywizacją zawodową: staże/kursy/szkolenia	8			
		Liczba osób objętych programem „Aktywny samorząd”	75	MOPR		
		Liczba osób zatrudnionych w ZAZ	29	ZAZ „SOWA” LIPNIAK		
1.2.6.	Wsparcie opiekunów osób z niepełnosprawnością	Ilość osób objęta wsparciem	36	PUP	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Fundusz Pracy, środki unijne
1.2.6.	Organizacja prac społecznie użytecznych	Liczba podmiotów organizujących prace społecznie użyteczne/liczba osób	1/19	Miasto Suwałki, PUP, MOPR	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Fundusz Pracy, Budżet samorządowy
Kierunek strategiczny 1.3. Reintegracja społeczna i zawodowa.						
1.3.1.	Wspieranie i rozwój działań na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej osób bezrobotnych	Liczba uczestników WTZ	45	Miasto Suwałki, MOPR, NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/ Wzrost	PFRON, Budżet samorządowy, środki własne NGO
		Liczba KIS/liczba uczestników				
		Liczba osób objętych kontraktem socjalnym typu B	21			
1.3.2.	Promocja, rozwój i wsparcie podmiotów ekonomii społecznej	Liczba przedsiębiorstw społecznych/ liczba nowo utworzonych	3/0	PUP, NGO, OWES	Wzrost	Fundusz Pracy, środki własne NGO
		Liczba spółdzielni socjalnych	5			
1.3.3.	Doradztwo i aktywizacja zawodowa bezrobotnych poprzez udzielanie dotacji na	Liczba powstałych stanowisk pracy w PES	6	OWES	Wzrost	EFS, Budżet państwa

	tworzenie i utrzymanie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej	Liczba stanowisk pracy utworzona w Przedsiębiorstwach Społecznych	5			
--	--	---	---	--	--	--

Harmonogram realizacji kierunków/działań Celu 1.

		2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Termin realizacji kierunków	1											
	2											
	3											

*Termin realizacji kierunków i wartości wskaźników docelowych może ulegać zmianom z uwagi na dynamiczną zmianę problemów społecznych

CEL STRATEGICZNY 2. Rozwój usług społecznych wspomagających funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością, starszych, chorych i ich rodzin

Kierunek strategiczny 2.1. Wsparcie i poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnością, starszych i ich rodzin oraz usuwanie barier psychospołecznych

l.p.	Działania	Wskaźniki	średnioroczna wartość wskaźników rok bazowy 2025	Realizatorzy	Wartość docelowa	Źródła finansowania
2.1.1.	Tworzenie odpowiednich warunków do rozwoju, edukacji i rehabilitacji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością	Liczba orzeczeń do 16 r. życia	315	PZdSOoN	Wzrost	Budżet państwa Budżet samorządowy, PFRON
		Liczba dzieci objętych indywidualnym nauczaniem	61	jednostki/placówki oświatowe	Wzrost	
		Liczba dzieci z niepełnosprawnością w szkołach i przedszkolach	666			
		Liczba dzieci uczestniczących w turnusach rehabilitacyjnych	19	MOPR	Wzrost / Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
2.1.2.	Poradnictwo i terapia dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin	Liczba porad i konsultacji/ liczba rodziców objętych wsparciem	1059/3087	jednostki oświatowe, PPP	Wzrost / Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki unijne
2.1.3.	Likwidacja barier transportowych w celu realizacji obowiązku szkolnego	Liczba dzieci dowożonych do szkół	32	Miasto Suwałki, SOSW	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy

2.1.4.	Integracja, edukacja i przełamywanie barier psychospołecznych zwłaszcza dzieci i młodzieży wobec osób z niepełnosprawnością i w podeszłym wieku. Pogadanki, akcje społeczne, spotkania wielopokoleniowe, promowanie wolontariatu..	Liczba spotkań/liczba uczestników	35/171	placówki oświatowe, DPS, MOPR, NGO, POW	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
		Liczba wolontariuszy	500	NGO		
2.1.5.	Organizacja zajęć pozalekcyjnych m.in. terapeutycznych, kompensacyjnych	Liczba godzin przeznaczonych na realizację zajęć/liczba uczniów objętych zajęciami	7739/3723	jednostki oświatowe, PPP	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki unijne
2.1.6.	Wspieranie aktywności społecznej seniorów i osób z niepełnosprawnością poprzez ułatwianie im dostępu do równoprawnego uczestnictwa w życiu kulturalnym, edukacji, sporcie, rekreacji i turystyce.	Liczba orzeczeń dla osób dorosłych	1971	PZdSOoN	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa Budżet samorządowy, PFRON
		Liczba dofinansowanych wydarzeń z zakresu kultury, sportu, rekreacji, turystyki i wypoczynku/ liczba uczestników	8/550	MOPR		
		Dofinansowywanie turnusów rehabilitacyjnych	319			
2.1.7.	Wsparcie i pomoc finansowa jako element bezpieczeństwa socjalnego. Wdrażanie i realizacja programów osłonowych niwelujących deficyty ekonomiczne osób starszych i z niepełnosprawnością	Liczba osób objętych świadczeniami z pomocy społecznej /liczba osób objętych zasiłkiem stałym	808/421	MOPR	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa, Budżet samorządowy, PFRON
		Liczba osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne	619		Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
		Liczba osób uprawnionych do zasiłku pielęgnacyjnego	2397		Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
		Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt ortopedyczny	583			
		Liczba programów/liczba osób	1/830			
2.1.8.	Diagnozowanie potrzeb mieszkańców, opracowywanie, udział i realizacja programów na rzecz osób z niepełnosprawnością i starszych (np. „Złota rączka”, itp.)	Liczba programów/ liczba uczestników	7/1291	MOPR Miasto Suwałki, NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	PFRON, Budżet państwa, Budżet samorządowy, środki własne NGO, środki unijne

Kierunek strategiczny 2.2. Zmniejszanie barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się oraz komunikacyjnych

2.2.1	Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się w miejscu zamieszkania i przestrzeni publicznej	Liczba osób objętych dofinansowaniem	125	MOPR	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	PFRON środki unijne
		Liczba zlikwidowanych barier w przestrzeni publicznej	2	Miasto Suwałki, SOSW, placówki oświatowe		Budżet samorządowy,
2.2.2	Likwidacja barier transportowych poprzez utrzymanie i rozwój taboru oraz sieci komunikacyjnej	Liczba autobusów	49	Miasto Suwałki, PGK	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, Środki unijne, wkład własny podmiotów zaangażowanych
		Liczba linii autobusowych	25			
2.2.3	Realizacja przewozu osób z niepełnosprawnością zgodnie z indywidualnymi potrzebami z miejsca zamieszkania do miejsca docelowego	Liczba przewozów	14 447	Miasto Suwałki, PGK	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
Kierunek strategiczny 2.3. Utrzymanie i rozwijanie środowiskowych form wsparcia jako element skutecznego procesu deinstytucjonalizacji						
2.3.1.	Rozwój usług opiekuńczych dobrej jakości i dostępnych cenowo w miejscu zamieszkania według własnego wyboru osób potrzebujących (usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, asystencja osobista, usługi sąsiedzkie)	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi/pomocą sąsiedzką	198	MOPR	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy Budżet państwa Fundusz Solidarnościowy, Środki własne
		Liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi	14			
		Liczba osób objętych asystencją osobistą	93			
2.3.2.	Wsparcie opiekunów osób zależnych od urodzenia lub z niepełnosprawnością (informacyjne, edukacyjne, psychologiczne, opieka wytchnieniowa)	Liczba opiekunów objętych opieką wytchnieniową	19	MOPR, DPS, NGO	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Fundusz Solidarnościowy, Budżet samorządowy
		Liczba udzielonych świadczeń w ramach „Programu za życiem”	7		Spadek/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet Państwa,
2.3.3.	Rozwój i utrzymanie ośrodków wsparcia na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnością, w tym klubów seniora, domów dziennego pobytu, środowiskowych domów samopomocy.	Liczba środowiskowych domów samopomocy/liczba miejsc/liczba uczestników	2/73/77	Miasto Suwałki, NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa, Budżet samorządowy,
		Liczba klubów seniora/liczba miejsc/liczba uczestników	6/95/475	MOPR, NGO	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa Budżet samorządowy,
		Liczba domów dziennego pobytu/liczba miejsc/liczba uczestników	1/15/17	DPS	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	środki własne NGO

2.3.4.	Tworzenie warunków do aktywizacji i integracji osób starszych i z niepełnosprawnością oferujących bazę i usługi począwszy od zajęć edukacyjnych, integracyjnych sprzyjających poprawie samopoczucia i utrzymaniu odpowiedniej jakości życia pozwalającej znacznie opóźnić potrzebę korzystania z opieki instytucjonalnej np. centrum integracji i aktywizacji osób starszych i z niepełnosprawnością.	Liczba miejsc/liczba osób	2/400	Miasto Suwałki MOPR, NGO	Wzrost/Utrzymanie na tym samym poziomie	Budżet samorządowy, Środki unijne, Budżet państwa, środki własne NGO
2.3.5.	Utrzymanie i rozwój mieszkalnictwa wspomagane	Liczba mieszkań wspomaganych/liczba miejsc	1/3	MOPR, Miasto Suwałki, NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, PFRON
2.3.6.	Rozwój wspomaganych społeczności mieszkaniowych	Liczba mieszkań	0	Miasto Suwałki, NGO	Wzrost	PFRON, środki własne NGO
Kierunek strategiczny 2.4. Dostępność opieki długoterminowej i krótkoterminowej						
2.4.1	Utrzymywanie zasobów instytucji opieki całodobowej na poziomie niezbędnym i adekwatnym do liczby osób potrzebujących zgodnie z ich stanem zdrowia oraz współpraca w tym zakresie z innymi powiatami i gminami prowadzącymi domy pomocy społecznej o odpowiednim profilu	Liczba mieszkańców w domach pomocy społecznej/liczba mieszkańców umieszczonych w danym roku	181/31	Miasto Suwałki, DPS, MOPR	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
2.4.2.	Wspieranie rozwoju stacjonarnych usług pielęgnacyjno-opiekuńczych świadczonych w ZPO	Liczba ZPOP/liczba miejsc	1/70	Specjalistyczny Psychiatryczny Samodzielny Publiczny ZOZ	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa
2.4.3.	Wspieranie rozwoju usług opieki paliatywnej świadczonej w ZOL	Liczba zakładów/Liczba miejsc w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym	1/22	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Paliatywnej	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa
		Liczba hospicjów/Liczba miejsc w hospicjum stacjonarnym	1/14			
		Liczba zakładów/Liczba miejsc w ZOL wentylowanych mechanicznie	1/14			
		Liczba osób objętych domową opieką paliatywną dorosłych/dzieci	70/9			

2.4.4.	Wspieranie rozwoju opieki geriatrycznej	Liczba miejsc na oddziale psychiatryczno-geriatrycznym/ Liczba osób hospitalizowanych	35/485	Specjalistyczny Psychiatryczny Samodzielny Publiczny ZOZ	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa
		Liczba miejsc na oddziale dziennym oddziale psychiatryczno-geriatrycznym /Liczba osób, które skorzystały ze wsparcia	18/69			

Harmonogram realizacji kierunków/działań celu 2

		2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Termin realizacji kierunków	1											
	2											
	3											
	4											

*Wartości wskaźników docelowych mogą ulegać zmianom z uwagi na dynamiczną zmianę problemów społecznych

CEL STRATEGICZNY 3. Rozwój lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny

Kierunek strategiczny 3.1. Budowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie rodzin z dziećmi

l.p.	Działania	Wskaźniki	średnioroczna wartość wskaźników rok bazowy 2025	Realizatorzy	Wartość docelowa*	Źródła finansowania
3.1.1.	Bieżące diagnozowanie sytuacji problemowych w rodzinach /rodzinach zastępczych wraz z oceną sytuacji dziecka i oceną rodziny pod kątem zapewnienia bezpieczeństwa	Liczba rodzin, które skorzystały z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych/potrzeby ochrony macierzyństwa	266/71	MOPR	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, Budżet państwa
		Liczba ocen sytuacji dziecka	470			
		Liczba ocen rodziny	43			
		Liczba wniosków o skontrolowanie władzy rodzicielskiej	229	MOPR, ZI, KMP, SR		

		Liczba interwencji w środowisku	62			
3.1.2.	Praca socjalna z grupami szczególnego ryzyka w celu wzmocnienia aktywności życiowej i zawodowej rodzin w trudnej sytuacji z wykorzystaniem instrumentów dostępnych w środowisku lokalnym, m.in. asystentura rodzinna, grupy wsparcia, pomoc wolontariuszy, grupy samopomocowe, rodziny wspierające, itp.	Liczba kontraktów socjalnych typu A/liczba osób w rodzinach	141/1393	MOPR	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy Budżet państwa
		Liczba rodzin objętych opieką asystenta/liczba planów pracy z rodziną	70/76			
		Liczba rodzin objętych wolontariatem		POW, SBW		
3.1.3.	Organizowanie różnych form edukacji i wsparcia rodziców i opiekunów, dotyczących w szczególności rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, m.in. szkół dla rodziców, treningi kompetencji rodzicielskich, poradnictwa rodzinnego, itp.	Liczba edycji szkół dla rodziców/Liczba uczestników	2/29	PPP	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, Budżet państwa
3.1.4.	Działania o charakterze integracyjno-profilaktycznym skierowane do rodzin, dzieci i młodzieży o szczególnych potrzebach ukierunkowane na wzmacnianie więzi rodzinnych, pobudzanie jej zasobów poprzez różnorodne oferty organizacji spędzania czasu wolnego (edukacyjno-kulturalno-sportowo-rekreacyjne, spotkania okolicznościowe, pikniki rodzinne, itp)	Liczba projektów socjalnych/liczba uczestników	9/178	Miasto Suwałki, POW, MOPR, NGO	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, Budżet państwa, środki własne podmiotów
		Liczba programów/liczba uczestników	2/30			
3.1.5.	Ułatwianie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, mediacji, rodzinom/opiekunom, którzy mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu problemów życiowych	Liczba udzielonych porad psychologicznych	727	MOPR., NGO, POW, placówki zdrowia, SR, KMP	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, Budżet państwa, środki własne podmiotów
		Liczba porad prawnych	265			
		Liczba mediacji rodzinnych				
		Liczba porad pedagogicznych	136			
3.1.6.	Zwiększenie liczby psychologów, pedagogów, logopedów i terapeutów zatrudnionych w jednostkach oświatowych	Liczba uczniów przypadających na 1 etat specjalisty w jednostce	179	placówki oświatowe	Wzrost	Budżet samorządowy
3.1.7.	Rozwój sieci placówek opiekuńczo - wychowawczych wsparcia dziennego, specjalistycznych lub pracy podwórkowej	Liczba placówek wsparcia dziennego/liczba miejsc/liczba dzieci	5/190/173	Miasto Suwałki, NGO,	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki zewnętrzne
		liczba placówek pracy podwórkowej/liczba dzieci	5/75	ZHP		środki własne
3.1.8.	Promocja i rozwój aktywnych form spędzania czasu wolnego przez rodziny, w tym poprzez	Liczba osób objętych Suwalską Kartą Mieszkańca	29 195	Miasto Suwałki	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy

	rozwój oferty Suwalskiej Karty Mieszkańca i realizacji Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny, w celu zwiększania szans rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży wychowujących się w rodzinach wielodzietnych oraz poprawa warunków życia tych rodzin	liczba podmiotów wspierających funkcjonowanie SKM	39			Budżet samorządowy i środki własne podmiotów
		Liczba osób korzystająca z Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny	12 162			Budżet państwa
3.1.9	Opracowywanie, przystępowanie i realizacja programów mających na celu rozwój usług środowiskowych wspierających dzieci, młodzież i rodzinę oraz wzmocnienie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci	Liczba programów/liczba uczestników	2/41	MOPR, NGO, POW,	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki zewnętrzne
Kierunek strategiczny 3.2. Tworzenie warunków do rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej oraz podniesienie standardów funkcjonowania rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej						
3.2.1.	Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej poprzez szkolenie kandydatów, promocję rodzicielstwa zastępczego, kampanie społeczne, itp.	Liczba przeszkolonych kandydatów	25	MOPR	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
		Liczba akcji, kampanii	3			
3.2.2	Stwarzanie warunków do powstawania i funkcjonowania rodzin zastępczych poprzez zapewnianie odpowiednich warunków mieszkaniowych pozwalających na opiekę nad większą liczbą dzieci, np. udostępnianie lokali z zasobów miejskich, odpowiedniego wynagradzania zawodowych rodzin zastępczych.	Liczba udostępnionych lokali	1	Miasto Suwałki, ZBM MOPR	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy EFdWP
3.2.3.	Organizowanie systemu wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej obejmującego w szczególności dostęp do poradnictwa specjalistycznego, grup wsparcia, wsparcie rodzin pomocowych, pomoc wolontariuszy, szkolenia zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami rodzin, itp.	Liczba rodzin zastępczych/zawodowych/RD D/niezawodowych/placówek opiekuńczo wychowawczych	150/9/1/38/2	MOPR	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy Budżet państwa
		Liczba rodzin pomocowych	4			
		Liczba rodzin objętych wolontariatem	0			
		Liczba porad specjalistycznych	306			
		Liczba szkoleń/ liczba uczestników/liczba wydanych zaświadczeń	3/11			
3.2.3.	Praca z odpowiednimi służbami i podmiotami, rodzicami, dziećmi umieszczonymi w pieczy	Liczba dzieci przebywających w RPZ/ umieszczonych w danym roku	285/50	MOPR POW	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy

	zastępczej na rzecz powrotu małoletnich do rodzin biologicznych	Liczba dzieci przebywających w IPZ/umieszczonych w danym roku	45/10			
		Liczba dzieci, które powróciły do rodzin	4			
3.2.4.	Wspieranie rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka w wypełnianiu funkcji opiekuńczej, a także pomoc dzieciom w bezpiecznym rozwoju i integracji społecznej poprzez zapewnianie opieki koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba koordynatorów/liczba rodzin objętych wsparciem koordynatora	8/106	MOPR	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
		Liczba planów pracy z dzieckiem	160		Utrzymanie na zbliżonym poziomie/Spadek	
3.2.5.	Pokrywanie kosztów pobytu dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej rekompensujących wydatki związane z wychowaniem dzieci	Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej	285	MOPR	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/Spadek	Budżet samorządowy
		Liczba dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej	45			
3.2.6	Utrzymanie instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz monitorowanie potrzeb rozwoju instytucjonalnych form pieczy zastępczej i placówek typu rodzinnego	Liczba placówek/liczba miejsc	2/28	Miasto Suwałki, POW, MOPR	Wzrost	Budżet samorządowy

Kierunek strategiczny 3.3 Wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej i placówek resocjalizacyjnych

3.3.1	Opracowywanie indywidualnych planów usamodzielnienia z uwzględnieniem aktywizacji społecznej i zawodowej oraz wzmocnieniem roli opiekuna w procesie wchodzenia w samodzielne dorosłe życie.	Liczba wychowanków RPZ objętych procesem usamodzielnienia/opuszczających rodzinę w danym roku	65/21	MOPR, opiekun usamodzielnienia,	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
		Liczba wychowanków IPZ objętych procesem usamodzielnienia/opuszczających placówkę w danym roku	8/6			
		Liczba wychowanków placówek resocjalizacyjnych objętych procesem usamodzielnienia /opuszczających placówkę w danym roku	5/1			
3.3.2.	Rozwój różnorodnych form wsparcia finansowego dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej oraz zapewnianie dostępności do mieszkań treningowych jako etap przygotowujący do	Liczba wychowanków objęta pomocą finansową/pozostających w rodzinach zastępczych	78/29	MOPR	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
		Liczba mieszkań treningowych/liczba	2/2			

	zamieszkania w lokalu do własnej dyspozycji, m.in. lokali mieszkalnych	wychowanków, którym udzielono pomocy mieszkaniowej				
		Liczba wychowanków oczekujących na lokal mieszkalny/liczba wychowanków którym przyznano lokal mieszkalny	2/1	ZBM	Wzrost	Budżet samorządowy
3.3.3	Monitoring losów usamodzielnionych wychowanków	Liczba wychowanków, z którymi dokonano oceny końcowej Indywidualnego Programu usamodzielnienia	13	MOPR, Opiekun usamodzielnienia	Wzrost /Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
		Liczba wychowanków, którzy ukończyli edukację	8			
		Liczba wychowanków, którzy podjęli zatrudnienie	5			

Harmonogram realizacji kierunków/działań celu 3

		2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Termin realizacji kierunków	1											
	2											
	3											

*Wartości wskaźników docelowych mogą ulegać zmianom z uwagi na dynamiczną zmianę problemów społecznych

CEL STRATEGICZNY 4. Zapobieganie ubóstwu i marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Kierunek strategiczny 4.1. Poprawa warunków bytowych oraz zwiększenie poczucia bezpieczeństwa materialnego mieszkańców

l.p.	Działania	Wskaźniki	średnioroczna wartość wskaźników rok bazowy 2025	Realizatorzy	Wartość docelowa*	Źródła finansowania
4.1.1	Udzielanie wsparcia finansowego oraz świadczeń w naturze rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, w szczególności niezaradnym życiowo oraz dotkniętych zdarzeniami	Ubóstwo jako powód przyznania pomocy	816	MOPR	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/Spadek	Budżet samorządowy, Budżet państwa Budżet
		Liczba rodzin objętych pomocą społeczną/ liczba osób w rodzinach	1349/2433			

	losowymi, klęskami żywiołowymi lub ekologicznymi	Liczba osób którym przyznano dodatki mieszkaniowe	1329		Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
		Liczba rodzin uprawnionych do świadczeń rodzinnych/ liczba dzieci	797/1698		Utrzymanie na zbliżonym poziomie/Spadek	
		Liczba uprawnionych do funduszu alimentacyjnego/ liczba rodzin	534/353		Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
		Liczba osób objętych programem rządowym w zakresie dożywiania/liczba osób objętych programem lokalnym	1652/103			
			Liczba uczniów otrzymujących pomoc materialną o charakterze socjalnym (stypendia, zasiłki szkolne	305	Miasto Suwałki	Wzrost
4.1.2.	Organizowanie różnego rodzaju akcji i realizacja programów wspierających rodziny w trudnej sytuacji, zbiorów żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr. Wydawanie posiłków, żywności, itp.	Liczba zweryfikowanych osób do programu Fundusze Europejski na Pomoc Żywnościową/liczba skierowań/liczba NGO	1116/482	MOPR, NGO BŻ, kościoły	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	EFES Budżet samorządowy, środki własne NGO
		Liczba podmiotów zajmujących się wydawaniem żywności	8			
		Liczba jadłodajni/liczba osób korzystających	1/85	Miasto Suwałki, NGO		
4.2. Rozwijanie wiedzy, umiejętności i postaw mieszkańców sprzyjających aktywności, samodzielności i zaradności życiowej						
4.2.1	Wspieranie mieszkańców w zakresie nabywania umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, a także rozwiązywania problemów socjalno-bytowych i finansowych, realizowane w szczególności poprzez pracę socjalną oraz spotkania ze specjalistami. Poradnictwo socjalne w zakresie praw i uprawnień do różnego rodzaju świadczeń, usług, itp. akcje informacyjno-promocyjne w szerokim zakresie	Liczba rodzin, z którymi prowadzono pracę socjalną	992	MOPR, POW, DPS,	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
		Liczba rodzin, którym udzielono poradnictwa socjalnego/liczba wywiadów środowiskowych	1358/4477			

4.2.2.	Integracja cudzoziemców z wykorzystaniem indywidualnych programów integracji w obszarach edukacji językowej, funkcjonowania zawodowego oraz społecznego	Liczba indywidualnych programów integracji/liczba cudzoziemców	2/4	MOPR		Budżet państwa
4.3. Ograniczanie skali zjawiska bezdomności oraz wsparcie i pomoc osób w kryzysie bezdomności lub zagrożonych bezdomnością						
4.3.1.	Działania wspierające powrót do naturalnego życia społecznego osób z niego wyizolowanych, zwłaszcza doświadczających trudności w przystosowaniu się po długotrwałym pobycie w zakładzie karnym oraz współpraca z instytucjami w zakresie pomocy postpenitencjarnej	Liczba osób objętych pomocą po opuszczeniu zakładu karnego	40	MOPR, NGO, PUP, AŚ	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, Budżet państwa, FPPoPP
4.3.2.	Integracja i aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezdomnych w środowisku lokalnym. Wspieranie procesu wychodzenia z bezdomności oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów życiowych, w szczególności: rodzinnych, mieszkaniowych i pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Rozwój streetworkingu jako narzędzia pracy z osobami bezdomnymi pozostającymi poza systemem pomocy społecznej.	Liczba osób bezdomnych objętych pomocą społeczną /liczba osób realizujących kontrakt socjalny lub program wychodzenia z bezdomności	84/16	MOPR, PUP, NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
4.3.3.	Zapewnianie podstawowych warunków egzystencjonalnych, a w szczególności schronienia poprzez zakup usługi w schroniskach dla bezdomnych, w tym z usługami opiekuńczymi, a także prowadzenie utrzymanie i zmodernizowanie lub przekształcenie w schronisko lub noclegownię obecnej Ogrzewalni dla osób Bezdomnych i Nietrzeźwych	Liczba osób, którym udzielono schronienia w ośrodkach wsparcia/ w tym z usługami opiekuńczymi	14/1	MOPR, NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
		Liczba miejsc w ogrzewalni/Liczba osób, którym zapewniono bezpieczny interwencyjny pobyt	30/135			
		Liczba osób, którym zapewniono czasową pomoc w postaci miejsca noclegowego	34/4200			
4.3.4.	Działania prewencyjno-osłonowe w okresie jesienno-zimowym i współpraca służb w zapobieganiu negatywnym skutkom (Akcje informacyjne, ulotki, plakaty, przeglądy	Liczba akcji	3	Miasto Suwałki, MOPR, Straż Miejska, KMP, NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	wydatki bieżące jednostek
		Liczba interwencji	246			

	pustostanów i miejsc przebywania bezdomnych, itp.)					
4.3.5.	Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkalnego komunalnego	Liczba lokali mieszkalnych/liczba złożonych wniosków/ liczba osób, którym przyznano lokal mieszkalny	1748/130/25	ZBM	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy/Bank Gospodarstwa Krajowego

Harmonogram realizacji kierunków/działań celu 4

		2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Termin realizacji kierunków	1											
	2											
	3											

*Wartości wskaźników docelowych mogą ulegać zmianom z uwagi na dynamiczną zmianę problemów społecznych

Cel strategiczny 5. Profilaktyka oraz przeciwdziałanie problemom uzależnień i przemocy domowej

Kierunek strategiczny 5.1. Wzrost świadomości społecznej w obszarze przemocy domowej i uzależnień

l.p.	Działania	Wskaźniki	średnioroczna wartość wskaźników rok bazowy 2025	Realizatorzy	Wartość docelowa*	Źródła finansowania
5.1.1.	Realizacja kampanii społecznych, akcji i pogadanek służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie profilaktyki uzależnień oraz przemocy domowej	Liczba kampanii	4	MOPR, KMP, MKRPA, ZI placówki służby zdrowia, jednostki oświatowe, media	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki własne jednostek
5.1.2	Wspieranie działań profilaktycznych w szkołach i upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie przeciwdziałania przemocy i agresji oraz radzenia sobie ze stresem i trudnymi emocjami	Liczba organizowanych działań/liczba uczniów uczestniczących w działaniach	1478/30211	Jednostki oświatowe	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki zewnętrzne
5.1.3.	Inicjowanie i realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących różnych rodzajów uzależnień, zachowań ryzykownych, przemocy domowej	Liczba inicjatyw programów/liczba uczestników	19/4369	Miasto Suwałki, jednostki oświatowe, MOPR, NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki własne NGO

	oraz zachowań agresywnych, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki aktualnych zagrożeń (nowoczesne technologie, dysfunkcyjne grupy i zachowania, przekaz medialny)					
Kierunek strategiczny 5.2. Zwiększanie wsparcia i ochrony osób zagrożonych i doświadczających przemocy domowej oraz wzmocnienie oddziaływań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc						
5.2.1.	Monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych dysfunkcjami lub już doświadczających poważnych problemów, a także podejmowanie działań interwencyjnych	Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu przemocy domowej/uzależnień	12/265	MOPR, NGO	Wzrost/utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, FPPoPP
		Liczba interwencji w środowisku	22	KMP, MOPR		Budżet samorządowy
5.2.2.	Działania umożliwiające ochronę osób doznających przemocy przed dalszym krzywdzeniem poprzez szybką i skuteczną interwencję, odizolowanie od osoby stosującej przemoc wdrażanie planu pomocy dostosowanego do potrzeb, zasobów i deficytów osób/rodzin objętych wsparciem, w tym zapewnienie bezpiecznego schronienia w hostelu i stosowanie środków zapobiegawczych	Liczba miejsc w hostelu MOPR/ Liczba osób, którym zapewniono schronienie	10/2	MOPR	Spadek/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki własne jednostek Budżet państwa
		Liczba zatrzymań sprawców i odizolowano na podstawie ustawy o policji	57	KMP	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	
		Liczba wydanych nakazów i zakazów, zbliżania, kontaktowania i zakaz wstępu do wspólnie zajmowanego lokalu	79			
		Liczba monitorowanych środowisk po ukończeniu procedury NK	250	KMP, MOPR	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, Budżet państwa
5.2.3.	Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” jako ważnego elementu profesjonalnego systemu przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym podejmującego interdyscyplinarne działania	Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”	174	ZI	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki własne jednostek Budżet państwa
		Liczba rodzin/osób w rodzinach objętych procedurą „Niebieskie Karty”	240/800			
		Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”	163			
		Liczba grup diagnostyczno - pomocowych	247	MOPR, KMP, MKRPA, placówki służby zdrowia, placówki oświatowe	Wzrost/ utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy,
5.2.4	Stworzenie osobom doznającym przemocy domowej możliwości udziału w grupach wsparcia oraz grupach samopomocowych	Liczba grup/liczba osób	1/11	MOPR	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, Budżet państwa

	mających na celu wsparcie emocjonalne i wymianę doświadczeń					
5.2.5	Zwiększanie dostępności do pomocy, wsparcia terapeutycznego z osobami dorosłymi i całymi rodzinami doświadczającymi uzależnień lub przemocy	Liczba podmiotów świadczących terapię	1	Centrum Zdrowia Psychicznego	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa,
		Liczba osób poddanych terapii	7852			
5.2.6	Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc	Liczba edycji/liczba uczestników	1/15	MOPR, NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa, środki własne NGO
		Liczba programów psychologiczno - terapeutyczny/liczba uczestników	1/7			
5.2.7.	Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego	Liczba porad prawnych	265	MOPR	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
		Liczba porad psychologicznych	560	MOPR	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
		Liczba poradnictwa socjalnego	700	MOPR, POW, DPS, ŚDS	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki własne jednostek

Kierunek strategiczny 5.3.Wzmacnianie skuteczności działań na rzecz poprawy sytuacji osób i rodzin zagrożonych patologiami społecznymi

5.3.1	Wzmacnianie funkcjonowania jednostki i rodziny z problemem uzależnień	Liczba osób objętych pomocą uzależnionych od alkoholu/narkomanii	232/33	MOPR	Utrzymanie na zbliżonym poziomie/Spadek	Budżet samorządowy, Budżet państwa
5.3.2.	Motywowanie do podejmowania leczenia osób uzależnionych i wnioskowanie do sądu o zobowiązanie do leczenia na posiedzeniach zespołu Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Liczba posiedzeń MKRPA/liczba opinii/ liczba wniosków skierowanych do SR o przymusowe leczenie	48/60/73	MKRPA	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
5.3.3.	Organizacja zajęć i grup wsparcia, grup samopomocowych dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz dorosłych dzieci alkoholików	Liczba podmiotów/liczba osób uczestniczących za zajęciach	1/88	NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki własne NGO
5.3.4.	Realizacja programów wczesnej interwencji w sytuacjach ryzykownych zachowań, takich jak używanie substancji psychoaktywnych, stosowanie przemocy bądź cyberprzemocy	Liczba programów	14	NGO, jednostki oświatowe	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki własne NGO

Harmonogram realizacji kierunków/działania celu 5

		2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
--	--	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Termin realizacji kierunków	1											
	2											
	3											

*Wartości wskaźników docelowych mogą ulegać zmianom z uwagi na dynamiczną zmianę problemów społecznych

CEL STRATEGICZNY 6. Promocja i profilaktyka zdrowia lokalnej społeczności						
Kierunek strategiczny 6.1. Wzrost dostępności do systemu wsparcia i ochrony zdrowia psychofizycznego mieszkańców						
l.p.	Działania	Wskaźniki	średnioroczna wartość wskaźników rok bazowy 2025	Realizatorzy	Wartość docelowa*	Źródła finansowania
6.1.1.	Zapewnianie dostępności terapii dla osób uzależnionych oraz współuzależnionych od substancji psychoaktywnych, programów wspierających dalsze zdrowienie oraz programów redukcji szkód	Liczba uczestników terapii	131	Miasto Suwałki, NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, Środki własne jednostek i NGO
6.1.2.	Zapewnianie dostępności do udziału dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych w zajęciach socjoterapeutycznych, treningach umiejętności społecznych, itp. w celu poprawy funkcjonowania psychofizycznego	Liczba grup socjoterapeutycznych/ liczba uczestników	4/140	Miasto Suwałki MOPR, NGO, POW	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, Środki własne jednostek i NGO
6.1.3.	Wsparcie dzieci i młodzieży w kryzysie	Liczba osób objętych wsparciem w ośrodku środowiskowej opieki/liczba osób objętych wsparciem poradni dla dzieci i młodzieży/liczb osób objętych wsparciem rehabilitacyjnym	584/519/24	Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży, Poradnia dla Dzieci, Oddział rehabilitacyjny dla dzieci i młodzieży	Wzrost	Budżet państwa
6.1.4.	Partycypacja samorządu w zwiększaniu dostępności do świadczeń zdrowotnych poprzez udział w finansowaniu zakupu aparatury i sprzętu	Kwota udzielonego wsparcia	200.000 zł	Miasto Suwałki, placówki medyczne	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy

6.1.5.	Podejmowanie działań mających na celu rozwój usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych	Liczba działań	2	Miasto Suwałki, NGO, podmioty medyczne	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa Budżet samorządowy, NFZ, środki zewnętrzne
Kierunek strategiczny 6.2. Promocja zdrowego stylu życia						
6.2.1.	Organizowanie i wspieranie kampanii w zakresie profilaktyki ochrony zdrowia i diagnostyki zdrowotnej oraz dotyczących odpowiedzialności za swoje zdrowie	Liczba kampanii	5	Miasto Suwałki, NGO, Podmioty medyczne	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, NFZ
6.2.2.	Realizacja programów profilaktycznych w zakresie zapobiegania chorobom cywilizacyjnym	Liczba programów	3	Miasto Suwałki, NGO, Podmioty medyczne	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki własne NGO

Harmonogram realizacji kierunków/działania celu 6

		2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Termin realizacji kierunków	1											
	2											
	3											

*Wartości wskaźników docelowych może ulegać zmianom z uwagi na dynamiczną zmianę problemów społecznych

CEL STRATEGICZNY 7. Wzmacnianie potencjału kadr realizujących zadania z zakresu polityki społecznej (profesjonalizacja i nowe kompetencje)

Kierunek strategiczny 7.1. Doskonalenie jakości świadczonych usług socjalnych przez podmioty zaangażowane w realizację zadań polityki społecznej

l.p.	Działania	Wskaźniki	średnioroczna wartość wskaźników rok bazowy 2025	Realizatorzy	Wartość docelowa*	Źródła finansowania
7.1.1.	Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr pomocy społecznej poprzez umożliwianie udziału w szkoleniach, kursach, warsztatach, seminariach, konferencjach i innych formach edukacji w obszarach polityki społecznej	Liczba pracowników socjalnych uczestniczących w superwizji/ szkoleniu z zakresu poziomu bezpieczeństwa osobistego	1/0	MOPR, DPS, ŚDS	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki zewnętrzne
		Liczba osób, które podniosły kwalifikacje zawodowe	8	MOPR, DPS	Wzrost	Budżet samorządowy

		Liczba szkoleń/kursów	37	MOPR, DPS, ŚDS	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
7.1.2.	Wspieranie kompetencji kadry specjalistów głównie Przedstawicieli Zespołu Interdyscyplinarnego i MKRPA zajmujących się, m.in. uzależnieniami, przemocą domową i innymi patologiami społecznymi oraz interwencją kryzysową	Liczba szkoleń/liczba uczestników	2/20	MOPR, ZI, MKRPA	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki własne jednostek
7.1.3.	Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności pracowników wykonujących zadania na rzecz pieczy zastępczej	Liczba szkoleń/Liczba przeszkolonych pracowników	10/48	MOPR, POW	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki zewnętrzne
		Liczba osób, które podniosły kwalifikacje zawodowe	2			

Harmonogram realizacji kierunków/działań celu 7

		2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Termin realizacji kierunków	1											

* wartości wskaźników docelowych mogą ulegać zmianom z uwagi na dynamiczną zmianę problemów społecznych

CEL STRATEGICZNY 8. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Kierunek 8.1. Tworzenie warunków sprzyjających partycypacji obywatelskiej, integracji i aktywności mieszkańców

l.p.	Działania	Wskaźniki	średnioroczna wartość wskaźników rok bazowy 2025	Realizatorzy	Wartość docelowa*	Źródła finansowania
8.1.1.	Wykorzystywanie różnorodnych form konsultacji społecznych z mieszkańcami (spotkania otwarte, debaty, badania ankietowe, itp.) przy podejmowaniu przez władze Miasta ważnych decyzji sprawach ważnych dla społeczności, w sposób stwarzający warunki do powszechnego w nich uczestnictwa osób fizycznych i organizacji obywatelskich	Liczba konsultacji	7	Miasto Suwałki	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
8.1.2	Rozwój współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi, radami społecznymi	Liczba organizacji pozarządowych/Rad	4/3	Miasto Suwałki	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy

	poprzez, m.in. włączanie ich przedstawicieli do zespołów opiniotwórczych, doradczych i konsultacyjnych, zawieranie partnerstw służących dobru mieszkańców, umożliwianie szerszego udziału w kreowaniu polityk publicznych, wsparcie merytoryczne, itp.	Społecznych, które wzięły udział w konsultacjach				
8.1.3.	Tworzenie warunków do rozwoju samoorganizacji społecznej oraz większej partycypacji mieszkańców w sprawy lokalne, w szczególności poprzez wsparcie działań i inicjatyw realizowanych na poziomie osiedli	Liczba projektów realizowanych w ramach Budżetu Obywatelskiego	4	Miasto Suwałki	Wzrost/ Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
8.2. Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej, a także współpracy z mieszkańcami na rzecz dobra wspólnego						
8.2.1.	Realizacja programu współpracy miasta Suwałki z organizacjami pozarządowymi	Liczba organizacji, PES, które otrzymały dotacje na realizację zadań publicznych/liczba zadań	50/143	Miasto Suwałki	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy
		Wartość dotacji na realizację zadań publicznych	3.603.829			
8.2.2.	Tworzenie partnerstw lokalnych oraz platform współpracy i wymiany informacji w obszarach strategicznych dla rozwoju społecznego, w tym m.in. wsparcia rodzin, przeciwdziałania dysfunkcjom społecznym, rozwoju dzieci i młodzieży, z udziałem instytucji oraz organizacji pozarządowych funkcjonujących w danym obszarze	Liczba lokalnych partnerstw oraz platform wymiany informacji	5	Miasto Suwałki,	Wzrost	Budżet samorządowy
8.2.3.	Promocja i rozwój wolontariatu wśród i na rzecz różnych grup i osób wymagających wsparcia	Liczba działań z zakresu wspierania i promocji wolontariatu	1	Miasto Suwałki NGO	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet samorządowy, środki własne NGO
		Liczba organizacji realizujących działania wolontariackie	50			
8.2.4.	Upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej oraz możliwości uzyskania wsparcia przez osoby planujące prowadzić działalność gospodarczą w ramach	Liczba osób, które uzyskały wsparcie	148	OWES	Wzrost/Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa, EFS

	spółdzielni socjalnej, fundacji lub stowarzyszenia					
8.2.5.	Zapewnianie dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej	liczba punktów/liczba porad	3/1100	Miasto Suwałki	Utrzymanie na tym samym poziomie	Budżet państwa
Kierunek strategiczny 8.3. Wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców						
8.3.1.	Rozwój współpracy mieszkańców z Policją. Edukacja i poprawa świadomości osób starszych i z niepełnosprawnością w zakresie bezpieczeństwa i współczesnych zagrożeń (pogadanki wykłady, konferencje, wzmacnianie kompetencji cyfrowych seniorów itp.)	Liczba spotkań organizowanych przez KMP dotyczących bezpieczeństwa mieszkańców	719	KMP	Utrzymanie na zbliżonym poziomie	Budżet państwa, budżet samorządowy, środki własne NGO
		Liczba odbiorców spotkań profilaktycznych	13048			
		Liczba zgłoszeń na Krajowej Mapie Zagrożeń	3309			
		Liczba spotkań/liczba uczestników	34/101	KS,ŚDS,NGO,PUZ,ZUS		

Harmonogram realizacji kierunków/działań celu 8

		2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Termin realizacji kierunków	1											
	2											
	3											

* wartości wskaźników docelowych mogą ulegać zmianom z uwagi na dynamiczną zmianę problemów społecznych

9. Sposób realizacji Strategii

9.1. Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej

W świetle uwarunkowań ustawowych strategia powinna określać usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w sferze zadań publicznych wymienia między innymi zadania w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób; wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej; tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej; udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa; działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej; działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego; ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych; promocji i zatrudnienia i aktywizacji zawodowej; działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym; działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości; działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania; kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. W związku z uchwaleniem ustawy o ekonomii społecznej dodane zostało również zadanie w zakresie działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

Miasto Suwałki zleca ww. usługi społeczne i zadania publiczne w następujących obszarach:

- **wspieranie rodziny** – prowadzenie placówek wsparcia dziennego, w postaci świetlic środowiskowych i ognisk wychowawczych, w których dzieci i młodzież ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym obejmowane są opieką i wychowaniem, zajęciami terapeutycznymi, kompensacyjnymi oraz wsparciem w nauce;
- **wsparcie osób niepełnosprawnych** – prowadzenie środowiskowych domów samopomocy oraz organizowanie wydarzeń integracyjnych z zakresu kultury, sportu, turystyki, itp.;
- **pomoc społeczna** – prowadzenie klubów seniora, przygotowanie i dystrybucja gorących posiłków i pomocy w naturze dla uprawnionych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Suwałkach;
- **nieodpłatna pomoc prawna** – prowadzenie punktów, w których udzielana jest nieodpłatna pomoc prawna lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie;
- **promocja i ochrona zdrowia** – realizacja programów profilaktycznych w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii; realizacja pomocy i działań na rzecz osób w sytuacjach kryzysowych związanych z uzależnieniami.

Program współpracy m. Suwałki z organizacjami pozarządowymi na 2026 rok wskazuje na następujące priorytetowe zadania publiczne: wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, ochrona i promocja zdrowia, przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym; działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym; pomoc społeczna; działania na rzecz osób niepełnosprawnych; ratownictwo i ochrona ludności; ekologia i ochrona środowiska; promocja i organizacja wolontariatu; działalność na rzecz organizacji pozarządowych; nieodpłatna pomoc

prawna; rewitalizacja, turystyka i krajoznawstwo oraz działalność na rzecz rodziny macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka. Wskazane wyżej usługi społeczne zlecane są w formie zadań publicznych.

9.2. Podmioty zaangażowane w realizację Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Suwałki do roku 2036 jest dokumentem długofalowym, wskazującym na konkretne działania. Wyznacza kierunki lokalnej polityki społecznej, która uwzględnia potrzeby mieszkańców i prowadzi do realizacji założonej misji.

Realizacja celów zapisanych w dokumencie możliwa będzie dzięki wspólnej pracy wszystkich zainteresowanych działaniami na rzecz mieszkańców miasta Suwałk. Założone cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań uwzględniają najistotniejsze obszary życia społecznego, które powinny być objęte oddziaływaniem. Istotne znaczenie w realizacji Strategii mają partnerzy publiczni oraz społeczni wszystkich szczebli organizacji życia społecznego.

Podmioty realizujące cele i zadania:

1. Urząd Miejski w Suwałkach.
2. Powiatowy Urząd Pracy w Suwałkach – PUP.
3. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Suwałkach – MOPR.
4. Dom Pomocy Społecznej „Kalina” w Suwałkach – DPS.
5. Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze w Suwałkach - Dom nr 1 i Dom nr 2 – POW.
6. Komenda Miejska Policji w Suwałkach – KMP.
7. Sąd Rejonowy III Wydział Rodzinny i Nieletnich w Suwałkach – Sąd.
8. Państwowa Uczelnia Zawodowa – PUZ.
9. Jednostki/Placówki oświatowe, kultury i sportu.
10. Placówki służby zdrowia.
11. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Suwałkach – MKRPA.
12. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Mieście Suwałki – ZI.
13. Środowiskowe Domy Samopomocy w Suwałkach – ŚDS.
14. Organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust.3 ustawy z dnia 23 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – NGO.
15. Podmioty ekonomii społecznej – PES.
16. Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Suwałkach – PGK.
17. Zarząd Budynków Mieszkalnych TBS Sp. z o.o. w Suwałkach.

Określony kształt Strategii otwiera instytucjom publicznym i niepublicznym wiele możliwości, nie tylko uczestnictwa w ogólnym systemie pomocy mieszkańcom miasta znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, ale także daje możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

9.3. Koordynacja wdrażania Strategii

W świetle ustawy o pomocy społecznej, realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak jej opracowanie, należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Znaczna część kierunków działań zaplanowanych w Strategii mieści się w zadaniach jednostek organizacyjnych Miasta Suwałki, a także organizacji pozarządowych i innych podmiotów, które funkcjonują w obszarze lokalnej polityki społecznej. Zasadniczą rolę w zakresie

planowania oraz podejmowania decyzji strategicznych będą odgrywały władze Miasta – Prezydent oraz Rada Miasta, natomiast instytucją koordynującą działania związane z wdrażaniem Strategii będzie Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Suwałki do roku 2036 jest wieloletnim dokumentem planistycznym, w związku z czym należy wziąć pod uwagę, że w wyniku zmian społeczno-ekonomicznych niektóre jej zapisy mogą stać się nieaktualne jeszcze przed końcem okresu jej obowiązywania. W takiej sytuacji należy podjąć decyzję o jej aktualizacji bądź o opracowaniu nowej Strategii, uwzględniającej nowe uwarunkowania prawne, programowe, społeczne czy ekonomiczne.

Aktualizacja dokumentu, następuje w trybie, w jakim uchwalona została Strategia, będzie konieczna tylko w przypadku gdy zmianie ulegną obszary priorytetowe i cele strategiczne dokumentu.

W pozostałych przypadkach decyzja o aktualizacji zostanie podjęta przez koordynatora wdrażania Strategii. Aktualizacji Strategii nie wymagają natomiast zmiany w katalogu działań służących realizacji celów, ponieważ z założenia jest to katalog otwarty, wykorzystywany w zależności od aktualnych potrzeb oraz umożliwiający realizację innych przedsięwzięć, niż w nim wymienione, o ile wpisują się w cele Strategii. Nie wymagają jej także zmiany i modyfikacje wskaźników, służących monitoringowi działań. Jeżeli w procesie wdrażania Strategii zostanie zidentyfikowana potrzeba rozszerzenia zakresu lub przeformułowania wybranych wskaźników, możliwe jest wprowadzenie zmian bez konieczności aktualizacji dokumentu – o ile zmiany te będą służyły lepszemu zobrazowaniu sytuacji społecznej oraz efektów wdrażania Strategii.

9.4. Ramy finansowe

Niniejszy dokument określa cele dla polityki społecznej miasta, których osiągnięcie jest uwarunkowane wieloma czynnikami, w tym również czynnikami finansowymi.

Należy zaznaczyć, że zaplanowane w Strategii działania mają bardzo szeroki charakter. Dlatego istotnym elementem jest montaż finansowy, dający efekt synergii i gwarantujący, że projektowane cele zostaną osiągnięte. Projektowane w dokumencie kierunki działań są punktem wyjścia do dalszych prac legislacyjnych, których celem będzie stopniowe wprowadzanie do aktów prawa miejscowego zmian mających na celu dążenie do osiągnięcia zaplanowanych wskaźników i kierunków działania.

Ważny wkład w finansowanie działań przewidzianych w Strategii będą stanowiły środki z budżetu Miasta Suwałk i dotacji celowych wojewody. Działania wynikające z dokumentu dla których przewidziano finansowanie będą realizowane w ramach wydatków planowanych w uchwale budżetowej na dany rok oraz pozyskiwane z różnych źródeł zewnętrznych.

Do kluczowych źródeł finansowania należy zaliczyć:

1. Budżet Miasta Suwałki: podstawowe źródło finansowania zadań własnych.
2. Środki budżetu państwa: dotacje celowe Wojewody na zadania zlecone.
3. Fundusze Europejskie (perspektywa 2021-2027 i kolejne):
 - Programy regionalne: Fundusze Europejskie dla Podlaskiego (FEP).
 - Programy krajowe: Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS), Krajowy Plan Odbudowy (KPO).
4. Państwowe fundusze celowe:
 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).
 - Fundusz Solidarnościowy (kluczowy dla finansowania usług asystenckich i opieki wychowawczej).

- Fundusz Pracy (finansowanie programów aktywizacyjnych, PSU, KIS/CIS).
- 5. Programy rządowe: dedykowane programy osłonowe i wspierające (np. "Aktywni Seniorzy-ASY", "Posiłek w szkole i w domu", programy przeciwdziałania przemocy).
- 6. Środki własne partnerów: środki NGO i PES (własne, pozyskane granty, darowizny).

Na 2026 r. w budżecie miasta Suwałk na realizację zadań z zakresu polityki społecznej przewidziano kwotę 127.304.739 zł (w rozdz. 851,852,853,854 (żłobki, stypendia), 855, z czego wydatki Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Suwałkach określono na kwotę 77.502.300 zł, co stanowi 61 % ogółu wydatków. Szacuje się, że wskazana kwota w każdym kolejnym roku utrzyma się na zbliżonym poziomie lub będzie miała tendencję wzrostową, co daje łączną kwotę w okresie realizacji strategii 1.400.352.129 zł.

Określenie bardziej precyzyjnych ram finansowych planowanych kierunków działań nie wydaje się obecnie możliwe ani celowe, szczególnie ze względu na szeroki zakres tematyczny dokumentu, długi okres jego obowiązywania, nie domknięty jeszcze etap programowania środków unijnych oraz konkursowy charakter większości programów pomocowych, które z punktu widzenia podmiotów realizujących przekładają się na incydentalność wsparcia. Adekwatne do potrzeb środowiska lokalnego kosztorysy będą tworzone w momencie planowania rocznego i aktualizacji budżetu gminy o plany finansowe jednostek, a także opracowywania programów i projektów uszczegóławiających założenia Strategii.

9.5. Monitoring i ewaluacja Strategii

Istotnym elementem realizacji założeń Strategii jest bieżący monitoring i ewaluacja, pozwalające na ocenę prawidłowości realizacji wskazanych działań i aktualności poczynionych zapisów.

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w jej horyzoncie czasowym w ramach kierunków, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Realizacja poszczególnych działań będzie przedstawiana w corocznych sprawozdaniach poszczególnych jednostek i w sprawozdaniach podmiotów niepublicznych, którym zlecano zadania.

Realizowane działania znajdą również odzwierciedlenie w ocenie zasobów pomocy społecznej, jak i sprawozdawczości z realizacji Trzyletniego programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej, Programu integracji społecznej i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, Programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej, Miejski program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, Programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego, Programu ochrony zdrowia psychicznego, Programu współpracy miasta Suwałk z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Dane zbierane w trakcie realizacji będą analizowane, a następnie opracowywane w formie sprawozdań przeznaczonych zarówno na potrzeby wewnętrzne, jak i raportów prezentowanych opinii publicznej.

Ewaluacja dokonywana w roku 2029, 2033 i 2037 według stanu na rok 2028, 2032 i 2035. Wnioski z ewaluacji lub zmiany systemowe będą stanowiły podstawę ewentualnej aktualizacji strategii.

10. Wykaz skrótów:

- 1) Miasto Suwałki - Wydział Oświaty i Wychowania, Wydział Kultury i Sportu, Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia
- 2) PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Suwałkach
- 3) MOPR – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach
- 4) DPS – Dom Pomocy Społecznej „Kalina” w Suwałkach i Dom Dziennego Pobytu „Kalinka” w Suwałkach
- 5) PO-W – Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Suwałkach „Dom nr 1” i „Dom nr 2”
- 6) KMP – Komenda Miejska Policji w Suwałkach
- 7) SM – Straż Miejska w Suwałkach
- 8) SR – Sąd Rejonowy w Suwałkach III Wydział Rodzinny i Nieletnich
- 9) PUZ – Państwowa Uczelnia Zawodowa w Suwałkach
- 10) Jednostki/Placówki oświatowe – szkoły, przedszkola, żłobki, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, Suwalski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
- 11) Placówki służby zdrowia – poradnie, przychodnie, szpitale
- 12) MKRPA – Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Suwałkach
- 13) ZI – Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Mieście Suwałki
- 14) ŚDS – Środowiskowe Domy Samopomocy w Suwałkach
- 15) ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej ‘SOWA’ w Lipniaku
- 16) PZdsON – Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Suwałkach
- 17) AŚ – Areszt Śledczy w Suwałkach
- 18) SOSW – Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Suwałkach
- 19) KS – Kluby seniora w Suwałkach
- 20) NGO – Organizacje pozarządowe oraz kościelne, osoby prawne, o których mowa w art. 3 ust.3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie
- 21) ZBM – Zarząd Budynków Mieszkalnych TBS Spółka z o.o. w Suwałkach
- 22) WTZ – Warsztaty Terapii Zajęciowej w Suwałkach
- 23) OWES – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Suwałkach
- 24) PGK – Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Suwałkach Spółka z o.o.
- 25) SBW – Suwalskie Biuro Wolontariatu
- 26) BŻ – Stowarzyszenie Bank Żywności
- 27) PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- 28) ZHP - Związek Harcerstwa Polskiego

11. Wykaz tabel

nr tabeli	Tytuł	strona
Tabela nr 1.	Saldo migracji na pobyt stały w Suwałkach w latach 2020 - 2024	13
Tabela nr 2.	Prognoza zmian demograficznych w Suwałkach 2020 - 2025	14
Tabela nr 3.	Przykłady podmiotów, które otrzymały /otrzymują wsparcie ze źródeł publicznych	18
Tabela nr 4.	Zidentyfikowane podmioty Ekonomii Społecznej	20
Tabela nr 5.	Typy rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2022 – 2024	22
Tabela nr 6.	Inne formy pomocy realizowane przez MOPR w Suwałkach	25
Tabela nr 7.	Niektóre formy wsparcia pozafinansowego	26
Tabela nr 8.	Wydatki na poszczególne zadania realizowane przez jednostki pomocy społecznej w Suwałkach w latach 2020 – 2024	26
Tabela nr 9.	Dostępność opieki żłobkowej i przedszkolnej w latach 2022 – 2024	27
Tabela nr 10.	Wsparcie asystenta rodziny w latach 2022 – 2024	28
Tabela nr 11.	Liczba rodzin zastępczych i ich rodzaje w Mieście Suwałki w latach 2022 – 2024	30
Tabela nr 12.	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2022 – 2024	30
Tabela nr 13.	Rodziny objęte opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2022 – 2024	31
Tabela nr 14.	Liczba wychowanków realizujących programy usamodzielnienia	31
Tabela nr 15.	Liczba osób niepełnosprawnych w mieście, województwie i kraju	34
Tabela nr 16.	Liczba wydanych orzeczeń mieszkańcom Suwałk w latach 2020 – 2024	35
Tabela nr 17.	Orzecznictwo wśród dzieci i dorosłych z podziałem na rodzaje schorzeń w latach 2022 – 2024	35
Tabela nr 18.	Liczba seniorów objętych pomocą społeczną w latach 2022 – 2024	39
Tabela nr 19.	Struktura bezrobocia w Suwałkach w latach 2022 – 2024	43
Tabela nr 20.	Podmioty wszczynające procedurę „Niebieskiej Karty” w latach 2019 – 2024	47
Tabela nr 21.	Liczby procedur „NK”, a liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2019 – 2024	47
Tabela nr 22.	Finansowanie Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii (2022 – 2024)	51
Tabela nr 23.	Działania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2021 – 2024	51
Tabela nr 24.	Pacjenci placówek leczenia odwykowego w latach 2022 – 2024	52
Tabela nr 25.	Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w latach 2021 – 2024	52
Tabela nr 26.	Osoby w kryzysie bezdomności objęte pomocą społeczną w latach 2022 – 2024	55
Tabela nr 27.	Zasób mieszkaniowy Miasta Suwałki w latach 2020 – 2024	56
Tabela nr 28.	Liczba złożonych wniosków o wynajęcie lokalu mieszkalnego w latach 2020 - 2024	57

12. Wykaz wykresów

nr wykresu	Tytuł	strona
wykres nr 1.	Mieszkańcy Suwałk według ekonomicznych grup wieku w latach 2020 - 2024	12
wykres nr 2.	Przyrost naturalny w Suwałkach w latach 2020 – 2024	13
wykres nr 3.	Struktura źródeł finansowania organizacji pozarządowych w 2024 r.	19
wykres nr 4.	Powody udzielania pomocy w latach 2020 - 2024	23
wykres nr 5.	Główne przyczyny trudnej sytuacji życiowej według mieszkańców Suwałk	24
wykres nr 6.	Liczba osób korzystających z niektórych form pomocy społecznej w latach 2020 - 2024	24
wykres nr 7.	Przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej w 2024 r.	29
wykres nr 8.	Problemy społeczne, z jakimi najczęściej borykają się osoby starsze w Suwałkach w 2025 r.	41
wykres nr 9.	Bezrobotni według wykształcenia w 2024 r.	44
wykres nr 10.	Główne przyczyny przemocy domowej na podstawie realizacji procedury „Niebieskie karty”	48